

Tadqiqot.uz

ЎЗБЕКИСТОНДА
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАР
МАВЗУСИДАГИ
КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ

2020

- » Ҳуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидағи изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

conferences.uz

No 20
30 сентябрь

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 20-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
7-ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
20-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-7**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
20-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-7**

ТОШКЕНТ-2020

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2020]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 20-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 сентябрь 2020 йил. - Тошкент: Tadqiqot, 2020. - 117 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиши йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга баршиланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, очимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фарғона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманганд мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

PhD Шакирова Шоҳида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажида Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чарисев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чарисев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманган мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқовиҷ, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлантириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқовиҷ, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлантириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Сахифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

**ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ
ЙЎЛИДАГИ ТАДҚИҚОТЛАР**

1. Азимов Улугбек Самадович СҮФИЗМДАН ТАЪСИРЛАНГАН ДОРИС ЛЕССИНГ ИЖОДИ	9
2. Berdiyeva Munira O'tkirovna “THE ROLE OF TOURISM IN THE WORLD COMMUNITY”.....	12
3. Bo'riyeva Madina “KICHIK YOSHDAGI BOLALARGA INGLIZ TILINI O'RGATISHNING INNOVATSION USULLARI”	13
4. Azizova Dilnoza Muhtarbekovna O'ZBEK SHE'RIYATIDA AYOL OBRAZI TALQINLARI	14
5. Egamberdiyeva Gulasal Zarifovna PISA TESTLARIDA MATN YARATISHNI O'RGATISH.....	17
6. Шуҳратхон Имъаминова НЕМИС ТИЛИДА ФРАЗЕОЛОГИК ПОЛИСЕМИЯ	19
7. Sanoqulova Mohinbonu Sharopovna “YOSH TIL O'RGANUVCHILARGA INGLIZ TILI ALIFBOSINI O'RGATISHDA “COMPARISON” METODINING AHAMIYATI”	21
8. Xajiyeva Nodira Abdunazarovna, Ataullayev Fazliddin Fahriddin o'g'li “INCREASING THE INNOVATIVE ACTIVITY OF YOUNG PEOPLE, RAISING THEIR MORALE AND ACHIEVEMENTS IN THE FIELD OF SCIENCE”	23
9. Ахмедова Магрурахон Журахановна, Мадумарова Дилфузা Иномжоновна ВИДЕОМАТЕРИАЛ КАК СРЕДСТВО ОБУЧЕНИЯ В ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	24
10. Рахимова Феруза Мухтаровна, Газиева Ёркинай Каримжоновна ОБУЧЕНИЕ РУССКОМУ ЯЗЫКУ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЭЛЕМЕНТОВ СИТУАТИВ- НОЙ НАГЛЯДНОСТИ	26
11. Abduraxmonova Hadicha Urazovna “NEW AND MODERN TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES”	28
12. Содикова Джамила Муминовна «ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ РУССКОМУ ЯЗЫКУ, ПОВЫШЕНИЕ ИНТЕРЕСА»	29
13. Yo'ldosheva Gulnoza Toliyevna “ONA TILI FANINI O'QITISHDA YANGI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH, TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH”	30
14. Mo'minova Xumora Abdukarim qizi YAPON VA O'ZBEK TILLARIDA FONETIK VOSITALARNING FUNKSIYALARI VA STRUKTURALARI	31
15. Ramazonova Maftuna Husen qizi THE USE OF ICT IN ENGLISH LESSONS AT SCHOOLS.....	33
16. Xolmonova Sadoqat KVAZIOMONIMLAR (MINIMAL JUFTLIKALAR) VA ULARNING BOSHQA BIRLIKLER BILAN MUNOSABATI	35
17. Ахмадова Умидахон Шавкат қизи ТИБИЁТ ХОДИМЛАРИ НУТҚИДА ПЕРИФРАЗАЛАР	37
18. Комилова Лола Носиллоевна ТЕСТОЛОГИЯ НАЗАРИЯСИ ВА АМАЛИЁТИ.....	39
19. Ёқубова Севара Бахтиёровна АБСТРАКТ СИФАТЛАР ТАСНИФИ.....	41

20. Меликулов Отабек Алмардонович	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ	43
21. Ashurova Asila Turg'unovna, To'rayeva Feruzaxon Sohibnazarovna	
INSON TILINING EVOLYUTSIYASIDA SINTAKSISNING USTUVORLIGI	45
22. Хакимова Нигора Шакировна, Ашуроева Наргиза Азаматовна	
МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЦИОНАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	47
23. Bakoyev Komiljon Hikmatilloyevich	
INTERACTIVE WHITE BOARD AS AN EFFICIENT TOOL IN EDUCATION	49
24. Ikromova Kamola Utkirovna	
TPR METHOD FOR TEACHING ENGLISH.....	51
25. Karimova Nargiza Abduvaliyevna	
BOSHLANG'ICH SINFLARGA XORIJUY TILLARNI O'QITISH METODIKASI	53
26. Masharipova Muyassar Djumabayevna	
ONA TILI DARSLARINI O'QITISHDA METOD TANLASH USULLARI	55
27. Nurjanova Zamira Azimbekovna	
TA'LIM JARAYONIDA ZAMONAVIY INNOVATSIYALARING O'RNI.....	57
28. Qodirova Zilola Raxmatullayevna, Uzoqova Maxbuba Saydulloyevna	
HOW TO TEACH ENGLISH TO BEGINNERS	59
29. Мардонова Азиза Миралиевна, Раҳмонова Дилдора Ахтамовна	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ.....	61
30. Sadikova Dilrabo Tursunovna	
DEVELOPING SPEAKING SKILLS IN THE YOUNG LEARNERS CLASSROOM.	63
31. Suyundikova Dilbar Baxtiyor qizi	
THE IMPORTANCE OF TEACHING VOCABULARY	65
32. Tilavova Dilnoza Ro'zboyevna	
TEACHING PRONUNCIATION AT SCHOOLS.....	67
33. Toshova Olima Mirzayevna	
MAKTABDA INGLIZ TILINI O'QITISHDAGI 10 MUAMMO VA UNING YECHIMLARI	69
34. Turg'unova Laylo	
RUS VA O'ZBEK TILLARIDA FE'L NISBATLARI.....	71
35. Xodjametova Indira Polatovan	
THE USE OF TONGUE TWISTERS IN EFL TEACHING.	72
36. Yondashboyeva Moxinnur Raxmonali qizi	
TYPES OF EDUCATIONAL GAMES FOR LEARNING ENGLISH.....	74
37. Оразымбетова Злиха Қдырбаевна	
КҮНДЕЛИКЛИ БАСПАСӨЗ ТИЛИНДЕ ЛЕКСИКАЛЫҚ НОРМА МӘСЕЛЕЛЕРИ.....	76
38. Gofurova Matluba Husanbayevna	
TEACHING GRAMMAR THROUGH AUTHENTIC TEXTS	78
39. Ibragimova Gulshan Raimovna	
USING MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN ENGLISH LESSONS.....	79
40. Kazakova Gulsara Arapovna	
MABTAB TIZIMIDA ONA TILI FANINING TUTGAN O'RNI, UNI O'QITISHDAN ASOSIY MAQSAD.....	82
41. Ramanova Rozaxon Alimovna	
ONA TILI TA'LIMI JARAYONIDA O'QUVCHILARNI ISH QOG'OZLARIDAN FOYDALANISHGA O'RGATISH	84
42. Raximberdiyeva Ozoda Doniyor qizi	
KOREYS XALQ MAQOL VA IBORALARINING KELIB CHIQISHI VA ULARNING MA'NOVIY TAHLLILI.....	86
43. Reyimova Munavvar Saparbayevna	
O'ZBEK TILI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING NUTQIY MALAKALARINI O'STIRISH USULLARI	88

44. Ro‘zimova Nodira Urazbayevna	
ONA TILINI O‘QITISHDA NAZARIYANI AMALIYOT BILAN BOG‘LASH	90
45. Tojiboyev Islom Odil o‘g‘li	
TARJIMADA YONDASHUV.....	92
46. Umarova Nodiraxon G‘afarovna	
COPING WITH THE PROBLEMS OF MIXED ABILITY CLASSES AND ITS SOLUTIONS	94
47. Xodjalepesova Zayda Utepbergenovna	
DIFFERENT METHODS OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE FOR CHILDREN.....	96
48. Xoliqova Malika	
ONA TILI TA’LIMIDAGI MUAMMO VA YECHIMLAR.....	99
49. Yaqubbekova Dilnozaxon	
KELAJAK AVLODNI ILM-HUNARGA YO‘NALTIRISHDA, MAKTABI VA OILANING HAMKORLIGI, HAMDA E’TIBORLI JIXATLARI.....	101
50. Сотвoldиева Шохиста Игамбердиевна	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОПОРНОЙ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	103
51. Хайруллаева Мохина Бахшилло кизи	
ОСНОВЫ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКУ СПЕЦИАЛЬНОСТИ НА ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА	105
52. Qodirova Dilnoza Mamanazarovna	
INNOVATIVE METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES	107
53. Maxmasoliyev Otajon Isomiddin o‘g‘li	
“ANBIYOLAR – PAYG’AMBARLAR HAQIDAGI QISSALARARNING HIKOYATLAR BILAN IXTILOFLARI ”	108
54. Sadirova Dinara Sadikovna	
THE CONCEPT OF ROLE-PLAYING GAMES. STRUCTURE AND TYPES OF ROLE-PLAYING GAMES	110
55. М. Бозорова	
ОАВДА ОДАМ САВДОСИ МАВЗУСИ ВА АТАМАЛАР	114

ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎЛИДАГИ ТАДҚИҚОТЛАР

СЎФИЗМДАН ТАЪСИРЛАНГАН ДОРИС ЛЕССИНГ ИЖОДИ

Азимов Улугбек Самадович
Бухоро давлат тиббиёт институти
академик лицейи инглиз тили ўқитувчиси
Телефон: :+998(91) 404 54 55
ulugazimov@mail.ru

Аннотация: Сўғизм дунё адабиётига, жумладан, инглиз адабиётига ижобий таъсир қилиб, мавзусига, гоясига, ифода усулига, образлар оламига ва шу кабиларга таъсир қилди. Мақолада инглиз адебаси Дорис Лессинг ижоди ҳам сўғизм адабиётидан таъсирлангани, бу таъсирнинг илдизлари хусусида фикр юритилган.

Калит сўзлар: сўғизм, Шарқ, Ғарб, қиёсий адабиётшунослик, Дорис Лессинг, илмий фантастик асар, Насриддин, латифа, ривоят.

Сўғизм адабиётининг моҳияти руҳан ва жисмонан покланиш, Аллоҳга яқин бориш билан боғлиқ. Инсон хаёти давомида барча қийинчиликларни босиб ўтгани сайин Тандридан ўзга мададкор йўқлигини англаб боради ва бу жараён гарчи Шарқу-Ғарбда айрича кечса-да, муҳими, юз беради. Айнан шу ҳолат сўғизм адабиётига Ғарбнинг қизиқишини кучайтириди.

Дорис Лессинг ҳам Шарқ адабиёти билан танишиб, унинг шакл ва мазмунига қизиқсан инглиз адебасидир. Яхши яшаш, бойиш илинжида умрини ўтказиб, мақсадига эришолмаган отаси инглиз бўлса-да, ҳаёт тақозоси билан Эронда ҳам яшади. Дорис Лессинг 1919 йил 22 октябрда Эронда таваллуд топди.

Лессинг илк таълимни Сэлисбуридаги роман католик аёллар монастирлиги ҳузуридаги мактабда олди. 14 ёшга етганида мактабни тарқ этиб, ўз устида мустақил шуғулдана бошлади. 15 ёшида уйдан чиқиб кетиб, ҳамшира бўлиб ишлади. У социология ва сиёсатга оид турли китобларни ўқий бошлади. Ижодий фаолияти айнан шу даврдан бошланди. 1949 йилда Лондонда “The grass is singing” (“Ўт-ўланлар куйлайди”) номли илк романни нашр эттириди. Жанубий Африкадаги ирқий айирмачиликка қарши чиқсан адаби тақиқларга рўпара бўлди. Қийинчиликларга қарамай, 1962 йилда у ўзининг машхур “The golden notebook” (“Олтин дафтар”) асарини ёзди. Лессинг 1984 йилда Жейн Сомерс тахаллуси остида икки романини чоп эттириди. Унинг бу романлари Бирлашган Қиролликдаги нашриёт томонидан эълон қилинди. Кейинчалик бу романлар бошқа инглиз нашриётчиси Майл Жозеф ва америкалик Алфредлар томонидан ҳам чоп этилди. 2007 йилнинг 11 октябрида Лессинг адабиёт йўналиши бўйича Нобел мукофотининг совриндори бўлди. У бу даврда 87 ёшда эди. Лессинг Академиянинг 106 йиллик тарихида адабиёт йўналиши учун Нобел мукофотини олган аёлларнинг ўн биринчисидир. У Нобел мукофотини олиш чоғида қилган маъruzасини “Мақсад Нобел мукофотини олиш эмас” деб номлади. Унинг маъruzаси имкониятларнинг тенгсизлигига эътибор қаратиш ва адабиётга бўлган муносабатни ўзгаририш борасида эди. Сомерсет Моем соврини (1954), Европа адабиёти учун ажратилган Австрия мукофоти (1981), Шекспир мукофоти (1982), Малермо соврини (1987), Халқаро Монделло мукофоти (1987), Лос Анжелес Times Book мукофоти (1995), Давид Кохен (2001) мукофотлари соҳибаси, Нобел мукофоти совриндори Дорис Лессинг ижодига сўғизмнинг таъсир қилгани муҳим ва бу жараённи тадқиқ қилиш қиёсий адабиётшунослик учун алоҳида аҳамият касб этади.

Адабанинг асарлари табиатан илмий фантастик асарлардир. Унинг фантастик асарлари

уч мавзуни ўз ичида олади: 1) коммунистик ғоялар билан боғлиқ мавзу (1944 - 1956); 2) психологик мавзу (1956-1969); 3) сўфийликка алоқадор мавзу. Таъкидлаганимиздек, бизни адабанинг сўфизм таъсирида яратган асарлари қизиқтириди. Ёзувчидан “Ўзингиз учун энг муҳим китобингиз қайси?” – деб сўралганда, у илмий фантастик тўплами “Канопус в Аргосе”ни тилга олади [3.5]. Бу тўплам 1979-1983 йилларда ёзилган. Канопус тўпламига кирган асарлари бевосита сўфийлик ғоялари билан сугорилган.

Лессингга сўфизмни илк бор таништирган шахс Идрис Шоҳ бўлиб ҳисобланади. Адиба тариқат пири ва олими Идрис Шоҳга шогирд тушди. Сўфийлик таълимотини унга 1960 йилнинг ўрталарида устози – пири Идрис Шоҳ астойдил ўргатди. Одамнинг ботиний олами (ички дунёси) мавзусида ёзилган бундан олдинги асарлари, жумладан, “Briefing for a Descent into Heel” (1971) ва “Memoirs of a Survivor” (1974) китоблари ҳам сўфизм билан боғлиқдир.

Одамлар ундан “Сиз қачондан бошлаб сўфизмга қизиқа бошладингиз?” деб сўрашганда, у шундай жавоб беради: “Сиз тасаввуфга қизиқкан одамлардан эканлигиниздан ҳайратдаман... Менда тасаввуфга иштиёқ бор эди. Тасаввуф бу – мураккаб тушунча. Мабодо сиз худонинг бандаси бўлмасангиз, шайтонга айланасиз. Тасаввуф сизга ана шуни ўргатади”.

Дорис Лессинг сўфизмга бўлган эътиқодини ҳеч қачон сир тутмаган. У ўз асарлари ва нутқларида ўзининг тасаввуфга бўлган лаёқати ва эътиқодини баён этган. Бугунги куннинг энг таниқли аёл ёзувчиларидан бири томонидан сўфизмга берилган бундай эътибор уни бекиёс хурматга сазовор қилди. Лессинг ва унинг асарлари тўғрисида катор тадқиқотлар битилган. Диққатга лойик жойи шундаки, уларнинг кўпчилигига Лессингнинг бевосита сўфизм ғоясига бўлган қизиқиши таҳлил қилинган. Мюге Гэлиннинг “Between East and West: Sufism in the novels of Doris Lessing” китоби ана шундай тадқиқотлардан. Лессинг ижодига сўфизмнинг таъсири масаласига эътибор бериладиган бўлса, унинг асарлари ўзгача бир таҳлилни талаб этади. Сўфизм анъаналарини ўзида жо этган Лессинг асарлари, инглиз адабиётида ўзига хос янги бир кўринишни ҳосил қила олди. Айниқса, бу ҳолат коинот ҳақидаги асарларида яққол намоён бўлди. Шу билан бирга унинг асарлари Шарқ ва Фарб орасидаги муносабатларни боғлаб турувчи кўприк вазифасини бажарди. Зоро, уларда Шарқ ва Фарб адабиёти ўзаро омухталашган.

Лессинг ўз новеллаларидан бирида келтирган Насриддин Афанди билан боғлиқ латифа ҳам сўфиёна рухни ўзида акс эттирган. Эътибор беринг:

Насриддин бир неча маротаба Эрондан Грецияга эшаги билан бориб келади. Ҳар гал у ўзи билан иккита похолли қоп олиб кетар ва қайтишда эса уларсиз келарди. Доим миршаб уни жиноятчиликда айблаб қидирарди. Лекин ҳеч нарса тополмасди.

- Нима келтиряпсиз, Насриддин?
- Мен жиноятчиман.

Иллар ўтиб, Насриддин Мисрга йўл олди. Миршаблардан бири уни шу ерда кайта учратиб сўради.

“Мулла, сиз Эрон ҳамда Греция суди хукмидан холи, эркин яшаяпсиз. Айтингчи, биз сизни тутиб, ҳеч қачон англай олмайдиган жиноятлар нима ўзи?”

“Эшшаклар”, – деб жавоб берди Насриддин [2.126].

Лессинг бу ерда Шарқ билан Фарбни ҳамда сўфийлик адабиёти билан Фарб романчилиги орасидаги боғланишни юзага келтириди. Хўжа Насриддин Фарбда дарвеш, сўфий каби талқин қилинади. Шу сабабдан Хўжа Насриддин образи инглиз бадиий адабиётида сўфий тимсолида гавдаланади.

Мюге Гэлиннинг “Between East and West: Sufism in the novels of Doris Lessing” номли китоби Лессинг асарларига хос қўйидаги хусусиятларни очиб беради: биринчидан, Лессинг асарларида кашф қилинмаган шундай нуктаи назарлар мавжудки, уларни сўфиёна контекстлар орқали тушинтиришга эришилган. Иккинчидан, Шарқу Фарб алоқадорлиги бўйича муҳим масалалар ёритилган [1.280].

Лессинг Идрис Шоҳнинг “Сўфийлар” (1964) китобини ўқиб, ундан таъсиранган ва унга мурид тушган. Лессинг ёзади: “Мен Идрис Шоҳни у ҳақидаги тадқиқотлар орқали билиб олдим. Идрис Шоҳ учун Шарқ ҳам, Фарб ҳам ўз уйи бўлиб қолган. Уни комилликка эришган сўфий киши деб биламан. Мен унда сўфизмга оид ҳолатни ва дишимга мос бўлган ажиб бир нарсани топдим, унинг айтишича, бизнинг сўфизм хусусидаги

ғарбона ғояларимизда хатоликлар бор ва бундай вазиятлар айрим сўфиийликни даво қилган ёлғончилар томонидан янада кескинлаштириляпти. Кўплаб ўқитувчилар ҳамда мазҳаб, секта, тариқатдан хабардор бўлган кишиларнинг фикрича ҳам Идрис Шоҳ комил инсон эди. У китоб ёзаётганигини эшишиб қолдим. Бу китоб мен қидираётган нарса эканлигини ҳис қилдим. Бу "Сўфийлар" китоби эди. Мен уни чуқур ҳиссиёт билан ўқидим. Ундаги талабнинг етуклигидан ҳайратландам".

"Мен Лессинг романларида сўфизм тадқиқотини пухта ишлаб чиқиши учун Идрис Шоҳнинг кўпгина таржималаридан ҳам фойдаландим", – дейди "Between East and West: Sufism in the novels of Doris Lessing" китоби муаллифи Мюге Гелин. Идрис Шоҳ Хиндистанда таваллуд топган, Афғонистонда яшаган, кейинчалик, 1960 йилда Англияга келган. Лессинг эътирофи билан айтганда, у ўзининг "Сўфизм" китоби орқали Ғарбга ҳаққоний сўфиийлик таълимотини олиб кирган шахс эди. Идрис Шоҳ Афғонистонда нақшбандия таълимоти йўлидан борди. Бугунги кунда у нафақат сўфизмнинг ўтмишдаги анъаналаридан, балки XX асрда Ғарб учун керакли бўлган сўфизм илмидан ҳам сабоқ беради [1. 280.].

Лессинг Идрис Шоҳнинг барча қўлёзма ва таржималарини ўқиб, уқиб чиққан ҳамда улардан ўз романларида фойдаланган. У Идрис Шоҳнинг содик муридларидан. Масалан, Лессинг ўзининг "The Four Gated City" асарида Идрис Шоҳнинг коллекцияларида бўлган дарвеш таълимига оид ҳикояларни келтиради. Ёки Лессингнинг коинот ҳақидаги илмий фантастик тўпламларидан "Canopus in Argos" асарини олайлик. Унинг бу асарида сўфиёна ғоялар яққол кўриниб туради, ҳатто у ушбу асарида сўфизмга оид ривоятлардан фойдаланган. Лессинг ўзининг сўфиёна ғояларга нисбатан бўлган иштиёқини қўйидагича изоҳлайди: "Бу фалсафа инсон ҳаёти давомида дуч келадиган ҳар қандай жумбокларга, инсоннинг зоҳирий илми ожизлик қиласиган ҳолатларга жавоб беришда йўл кўрсатувчи восита бўлиб ҳисобланади" [3.5]. Кўринадики, Лессингнинг ижодини чуқурроқ тадқиқ қилиш Шарқ ва Ғарб адабиётининг ўзаро муносабатларини қиёс қилишда муҳим ўрин тутади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Muge Galin. Between East and West: Sufism in the novels of Doris Lessing. 280 б.
2. Idris Shah. The Exploits of the Incomparable Mulla Nasrudin. 126 б.
3. Doris Lessing. Canopus in Argos (Book 1). 1228 б.

"THE ROLE OF TOURISM IN THE WORLD COMMUNITY"

*Berdiyeva Munira O'tkirovna
Student of Karshi state university faculty
of foreign languages*

Annotation: this article describes the role of tourism in the world community. It's effects in many professions.

Key words: tourism, economic territories, business, community, neighboring countries, historical monuments.

We know that over three decades tourism business experienced continued growth and deepening diversification to become one of the fascinating growing economic territories in the world.

Tourism is mainly connected with development and historical a growing number of new destinations.

Also these factors have turned tourism into a key for social - economic progress in all the community. It has been major section all over the world for some years.

Today the business of tourism is establishing close with neighbouring countries on cultural ties and a wide range of financial issues. In addition many have been developed in our country for the rising economy of tourism.

For example, Tashkent, Samarkand, Bukhara and other modern and ancient places. Every year the billions of visitors come to our country for enjoyment to watch our up, to date and historic monuments.

Particularly, this field is travel or business also the theory and practise of touring especially the business of attracting, accomodating, and entertaining tourists and the business of travelling.

The contribution of tourism to economic depends on the quality and the revenues of the travel offer. In our country Samarkand is one of the attractive place.

Because there are many antique constructions.

Moreover, it is full of unusually reservoir for drinking water, customs and traditions, landmarks. Their native custom differs from other country. This shows that the main purpose of tourism is used to introduce newcomers or tourists to parts of our society or points of interest in the city.

We aware that as the UN agencies dedicated to tourism for the progressing tour. Furthermore, it develops the infrastructures of a country and a sense of cultural exchange between foreigners and citizens. Even there are some basic forms of tourism. It is a social, cultural and economic process which entails the movement people.

People consider that they do this for many different reasons to have fun, visit other countries and learn about other countries or just relax from stressful working life. Every time tourism remains a key factor for countries to enlarge and progress.

Many innovations are being developed in the progress of tourism in our country. To this end, we are further exploring the culture of travelers and exchanging information closely with tourists.

Likewise, they construct dams, wildlife sanctuaries, national parks and many more.

To sum up, we can say that tourism is a very productive activity both for the tourist and the government. As they support each other simultaneously. Also, the government should consider improving the conditions of the country as more and more number of tourist visit their country.

References:

1. "The tourism and traveling" T2019

**"KICHIK YOSHDAGI BOLALARGA INGLIZ TILINI O'RGATISHNING
INNOVATSION USULLARI"**

*Bo'riyeva Madina
Surxondaryo viloyari Muzrabot tumanidagi
26-umumi o'rta ta'lim maktabining Ingliz tili fani o'qituvchisi
Telefon raqam: +998(99) 712-17-07*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tilini bugundan kirib kelmagan, ajdodlarimiz tomonidan bir necha tillarda ijod qilishgan. Biz esa kichik yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'rgatish haqida turli usulda ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: Chet tilini o'rganish, innovatsion usul, amaliy mashg'ulot , multifilmlar.

Vatanimiz mustaqillikka erishgandan so'ng mamlakatimizda chet tillarini o'rganishga katta e'tibor berib kelinmoqda. Jumladan 2012-yil 10-dekabrda qabul qilingan "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori hamda 2013-2014 o'quv yilidan boshlab umumta'lim maktablarida birinchi sinflarida xorijiy tillarni uzlusiz o'rgatishning joriy etilishi buning isbotidir.

Bolalar kattalarga nisbatan tilni tez va oson o'zlashtiradilar. Bolalarda til o'rganishga bo'lgan tabiiy moyillik ularda taqlid qilish xususiyati kuchli ekanligi ,kattalarga qaraganda bolalar vaqtining ko'pligi buning asosiy sabablaridandir. Shuni e'tiborga olish kerakki 6-7 yoshli bolalar ma'lumotlar ma'nosini tushunib emas, uni mexanik tarzda yodlaydi.

Shuning uchun boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini o'rgatishni grammatik tushuncha berishdan boshlamaslik zarur. Aks holda chet tilini o'rgatishning dastlabki qadamidanoq bolani zo'riqtirib qo'yish mumkin.

Shunday ekan kichik yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o'rgatish ancha mushkul va ma'suliyatlari.

Bolalarga ingliz tilini mazmunli va qiziqarli o'rgatish uchun quyidagi usullardan foydalinish kerak bo'ladi.

Aqliy va jismoniy harakatlar bilan bog'liq o'yinlar .

▪ Qo'shiq va sherlar ya'ni bunga misol qilib bolalar inliz tili alifbosini qo'shiq qilib o'rganish yodlashdan ko'ra samarali bo'ladi.

▪ Multifilmlar bolalar til o'rganishda multifilmdagi gaplarni tushunmasda multifilm qahramonlarning harakatlari orqali ilg'ashga harakat qilishadi.

▪ Rol ijro etish masalan hayvon yoki qushlarning nomlarini o'rgatayotgan paytda rol ijro ettirish lozim. Bir o'quvchi itning vovillashi , mushukning miyovlashini ko'rsatib bersa boshqa bir o'quvchi esa buni qaysi hayvonligini va inlizcha nomini topishi lozim bo'ladi.

▪ Ko'rgazmali qurollar kitoblar plakatlar orqali.

Xulosa qilib aytganda kichik yoshdagi bolalarga til o'rgatish majburiyat sifatida emas, qiziqarli mashg'ulot tarzida olib borish kerak.

Abu Nasr Farobi bobomiz ham ko'plab xorijiy tillarni mukammal bilgan, bu tillarda bemalol gaplasha ololgan hamda shu tillarda ijod qilgan. Bunday imkoniyat allomaning dunyo ilm-fanini o'rganishiga , buyuk ishlarni amalga oshirishiga turtki bergan zero Navoiy bobomiz aytganidek "Til bilgan~el biladi.

Foydalilanigan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrdagi "Chet tillarini o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risidagi" PQ~1875- sonli qarori.

O'ZBEK SHE'RIYATIDA AYOL OBRAZI TALQINLARI.

*Azizova Dilnoza Muhtarbekovna
Xorazm viloyati Xiva shahar
16- maktab o'qituvchisi
Telefon: +99899 347 0383*

Anotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek she'riyatida ayol obrazining yaratilishi talqinlari borasi-dagi qarashlar va unga berilgan ta'rif-u tavsiflar aks etgan.

Kalit so'zlar: vazniy o'zgarishlar, She'riyatda shakl, tashbeh ayol, obraz, talqin, ijod, ona, o'xshatish, she'r, ohang.

O'zbek she'riyati o'zining mavzu ko'lami, ohangi, jozibasi va mushohadakor o'xshatishlari bilan katta-yu kichik kitobxonlar qalbini eng nozik nuqtalariga yetib bora oladigan janrdir. qaysi mavzu bo'lmasin, qay shaklda yozilmasin, she'r qalbdan, darddan yaralgani sabab ko'ngillarga tez kirib boradi.

O'zbek she'riyati asrlar osha sayqallanib, yagiliklarga boy ilhomiy ohanglar, vazniy o'zgarishlar bilan yaratilsa ham, undagi dard, undagi ohang homon o'shadir. Ammo so'nggi davrlarda fan va texnika yutuqlari sabab she'riyat ham o'zining sokin nuqtasiga kelib qolda va undagi ohang siyosatdan, daxshatli urush va ularning oqibatlaridan ancha yiroqlashdi.

Ma'lumki, she'riyatda shakl bilan birga mavzu ham anchagina. Shu mavzular orasida ayol uchun atab yozilgan she'rlar har bir shoir ijodining salmoqli qismini egallaydi. Bu mavzu zamirida avvalo ona, suyukli yor, opa, singil va ularning o'ziga xos tashbehlari mujassamlashadi. Barchamizga ma'lumki she'riyat maydonida turib onang madh etmagan shoir bo'lmasa kerak. Deyarli barcha ijodkorlar bu mo'tabar zotni ulug'lab ash'orlar bitgan. Shunday bo'lsada ulardag'i bu mavzuga yondoshuv turlicha. O'zbekiston xalq shoiri, O'zbekiston Qahramoni Abdulla Oripov ijodiga bir nazar solsak ona timsolining go'zal chizgilarini ko'rishimiz mumkin. Ijodkorning "Onajon" nomli she'rida onasidan erta ayrilgan farzandning dardlari aks etgan bo'lib, bu og'ir iztirobni shoir voqealar rivoji bilan akas etadi. Shoir she'rda xasta onaning farzandi uchun qilgan mehrini sodda sammiy ohanglar bilan ochib beradi.

U kun chetda oh chekardim
G'ussalarning dastidan
Sen otamga pul beribsan,
Yostig'ingning ostidan.
Aytibsaniki, onasizlik
Kelmanin hech o'yiga
Sarf qilingiz, menga emas,
Abdullaning to'yiga

Shoir yana bir she'rida onani madh etish uchun Hadisi sharifga murojaat qiladi. Shu she'r orqali onani sevishni, uni e'zozlash va qadrlashni yana bir bor isbotlaydi.

Kimdir savol berdi: - Aytgil, Muhammad,
Yolg'iz sen Rasulsan butkul olamga.
Kimga ko'p yaxshilik qilay, o'zing ayt,
Ota –onamgami yohud bolamga.

She'rdan anglaganigizdek katta-yu kichik uchun tanish bo'lgan hadis ona mavzusini yanada ko'klarga chiqishiga asos bo'lgan. She'rda shoir onani qibлага qiyos qiladi. Hatto Allohnning elchisi bo'l mish payg'ambarlar ham onadan tug'ilganiga she'r so'ngida alohida urg'u beradi.

Yana bir shoirimiz Omon Matjon ijodida ham ona mavzusi tabiat va borliq bilan hamohang ruhda aks etadi. U o'zining "Ona degan nom..." nomli she'rida onani bahorga, maysaga, Vatanga qiyos etadi. Ona so'zini zalvorli yukini topishda ijodkor yuqoridagi o'xshatishlarga murojaat qiladi.

Men jo etdim Ona nomiga
Yerning so'nggi gardigacha to.
Endi Ona so'zin yoniga
Dadil yozib qo'yaman: DUNYO

Anglaganiningizdek, turli xil o'xshatishlardan qanoatlanmagan shoir onasini to'ligicha dunyoga qiyoq qiladi.

Mustaqillik yillarida barakali ijod qilib kelyotgan O'zbekiston xalq shoiri Sirojiddin Sayyid ona chizgilarini uning bitta kalishi misolida mohirona ifoda etadi.

Buncha ham qattiq ekan
Qismatning bolishlari.
Ko'z oldimdan ketmas hech
Onamning kalishlari.

Shu bitta kalish onaning chekkan dard-u alamlarining, iztiroblarining ifodasi bo'lib xizmat qiladi. Bu kalishlar ijodkor uchun bir umrlik qarzday tuyuladi. Uning pataklarini farzand ko'zlariga surib o'lishgada tayyor.

Shoira Zebo Mirzo ijodini ham bu mavzu chetlab o'tmagan. Shoira "Onamga" she'rida onaning oq sochlarni oq tunga, yuzlarini butun dunyo go'zallaridan chiroyliroq ekanligini yozadi.

Oq sochlari oppoq tun uning,
Umri halol ishqqa bayroqdir.
Oh, yuzlari dunyoyi dunning,
Go'zalidan chiroyliroqdir

She'riyatda barcha zamonlarda bo'lganidek, o'z davrining kayfiyati, muommolari quvonchlari aks etgan. Bevosita mustaqillik davri she'iyatiga murojaat qilsak, bu davr she'rlarida barcha davr voqealari o'z ifodasini topa oladi desak mubolag'a bo'lmaydi. Ayol timsolini yaratishga uringan shoir borki unga go'zal ta'rif va tashbeh ahtaradi. Bu chizgilarini yaratishda ichki va tashqi go'zalligi asosiy vazifa bo'lib xizmat qiladi. Bu mavzuni yoritishda ham bevosita yuqoridagi ijodkorlarga murojaat qilamiz.

Shoир Omon Matjon ijodida ayolga berilgan ta'riflarning eng saralarini uchratamiz.

Shoirga yo'l bo'lsin, sizni chizay deb
Bo'yoq quyiltirib turar rassomlar
Mukammal husningiz yog'dusi uchun
Oy ham navbatchilik qilar oqshomlar.

Abdulla Oripov ayol chizgilarini yaratishda uning go'zalligiga emas, jasoratiga urg'u beradi. Ilkinchi jahon urushi davridagi ayollar iztirobini quyidagi satrlarda aks ettiradi. Boshqalardan farqli ravishda beva ayol timsolini yaratadi. Turmush o'rtog'i urushga ketgan 19 yoshli ayolning kechmishini ochar ekan, shoir ayolni vafo shevasi, sodiq beva kabi tashbehlar bilan maqtab, unga bo'lgan hurmatini she'rda to'laligicha ifoda etadi.

Nahot ishq qismati shunchalar og'ir.
Bunchalar buyuksan, vafo shevasi.
Sengadir hurmatim, senga sharafim,
Qahramon jangchining yolg'iz bevasi.

She'rda shoir nafaqat o'zi, balki butun xalqni shu beva ayol qoshida ta'zim qilishga, unga ehtirom qilishga chorlaydi.

Nazokat paytimas yaqinroq keling
Buyuk zot qoshida aylangiz salom.
Shu sodiq bevaga sajdalar qiling,
Shu sodiq bevaga aylang ehtirom.

Ayolga bitilgan she'rlar orasida Ozbekiston xalq shoirasi H.Xudayberdiyevaning "Muqaddas ayol" she'rini tilga olmaslikning hech iloji yo'q. She'rda shoira ayolni maqtashda boshqalardan farqli ravishda ularga otilgan ta'na toshlari va kesatiqlarni ham tilga oladi. Shunday bo'lsada baribir ayolning aziz muqaddasligi hamisha tan olingan.

Avval: "Kel-ey, quchog'imga to'l balq ", dedilar.
Unamading, ayol o'zi ters "xalq" dedilar.
Icholmagach yuz o'girib, sho'r, talx, dedilar.
Sen bari bir muqaddassan,
Muqaddas ayol!

Xulosa o'mnida aytish joizki mumtoz adabiyotdan to shu bugungacha bu o'lmas mavzu ijodkor qalamining sara satri bo'lib kelgan va bundan so'ng ham shunday bo'lib qoladi. Zero bu zaminda ayol borligi sabab ilhom bor, she'r mavjud.yer yuzida bitta ayol qolganda ham unga atab she'r tug'ilaveradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. A.Oripov. "Saylanma"- T; "Ma'naviyat" 2007
2. U.Hamdam "Yangi o'zbek she'riyati"-T; "Adib" 2012
3. O.Matjon "Diydor aziz"-T; "Noshir" 2011
4. S.Sayyid "Qaldirg'ochlarga ber ayvonlaringni" – T; "Sharq"2005
5. Z. Mirzo. "Yoningizga hayolan borsam" T; "O'zbekiston" 2012
6. X.Xudoyberdiyeva "Muqaddas ayol" T; 1987

PISA TESTLARIDA MATN YARATISHNI O'RGATISH

*Egamberdiyeva Gulasal Zarifovna
Qashqadaryo viloyati Shahrисабз tumanidagi
29- umumiy o'rta ta'lim maktabining
Ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Maqolada ona tili darslarida pisa testlaridan o'quvchilarning bilim darajasiga mos tarzda foydalanish haqida yozilgan. Pisa testlari yaratishda matnlardan to'g'ri foydalanish va o'quvchilarning matn yaratish qobiliyatini shakllantirish. O'quvchilarning matnlar yordamida mantiqiy fikrlash darajasini oshirish xususida yoritilgan.

Kalit so'zlar: inferentsiyalar, kompozitsiyasi, konstruktsiyalar, integratsiya, kompetentsiya, pisa, elementlar

1-darajali o'quvchilar aniq ko'rsatilgan ma'lumotlarni topishga qodir hisoblanadi. Matnda tanish mavzudagi asosiy g'oyani topa oladi va bunday matndagi ma'lumotlar va ularning kundalik tajribasi o'rtasidagi bog'liqlikni bo'ladi. Odatta, ushbu darajadagi matnlarda talab qilinadigan ma'lumotlar ko'zga tashlanadi va agar mavjud bo'lsa, boshqa ma'lumotlar unchalik ko'p emas. O'quvchiga ushbu vazifada tegishli omillarni ko'rib chiqishga aniq yo'naltirilgan matn taqdim qilinadi

Mavzu nima? Topshiriqdagi asosiy g'oyani aniqlash uchun inferentsiyalarni chizish. Savol topshiriqdagi matn turiga tegishli, chunki u ma'lumot kompozitsiyasi tushunchalar yoki aqliy jihatdan taqdim etiladigan matn turi konstruktsiyalar yoki tushunchalar yoki aqliy tuzilishlarni tahlil qilish mumkin bo'lgan elementlar.

Adabiy o'qish. Bu jihat integratsiya va izohlashdir - chunki odamda keng tushuncha hosil bo'ladi butun matn ichidagi munosabatlarga e'tibor qaratish.

Qishiqish. Bu ularning qarorlarini kamroq o'ylashga imkon beradi.

2-darajali o'quvchilar bir yoki bir nechta joyni topishni talab qiladigan vazifalarni bajarishga qodir. Aniqlanishi kerak bo'lgan va bir nechta ma'lumotlarga ega bo'lishi kerak bo'lgan ma'lumotlar va shartlari. Ushbu darajadagi boshqa vazifalar matnda asosiy g'oyani topishni, tushunishni talab qiladi. Ma'lumotlar mavjud bo'lmaganda yoki ma'lumot mavjud bo'lmaganda matnning cheklangan qismida ma'noga ega bo'lish taniqli va o'quvchi past darajadagi tanqidlarni amalga oshirishi kerak. Ushbu darajadagi vazifalar o'z ichiga olishi mumkin. Matndagi bitta xususiyat asosida taqqoslash. Oddiy aks ettirish vazifalari talab qilinadi. O'quvchilar matn bilan tashqi ma'lumot o'rtasida taqqoslash yoki bir nechta aloqalarni o'rnatish uchun, shaxsiy tajriba va munosabat asosida.

PISA 2-bosqichni boshlang'ich daraja deb hisoblaydi. O'quvchilar o'qish ko'nikmalari va kompetentsiyalarini namoyish qila boshlaydigan bilimlar ularga o'qishni davom ettirishda va shunday qilib, hayotda samarali ishtirok etishlariga imkon bering.

Matnni o'qib chiqib o'z matnini yaratish. O'quvchilarga men o'zim haqida hikoya keltirish, boshqa matnlardan foydalanish. Aytaylik, men Xorvatiyaga sayohat qilmoqchiman. Bu mamlakatning juda chiroyli va katta sayohatchilar uchun mo'ljallangan joy ekanligini yozmoqchiman. Dubrovnikda mamlakatning tarixiy boyligi jamlangan eski shahar devorlari bo'ylab va urush paytida yonma-yon yotgan eski tomlarini ko'rdim ularning o'rniga yangi tom plitkalari o'rnatilgan - bu doimiy mavjudlikning yorqin eslatmasi o'tmishdagi voqealar bilan bir qatorda, sayyoqlik joyni qayta tiklashga qanday yordam berishi mumkinligi haqida ilhomlantiruvchi misol. Xorvatiyaning go'zalligi yaqqol ko'rinish turardi. Qoyali qirg'oq va soyali soyabonlar, yovvoyi gul, guldastada va ko'z oldimda. Va shunda hammasi men uchun kecha kechqurun Dubrovnikda, tushlikka chiqqanimda mahalliy sayohatchisi bilan u menga oilasi urush paytida qanday azob chekkanligi haqida gapirib berdi, butun mamlakat qayg'u chekkan edi, lekin endi yangi umid paydo bo'ldi. Ushbu tajribalarni ko'rib chiqib, asarning tarixiy qismi ko'proq narsalarga ega ekanligini tushundim. Go'zal manzaradan ko'ra men uchun hissiy rezonans. Shunday qilib, men fikrlarni qayta tartibga keltiraman. Men jarayonni boshlayman, keyin go'zallik va tarixga o'taman va ovqatlanishim bilan tugaydi. Men o'tishlarga e'tibor berganimga ishonch hosil qilishim kerak, lekin bu qism ongimda allaqachon shakllanib bormoqda. Nima yozishni bildim. Bu shaxsiy hayotdan misollar keltiradigan savol.

SAVOL

Ushbu omillardan qaysi birini yozuvchi sayohat asarini yozishda eng muhim deb hisoblaydi?
Siz nima deb o‘ylaysiz?

Xorvatiya haqida?

- A har bir shaxsiy hikoya uchun berilgan tafsilotlar miqdori.
- B Ta’riflangan har bir tajriba shaxsan qay darajada harakat qilgan.
- C Hikoyaning tarix va bugungi kun o‘rtasida qanday bog‘lanishi
- D Hikoyaning qayg‘uli va foydali tomonlari

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Barzilai, S., A. Zohar and S. Mor-Hagani (2018), “Promoting Integration of Multiple Texts: a Review of Instructional Approaches and Practices”, *Educational Psychology Review*, Vol. 30/3, pp. 973-999, <http://dx.doi.org/10.1007/s10648-018-9436-8>.
2. Bråten, I., H. Strømsø and M. Britt (2009), “Trust Matters: Examining the Role of Source Evaluation in Students’ Construction of Meaning Within and Across Multiple Texts”, *Reading Research Quarterly*, Vol. 44/1, pp. 6-28, <http://dx.doi.org/10.1598/rrq.44.1.1>.
3. Cain, K. and J. Oakhill (2004), “Reading Comprehension Difficulties”, in *Handbook of Children’s Literacy*, Springer Netherlands, Dordrecht, http://dx.doi.org/10.1007/978-94-017-1731-1_18.

НЕМИС ТИЛИДА ФРАЗЕОЛОГИК ПОЛИСЕМИЯ

Шуҳратхон Имъаминова
ЎзМУ профессори
Телефон: +99890 135 05 12
E-mail: rumreich@mail.ru

Аннотация: Мақола фразеология соҳасидаги муаммолардан бири фразеологик полисемия ходисасини ёритишга бағшланган бўлиб, унда немис тилидаги бир маънолик ходисадан фарқли равишда полисемантик ибораларнинг кўпи икки маъноли бўлиб, уч маъноли, тўрт, беш маъноли иборалар ҳам учрайдиган ходисалар таҳлил қилинган.

Калит сўзлар: Фразеология, фразеологизм, полисемия, полисемантик, луғат, фразеологик луғат, фразеологик бирикма, кўп маъноли.

Барча тилларда лексик ҳамда фразеологик қатламлар мавжуд. Фразеологик қатлам ва уни ўрганувчи соҳа фразеология деб аталади. Фразеология ҳозирги замон тилшунослигининг асосий тармоқларидан бири бўлиб, ҳар бир тилдаги турғун бирикмаларнинг маъноси ва тузилишини ўрганади. Тилшуносликнинг фразеологизмларни илмий тадқиқ қилувчи соҳаси фразеология дейилади. Фразеологизмлар икки ва ундан ортиқ сўзларнинг турғун бирикмасидир. Масалан, бошига қўттармоқ, тилини бир қарич қилмоқ, ковушини тўғриламоқ, жуфтакни ростламоқ, олам гулистон, катта оғиз каби.

Полисемия термини илк бор 1897-йилда Мишел Бреал томонидан фанга киритилган. Полисемиянинг аҳамияти шундаки, унда лексемаларнинг барча маъноси бир тушунча атрофида бирлашади. Масалан „*илдиз*“- ўсимлик илдизи, тиши илдизи, соч илдизи, сон илдизи (математикада). Маскур лексемалар виртуал полисемияни уларнинг турли хил контекстларда қўлланишини белгилавчи омил ҳисобланади.

Полисемия ходисаси немис тилида ҳам мувжуд, масалан немис тилидаги „„*Die Birne*“ сўзини ҳам *нок* мева маъносида ҳам *лампочка* маъносида ҳам тушуниш мумкин.

Er tötete den Mann mit der Pistole - У одамни тўпонча билан отиб ўлдириди.

Ёки den Mann, der eine Pistole bei sich trug, tötet durch den Pistolenenschuss-

У киши тўпонча ўқидан отиб ўлдирилди.

Омонимлар билан полисемантик сўзлар орасида бир қараашда умунийлик борга ўхшайди. Иккаласида ҳам шакл бир хил, маъно турличадир. Лекин бу сўзлар орасида катта фарқ ётади. Фразеологик полисемия биттадан ортиқ маънони англата олиши тил бирликларига хос хусусият бўлиб, ибораларнинг ҳам талай қисмида учрайди. Полисемантик ибораларнинг кўпу икки, уч, тўрт, беш маъноли иборалар ҳам учрайди. Фразеологик полисемияда ҳам ҳудди лексик полисемияда бўлганидек, бош маъно ва ясама маъно фарқланади. *Масалан, бошига қилич келса ҳам ибораси битта маънони, ақли етади ибораси иккита маънони, бўйнига қўймоқ ибораси уч маънони, қўлга олмоқ ибораси эса тўрт маънони англатади.*

Фразеологик полисемияда ҳам лексик полисемияда бўлганидек, бош маъно ва ясама маъно фарқланади.

Тилдаги полисемия ходисаси жуда қадимданоқ олимлар дикқатини ўзига жалб қилиб келади. Эрамиздан аввал уни фалсафа ва усубият нуқтаи назаридан ўрганишиди. Тилшуносларимизнинг қайт этишича, бу масала билан хитой ва хинд олимлари, эрамизнинг бошлирида эса юононлар ҳам шуғлаланишган экан.

Полисемия тил ходисаси сифатида талқин этилганда, гап тил ходисаси сифатида қаралади. Полисемантиклик тўлиқ синтактик қурилиши билан эмас, балки гапнинг конкрет синтактик қурилишини типиклаштирувчи ва уни абстаркт жабҳага олиб чиқувчи қурилмаларга нисбатланади. Е.И.Шендельс, В.А.Гулига, А.Л.Василевский, Д.А. Салкова, Г.А.Залотова, А.Бердиалиев, А.Мамажонов ва бошқа тилшуносларнинг ишларида синтактик полисемияга ана шундай нуқтаи назар асосида ёндашилади.

Д.А.Салкова ўзининг немис тили эргаш гапли қўшма гапларнинг омонимияси ва полисемияси тадқиқига бағишлиланган ишларида полисемияни синтактик конструкцияларнинг моделига нисбатлади: “бир модел доирасида икки ёки ундан ортиқ сигнификатив маъноларнинг ифодаланиши”ни синтактик полисемия деб атайди.

Хуллас, полесемия, асосан, тилга хос ҳодиса ҳисобланиб, у синтактик қурилмаларнинг

сўзловчи ихтиёридан ташқаридаги доимий маъносидир.

Фразеологик полисемия билан дастлаб луғат тузиш мобайнида дуч келинди. Л.Е.Бинович ўзининг немисча – русча фразеологик луғатида фразеологик полисемия ҳодисаси мутлақо ўрганилмаганини таъкидлайди, рус ва немис тиллари фразеологик фондини ўрганиб, кўп маънолилик сўзларгагина эмас, ибораларга ҳам мос эканини ўқтириб ўтади. Шу нуктаи назарга ёндашиб мавжуд луғатларни танқид қиласди, иборалардаги полисемия билан ҳисоблашмаслик луғатдан фойдалаувчини қийин аҳволга тушириб қўйишини айтади. Муаллиф мисолларни турли манбалардан келтириб, кўп маънолилик ибораларнинг барча жанрларда ишлатилиши учун умумий ҳодиса эканини намойиш қиласди.

Фразеологик полисемияга бағишлиб шундан кейин ёзилган ишларда бу ҳодисанинг табиатини очишга ҳаракат қилинди. Фразеологик полисемия ҳақида фикр юритган олимлардан бири Й.Д.Апресяндир. У асли фразеологик синонимияни ўрганганд. Фразеологик синонимияни ўрганиш фразеологик полисемия туфайли анча мураккаблашувини алоҳида таъкидлайди. Инглиз тилида фразеологик бирликларининг кўпчилик қисми полисемантик эканини айтади ва Л.Е.Биновичнинг фразеологик бирликларнинг кўп қисми моносемантик бўлиши ҳақидаги фикрига қўшилмайди.

Шу муносабат билан у уч хил маъно типини (оддий, бирламчи образли, иккиламчи образли маъноларни) фарқлади. Фразеологик бирликларда бундай уч хил маънони фарқлаш асосли эмасдек кўринади.

Маълум тилдаги полисемия ўрганилар экан, ўша халқнинг тарихий тараққиёти, фикрлаш доираси, нуктаи-назари кабиларга ҳам эътибор берилиши керак.

Фанда полисемия кенг ва тор маъноларда тушунилади. Кенг маънода қаралганда, у омонимия, функциядошлиқ ҳодисалари билан ёнма-ён турувчи, лекин улардан ўзига хос лисоний хусусиятларига кўра фарқ қилувчи мустақил ҳодиса сифатида тушунилади. Тор маънода эса полисемия ҳодисаси омонимиянинг таркибий қисмига алоқадор бир кўриниш сифатида тушунилади. Хусусан, А.А. Потебня луғавий бирлик нечта маънога эга бўлса, у ўшанча сўз бўлади, деб полисемияни инкор этмоқчи ҳам бўлади.

Полисемиянинг мавжудлиги муқаррар ва қонунийdir. Полисимиянинг типи ва характеристи тил тараққиётининг умумий савијаси, халқ маданияти ва ёзуви анъаналарига ўхшаш яна бир қатор хусусиятлар билан боғлиқ равища ҳар хил бўлади. Полисимиянинг у ёки бу характеристи ва типига қараб тилнинг тараққиёт даражаси, унинг ифода имкониятлари, савијаси ҳақида бирор бир холосага келиш керак бўлади. Шунинг учун ҳам полисемия (хамма тилларда) тил амалий фаолиятининг ҳар бир этапида унинг таркибий қисми характеристини касб этади. Бошқача қилиб айтганда, полисемиянинг типи ва характеристи объектив борлиқка мутаносиб тарзда боғлиқ бўлади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Elke Donalies. Basiswissen Deutsche Phraseologie. A. Frank Verlag. Tübingen und Basel 2009.
2. Stephanie Kahl. Kontrastive Analyse zu phraseologischen Somatismen im Deutschen und Italienischen. Schriften aus der Fakultät Geistes- und Kulturwissenschaften der Otto-Friedrich-Universität Bamberg, 2015.

**"YOSH TIL O'RGANUVCHILARGA INGLIZ TILI ALIFBOSINI O'RGATISHDA
"COMPARISON" METODINING AHAMIYATI".**

*Sanoqulova Mohinbonu Sharopovna
Buxoro tuman 8-umumta'l'm maktabi ingliz tili o'qituvchisi
Telefon: +998996703108
mohinbobu.sanoqulova@yandex.com*

Anatatsiya: Ushbu maqolada makab yoshidagi o'quvchilarga ingliz tili o'gratishda qo'l keladiga metodlar haqida fikr yuritilgan. Ushbu metod orqali o'quvchilarga ingliz tilini o'rgatishning samarali usuli hisoblanadi.

Kalit so'zlar: "Comparison", "Taqqoslash", o'yinli texnologiya, metod,

Bilamizki, ta'lim sifatini yaxshilash, o'quvchilarning intellektual faolligini oshirish bugungi kunda davr talabi bo'libgina qolmay, fan o'qitishning bosh vazifasi hisoblanadi.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturida ta'lim islohotlari bo'yicha belgilangan vazifalarni amalga oshirib borib, so'nggi yillarda mamlakatimiz ta'lim tizimida o'qitishning yangi –o'yinli texnologiyalardan, interfaol usullaridan foydalanishga alohida e'tibor berilmoqda. O'quvchilarning mustaqil, erkin fikrlashini rivojlantirish hozirgi kunda ta'lim tizimidagi eng muhim vazifalardan biri bo'lib hisoblanadi.

"Comparison" ("Taqqoslash") metodi

Hozirda ingliz tilini o'rgatish bo'yicha turli usul va shakllar mavjud bo'lsa-da, o'qituvchilarga bu biroz qiyinchilik tug'dirishi mumkin. Boshlang'ich sinf o'quvchilari tez charchashi, diqqatining ixtiyorsizligi, eslab qolish darajasi yetarli rivojlanmaganligi ularning yosh va psixologik xususiyatlariga xosdir. Ma'lumki, bu yoshda o'zin yetakchi faoliyat turi hisoblanadi. Chet tilida biror -bir mavzu bo'yicha talab etilayotgan bilim, malaka va ko'nikmalarga o'zin orqali erishish mumkin. Bu metodning ahamiyati, afzalliklari shundaki: yosh til o'rganuvchilarga ingliz tili alifbosidagi a, e, c, s, k, q, h, i, y, u, g, j, harflarini tezda va oson o'rganishga xizmat qiladi. Ayniqsa, ushbu metod 2-sinf o'quvchilarga mo'ljallangan bo'lib, uni quyidagicha izohlab beraman.

The Alphabet

A a-[ei], B b-[bi], C c-[si], D d-[di], E e-[i:], F f-[ef], G g-[ji], H h-[eych],
I i-[ay], J j-[jey], K k-[key], L l-[el], M m-[em], N n-[en], O o-[ou], P p-[pi], Q q-[kyu],
R r-[ar], S s-[es], T t-[ti], U u-[yu], V v-[vi], W w-[dablyu], X x-[eks], Y y-[vay], Z z-[zed].

Yuqorida ajratib ko'rsatilgan harflar o'quvchi yoshlarning xotirasida qolishi qiyin bo'libgina qolmay, dars davomida C c [si] harfini yozishni so'raganiningizda ular S s [es] harfini yozib qo'yishadi. Q q [kyu] harfini so'raganimizda K k [key] harfini, Uu [yu] harfini yozishni so'raganimizda Y y [vay] harfini chalkashib yozadilar. Ushbu tavsiya etilayotgan metod o'quvchilarning esida qolishini va harflarni aniq farqlay olishlariga imkon beradi. Ingliz tilidagi harflarning talaffuziga o'xshash o'zbek tilidagi so'zlar bir-biriga turli xildagi o'yinlar orqali taqqoslanadi.

O'quvchilarga Cc - [si] -talaffuzi o'zbek tilidagi *sigir* so'ziga taqqoslanadi. Cow – sigir. Xuddi shu tarzda ingliz tilidagi ayrim harflar talaffuz jihatidan o'zbek tilidagi so'zlarga, gaplarga yoki iboralarga o'xshatilib taqqoslanadi. Quyida misollar bilan ko'rib chiqamiz.

Ss [es]- *uya vazifani bajarish esingizdan chiqib qoldi. Salad- salat*

Kk [key]- *o'yinni keyinga qoldiramiz. key-kalit*

Qq [kyu]- *oyingiz sizning betobligingizda kyupen dorisini berdilar. Qupeen-dori*

Ii [ay]- *bu undov so'z! Do'stingiz sizni urib yubordi va ay deb baqirdingiz . I-men*

Yy[vay] –bu tojik tilida *vay* ki—kim u? yolk -tuxum sarig'i

U u [yu]- *U yuzini yuvdi, you – sen*

G g [ji:]- *Gulruh jiyaningiz 5 baho oldi. Gee- voy!*

Jj [jey]- *Jeylon ismini jo'jangizga qo'ydingiz. Jam- murabbo.*

E e [i:]- *Elbek ilonga duch keldi. English- ingliz tili*

Hh [eych]- echki bolalari ertagini eshitamiz. *Hen –tovuq*

Xulosa qilib aytganda, o‘quvchilarni chet tilini o‘rgatishga qiziqtirish uchun shunday metodlarni tashkil etish kerakki, bu ulardagi yuqori motivatsiya va faollikni ta’minlasin.Zero,qiziqish ustun bo‘lgan yerda,natija ham yuqori bo‘ladi ,albatta!

Foydalaniman adabiyotlar.

1. O‘z.Res.Prezidentining 2012-yil 10- dekabrdagi “Chet tillarni o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-1875-sonli qarori
2. “Ingliz tilini o‘yinlar yordamida o‘rganamiz” o‘quv qo‘llanma,B.A.Yarov.Toshkent 2005
3. www.ziyonet.uz

"INCREASING THE INNOVATIVE ACTIVITY OF YOUNG PEOPLE, RAISING THEIR MORALE AND ACHIEVEMENTS IN THE FIELD OF SCIENCE"

Xajiyeva Nodira Abdunazarovna
Samarkand, Bulung'ur, English teacher at school No: 2

Email: xojiyevanodira49@gmail.com

Ataullayev Fazliddin Fahriddin o'g'li.
Toshkent, Yakkasaroy, English teacher at school No: 160

Email: fazliddinataullaev@gmail.com

Abstract: This article is about increasing the innovative activity of young people and the problems in it, as well as problem solving

Key words: youth, innovative activity, financial aid, social position, new methods, solutions.

Nowadays, the focus on the youth is growing. The reason why, the innovative ideas of young and their research in the field of science make a great contribution to changing human life and living.

In particular, the field of philology and teaching languages is attracting a large number of the youth. Definitely, students in this field are not only teachers or translators, but also entrepreneurs working in the international arena. As well as this, by learning a foreign language, they are able to freely express their innovative ideas at international conferences and summits and show their leadership to other peers.

Indeed, learning a foreign language not only increases the activity of young people, but also raises their spirituality. The reason is that students with learning a foreign language also gets acquainted with foreign literature, culture, science and cultural heritage. The contribution of young people in the field of science is that they are spreading modern, new methods and techniques of learning foreign languages to the general public.

Another problem is the large number of theoretical courses in universities and the inability of students to apply the topics covered in practice. And the fact that there are still outdated system complications in universities. The most interesting thing is that if a student studying at a university goes to an institution in his / her field in order to develop his / her field, he / she will be sent back as a graduate before they are still studying at the university. If a student does not take an internship during his / her studies, he / she will be free, his / her time will only consist of going to class and idleness during the day. Then, four years later, after graduating, he realizes that he has achieved nothing but theory. This is also a topical issue, meaning that teachers and industry professionals do not support students.

Now, if we are looking for a solution to these problems, in order to increase the speed of the Internet in our region, it is necessary to study how the Internet works at high speeds in foreign countries. Because it is impossible to imagine today without a social network.

Another solution is to improve the quality of online courses. The use of new methods, especially in online courses in the field of philology, is an effective benefit. For example, it is necessary to increase the number of video lessons on platforms. Because video lessons are very different from ordinary lecture text. Audio lectures should be included along with the video lesson. Because a person remembers a lot through hearing. It is also necessary to develop new and modern manuals together with professors. But I think we need to work with young students to make these manuals different from the old manuals. Because students have great innovative ideas, and they know what interests young students. At the same time, it is necessary to organize the construction of libraries with new technologies in the districts. The book plays an important role in the emergence and growth of a particular new idea. This is a large database of materials and information for the study of English philology, but it has not reached all cities.

To sum up, I think that when these reforms are implemented, the innovative activity of young people will reach a high level. And their innovative ideas can help change lives for the better.

References:

1. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JRIT-10-2016-0007/full/html>
2. <https://ltlatnd.wordpress.com/2012/05/02/the-technology-learning-cycle/>

ВИДЕОМАТЕРИАЛ КАК СРЕДСТВО ОБУЧЕНИЯ В ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА

*Ахмедова Магрурахон Журахановна
учительница русского языка 25-школы
Асакинского района Андижанской области*

Телефон: +998(93) 067 03 18

*Мадумарова Дилфузা Иномжоновна
учительница русского языка 20-школы
Шахриханского района Андижанской области*

Телефон: +998(99) 346 67 41

Аннотация: Сегодня средства массовой коммуникации – комплексное средство освоения человеком окружающего мира в его социальных, моральных, психологических, художественных, интеллектуальных аспектах. Потенциал медиакультуры в современном образовательном процессе определяется широким спектром развития человеческой личности: эмоциями, интеллектом, самостоятельностью творческого и критического мышления, мировоззрения, воображения, эстетического сознания, активизации знаний. Частичному решению данной задачи способствует применение в процессе обучения новых информационно-коммуникативных технологий.

Ключевые слова: Информационные технологии, новшества, вариативности учебных пособий, абстрактное мышление, конкретно-образное познание, созерцания эмоциональное состояние.

Применение информационных технологий на уроках русского языка позволяет: сделать урок более интересным, погрузить ученика в атмосферу какую-либо тему; интегрально представлять факты и явления; соотносить знания человечества; придать содержанию образовательного процесса творческий, проблемный, исследовательский характер; раскрыть предмет с разных сторон.

Эффективность усвоения учащимися урока во многом зависит от того, как организован и осуществляется учебно-воспитательный процесс. Кабинеты, оборудованные соответственным учебным имуществом и различными материальными средствами обучения, используются для прививания учащимся навыков и теоретических знаний. На современном этапе развития науки и техники новшества коснулись и учебного процесса.

Один из самых важных и наиболее распространенных средств обучения в школе остается учебник. Учебник играет значительную роль в обучении, связанный с другими учебно-наглядными пособиями и учебными средствами. Учебник в полной мере отражает содержание знаний, которые должны усвоить учащиеся, объем, глубину, структуру необходимых умений и навыков.

Как известно, без ощущений, без живого созерцания невозможно познание — к каким бы уровням абстракции наука ни прибегала. Чувственное, живое созерцание составляет первоначальный (исходный) этап процесса познания. Самые сложные абстракции базируются всегда на чувственном материале, на фактах наблюдения, что, естественно, придает огромное значение для развития воображения и фантазии. При формировании знаний необходимо снабдить школьников «данными наблюдений», образами, создать условия для «живого созерцания».

Эту задачу и решают экранно-звуковые средства обучения – учебные кинофильмы. Отображая действительность, они позволяют в классе, на уроке оперировать непосредственно фактами жизни, науки. Фильм не содержит полноценного знания об объекте, а является лишь источником, дающим материал для размышления и воображения.

Гармоническое развитие личности, сложные задачи умственного развития учащихся требуют от учителя умелой организации всего чувственного познания ученика. «Золотое правило» дидактики – наглядность, выражает необходимость формирования у учащихся представлений и понятий на основе всех чувственных восприятий предметов и явлений.

Наглядные пособия являются одним из средств достижения целей обучения, они способствуют правильной организации мыслительной деятельности учащихся. Этому способ-

ствует распространение в обучении видеоматериалов, кинофильмов, телевидения и других технических средств обучения.

Можно выделить следующие особенности урока с применением кинофильма:

Этот урок ведут как бы два учителя – наряду с учителем в объяснении, беседе, опросе участвует техника.

Учебные фильмы – это тематические или обзорные звуковые фильмы, снабженные дикторским текстом. Каждый из них с большей или меньшей полнотой освещает целую тему программы или имеющий самостоятельное значение вопрос. Учитель излагает материал, организует и проверяет самостоятельную работу учащихся в промежутках между демонстрацией частей или фрагментов фильма и после демонстрации.

В ответах проявляется стремление к логическому мышлению, воспроизведя логику изложения материала, к художественному описанию (поиск выразительных литературных средств, эпитетов, метафор, сравнений). И учитель может видеть движение мысли ученика к восприятию и отражению исторического или обществоведческого материала в процессе применения наглядных пособий. Управление на этой основе познавательной деятельностью в обучении создает дополнительные возможности умственного развития учащихся.

Но использование медиатехники в обычной школе пока серьезно затруднено не только нехваткой технических средств, но и недостатками имеющегося медиативного материала, в школьные библиотеки поступило большое количество дисков с материалами, которые учитель может применить на уроке, но в большинстве из них требуются либо медиапроектор, либо компьютерный класс.

Использованная литература:

1. Ладыженская . Речь. М., Педагогика, 1990.
2. Махкамова С.Х, Абдусаматова Л.Х.. Современные технологии преподавания русского языка. - Т.: ТГПУ, 2007.

ОБУЧЕНИЕ РУССКОМУ ЯЗЫКУ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЭЛЕМЕНТОВ СИТУАТИВНОЙ НАГЛЯДНОСТИ

*Рахимова Феруза Мухтаровна
учитель начальных классов 2-школы
Шахриханского района Андижанской области
Телефон: +998(99) 430 61 68*
*Газиева Ёркинай Каримжоновна
учитель русского языка и литературы 44-СГОШ
Шахриханского района Андижанской области
Телефон: +998(91) 491 27 22*

Аннотация: статья рассматривает обучение языку с использованием элементов ситуативной наглядности.

Ключевые слова: творческий подход, наглядно-ситуативный метод, коллективная работа, индивидуальная работа, объём словарного запаса.

Основная цель учителей - русистов, работающих в узбекских классах, - обеспечить практическое овладение учащимися русским языком. Достичь этой цели можно при условии творческого подхода к организации учебного процесса с использованием различных методов, путей обогащения словарного запаса, развития устной и письменной речи узбекских школьников. Особенно большие требования предъявляются в этом отношении к учителям сельских школ, расположенных в районах, где отсутствует русское языковое окружение.

Создать подобие обстановки общения позволяет так называемый наглядно-ситуативный метод, предполагающий, в частности, применение на уроках различных предметов, несложных сюжетных картин, рисунков и т.п. Содержание наглядных пособий должно соответствовать объему словарного запаса учащихся, иначе трудно будет организовать диалог на основе отраженной на рисунке ситуации.

Расскажем, как нами применялся в 6 классе на уроках литературного чтения и русского языка иллюстративный материал и некоторые предметы с целью создания простейших жизненных ситуаций, стимулирующих речевую деятельность учащихся. На уроке повторения и закрепления текста «Садовод дедушка Ибрагим» из рассказа Э.Джаббарова «Голодная степь» по картине «В саду» дети выполняли несколько ситуативных упражнений.

Сначала учащиеся поочередно читали текст, затем придумывали по его содержанию вопросы, записывали их на доске: 1. Кто пришёл в Голодную степь?

2. Что он принёс в мешке?
3. Где жил дедушка?
4. Что он вырастил? 5. Какой это был сад?
6. Какие деревья в саду?

Затем 2-3 ученика составляли связный рассказ по вопросам. Кроме того, со словами пожилой, важный, знаменитый, разные конструировали предложения (например: В саду растут разные деревья. Мне дали важное задание. И т.д.).

Учитель: Добрые люди превратили Голодную степь в цветущий сад. Дедушка Ибрагим своим трудом приносит людям радость. Он вырастил огромный фруктовый сад и обучает молодых садоводов. Каждый из вас после окончания средней школы может выращивать сады и виноградники. А сейчас мы будем вести разговор по картине «В саду». (Показывает картинку, на которой изображен фруктовый сад. На яблонях красные яблоки. Около деревьев стоят ящики и корзины, рядом – пожилой человек. Это садовод. В сад пришли ученики помогать в уборке урожая).

По содержанию картинки проводится беседа на основе записанных на переносной доске вопросов:

1. Где находится сад?
2. Кому он принадлежит?
3. Какие деревья растут в саду?
4. Сколько мальчиков и девочек пришли в сад?
5. Что они хотят делать?

6. Какой разговор ведут ребята с садоводом? Затем один из учеников рассказывает содержание картинки. Это автор.

Среди группы учащихся, вызванных к доске, распределяются роли дедушки-садовода, старшеклассника, учеников, пришедших помочь убрать урожай фруктов. Учащиеся называли по-русски фрукты, их цвет, форму, вкус и т.д.

Разговор по содержанию картинки продолжается 7-8 минут. Элементы ситуативной на глядности мы используем и на уроках русского языка. Так, при закреплении темы «Правописание –т, -ть, -тся, -ться в глаголах» раздаём учащимся картинки, кратко комментируем их и предлагаем задания. **Картина « В магазине».**

На полках лежит много разного товара. На одной полке – посуда, на другой – одежда и обувь. За прилавком стоит продавец. Представь, что ты вошёл в магазин.

1. Что скажешь продавцу?

2. Какие предметы купишь?

3. Какой разговор будешь вести?

В процессе коллективной и индивидуальной работы по этим и другим картинам внимание учащихся обращается на тот материал, который соответствует закрепляемой теме. Кроме того, прежде чем предложить письменно выполнить упражнения, которые устно разбираются на уроке.

Использованная литература:

1. Ладыженская . Речь. М., Педагогика, 1990.
2. Лимпан-Орлова Г.К. Пиши правильно. М., Логос, 1991.
3. Махкамова С.Х, Абдусаматова Л.Х. Современные технологии преподавания русского языка. - Т.: ТГПУ, 2007.

"NEW AND MODERN TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES"

*Abduraxmonova Hadicha Urazovna
Djizzakh, english teacher at school No: 14
Email: xadichaurazovna1969@gmail.com*

Annotation: This article describes the teaching of foreign languages, in particular, the use of new technologies in the teaching of English, support for modern education, improving the quality of education.

Keywords: education, reforms, new technologies, quality education, student support.

Teaching and learning foreign languages is one of the most important topics in our country today. Foreign languages are at a high level in the conduct of international relations, the study and implementation of trade, commerce, education in the international arena.

That is why today foreign languages are taught in schools and preschools. Pupils, students, and commercial traders are paying particular attention to the English language. Business is very important for international trade, especially in English.

Learning foreign languages is a bit difficult for students. Because the language is different, the culture is different. But teachers are working hard. Knowing the basics of English teaching, such as listening, writing, reading and comprehension, will help you to use the language fluently in life and work. I think there should be more effort to improve hearing, because hearing makes it easier to understand, comprehend and apply in speech. In the listening process, it is mostly effective to listen to conversations. Even in free time, listening with concentration gives high results. Concentration is an important part of both reading, listening and writing.

At school, students should be taught English texts, stories and essays and encouraged to tell what they understand. Because through this, the issues of speaking and reading are realized at the same time. At the same time, many English texts highlight the main facts of life, which serve to enhance the student's world of knowledge.

I think that in order to organize the speaking process, it is necessary to encourage students to have a conversation with a partner in pairs. The teacher should divide the topics into interlocutors. Then students will be prepared for topics that they may encounter by chance.

Now let's go back to the problem of writing, which is so painful. Writing is a painful issue that bothers many students and teachers. The teacher can give students a topic and write it down, but it is a little difficult for the student to start writing in a foreign language. Therefore, the most effective way may be to write a letter to these friends. One classmate sends a letter to another classmate. The subject of the letter is given by the teacher. Then the student who sent the letter writes a reply. As you can see, communication between two people takes place in writing in a foreign language.

In order to communicate, students need to be encouraged to be articulate and enterprising. Then they will be able to communicate freely throughout their lives.

It is more beneficial for students to use simple and fun methods like the ones above to organize the lesson. At the same time, it contributes to improving the quality of education. Education can also be used in teaching foreign languages. Because we all know that the Uzbek people, education and upbringing go hand in hand.

References:

1. Hoshimov U, "Methods of teaching foreign languages" T2003

«ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ РУССКОМУ ЯЗЫКУ, ПОВЫШЕНИЕ ИНТЕРЕСА»

Содикова Джамила Муминовна
Джиззак, 14- школа учитель
русского языка
Телефон: (998) 91599 09 73

Аннотация: В статье раскрываются способы повышения интереса студентов к русскому языку и решения их проблем.

Ключевые слова: интеллектуальные игры, интересные сцены, общение, культура общения.

Мы знаем, что сегодня изучение иностранных языков находится на подъеме. Знание иностранных языков - актуальная проблема нашего времени. Потому что технологии - это иностранный язык, а внешняя торговля требует иностранного языка. Большинство международных отношений требует знания русского языка. Во многих странах общаются на русском языке.

При обучении студентов русскому языку, в первую очередь, они должны интересоваться наукой. То есть полезно включить русский язык в процесс простой речи в связи с повседневной жизнью. Разделите учащихся на пары. Студенты должны попытаться поговорить со своим партнером на ту же тему. В частности, это поможет искать больше пассажиров. Они ищут словарный запас в словаре, учатся использовать его в речи. Также есть возможность организовать беседы в виде картинок. Например, учитель дает картинку ученику, на картинке могут быть изображены крестьянин и король. Король пришел к фермеру и сказал, что желает фермеру того, чего он хочет. Конечно, процветает и творчество. Это может быть самым большим подспорьем в организации сцен. Некоторые студенты говорят на в иностранной языке. Сложно произносить а, и в результате может умереть интерес к изучению языка. Следовательно, необходимо привлекать больше студентов.

Также важно сосредоточить внимание учеников во время урока, потому что многие дети не могут сконцентрироваться, что приводит к неправильному пониманию урока и ухудшению памяти. Чтобы сосредоточить мысли ученика, необходимо делать небольшие упражнения.

Чтобы общаться на протяжении всей жизни, нужно знать русский язык. То есть для большего успеха требуется знание иностранных языков, в том числе русского.

Из-за сложности грамматики русского языка следует поощрять учащихся слушать больше русскоязычных диалогов, смотреть фильмы на русском языке и читать книги на русском языке, чтобы они могли легко и быстро выучить русский язык. Практика - более легкий способ добиться успеха, чем теория. В школе могут обсудить с учениками русский язык о просмотренных ими фильмах, услышанных диалогах или прочитанных книгах. Это лучший способ выучить русский язык. необходимо.

Легое изучение языка и успех больше зависят от ученика. От учителя требуется только указать путь и преподать правильный урок.

Список использованной литературы:
1. Виноградов В Русский язык Москва 1972.

“ONA TILI FANINI O‘QITISHDA YANGI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH, TA’LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH”

*Yo‘ldosheva Gulnoza Toliyevna
Buxoro v, Romiton t, 37-maktab
ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi
Telefon raqam: (998) 97 301 33 24*

Annotatsiya: ushbu maqolada maktab o‘quvchilariga ona tili fanini o‘qitishda yangi texnologiyalardan foydalanish, samarali ta’limni tashkil qilish ko‘rsatib beriladi

Kalit so‘zlar: ona tili, bilish nazariyası, til, so‘zlashuv, nutq, matn, nazariya, amaliyat.

Ona tili fani o‘quvchilar uchun eng kerak bo‘ladigan fanlardan biri. Sababi, so‘zlashuv, matn orqali aloqa qilish, kommunikatsiya uchun ona tili bиринчи o‘rinda turadi. To‘g‘ri shakllangan nutq o‘quvchining hayoti davomida as qotadi. Shu sababli quyida ushbu fanni o‘qitish strukturalarini ko‘rsatib beriladi.

O‘quvchilarga ona tilini o‘rgatish, ularni tarbiyalash va har tomonlama rivojlantirish vazifasidan kelib chiqib, bilish nazariyasiga asoslanib, ona tili o‘qitish metodikasi o‘z tamoyillarini ishlab chiqadi. Bu tamoyillar umumdidaktik tamoyillardan o‘zgacha bo‘lib, o‘qituvchi bilan o‘quvchi o‘rtasidagi o‘quv mehnatining yo‘nalishlarini belgilab beradi. Ona tili o‘qitish tamoyillari quyidagilar:

1. Til materialiga, nutq organlarining o‘sishiga, nutq malakalarining to‘g‘ri rivojlanishiga e’tibor berish tamoyili. Nutq, til qonuniyatlariga, oz bo‘lsa-da, e’tibor bermaslik amaliy nutq faoliyatini egallashga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

2. Til ma’nolarini (leksik, grammatik, morfemik, sintaktik ma’nolarini) tushunish tamoyili. So‘zni, morfemani, so‘z birikmasini, gapni tushunish borliqdagi ma’lum voqeа-hodisalar o‘rtasidagi bog‘lanishni aniqlash demakdir. Til ma’nolarini tushunish tamoyiliga amal qilishning sharti tilning hamma tomonlarini, tilga oid barcha fanlar (grammatika, leksika, fonetika, orfografiya, uslubiyat)ni o‘zaro bog‘langan holda o‘rganish hisoblanadi.

3. Tilga sezgirlikni o‘stirish tamoyili. Til — juda murakkab hodisa, uning tuzilishini, izchil tizimini fahmlab olmay turib, sal bo‘lsa-da, uning qonuniyatlarini, o‘xshashliklarini o‘zlashtirmay turib, uni yodda saqlab bo‘lmaydi.

4. Nutqning ifodaliligiga baho berish tamoyili. Bu tamoyil til hodisalarini tushunmay turib savodli yozish, nutq madaniyati vositalarining xabar berish vazifasini tushunish bilan bir qatorda, uning ifodalilagini (uslubga oid) tushunishni, mazmuninigina emas, balki so‘z.

5. Og‘zaki nutqni yozma nutqdan oldin o‘zlashtirish tamoyili. Bu tamoyil ham kishi nutqining rivojlanishiga ta’sir etadi va til o‘qitish metodikasini tuzishda xizmat qiladi.

Yuqoridaq tamoyillar ko‘plab o‘quv qo‘llanmalari va kitoblarda berilgan. Bu tamoyillar o‘quvchining muloqot jarayonini tashkil etishga yordam bera oladi.

Nutq inson hayoti davomida qanday natijalarga erishishida eng katta rol o‘ynaydi. Nutqi to‘g‘ri va ravon rivojlangan o‘quvchi o‘z sohasida yuqori natijaga va muvaffaqiyatga erisha oladi.

Foydalilanigan adabiyotlar ro‘yxati:

1. K. Qosimova “Ona tilini o‘qitish metodikasi” Toshkent-2009

YAPON VA O'ZBEK TILLARIDA FONETIK VOSITALARNING FUNKSIYALARI VA STRUKTURALARI

Mo'minova Xumora Abdurakim qizi
O'zDJTU lingvistika yapon tili II bosqich magistranti
Telefon: +998904609390
mominovaxumora@gmail.com

Annotatsiya: Yapon va o'zbek tili fonetikasining umumiyligi va xususiy tomonlari- uning o'ziga xosligi o'z aksini topgan. Bu maqola yapon tiliga qiziquvchilar va uni o'rjanuvchilar uchun mo'ljalangan.

Kalit so'z: unli, undosh harflar, urg'u, so'z

Dunyoda tillar ko'p bo'lib, har birining o'ziga xos ko'rinishi va tuzilishi, yozilishi va talaffuzi mavjud. Til tarqqiyoti va rivoji ma'lum qonuniyatlar asosida yuzaga keladi. Tildagi tarixiy fonetik o'zgarishlar ma'lum tarixiy fonetik qonuniyatlar asosida ro'y beradi. Biz mazkur maqolamizda ulardan ikkisini, ya'ni yapon va o'zbek tillarining fonetik tizimiga to'xtalamiz.

Avvalo, har ikki tilde mavjud fonetik vositalarni ko'rib chiqsak.

O'zbek tili fonetik tizimi ma'lum fonetik birliklardan tashkil topgan bo'lib, ular quyidagilar:

- Segment elementlar,
- Supersegment (ptosodik) elementlardan tashkil topgan

Yuqoridaq ikki birlik esa o'z ichida bir nechta vositalarni qamrab olgan. Birinchi, asosiy birlik bu segment elementlari bo'lib, u quyidagi vositalardan iborat.

- Tovush
- Bo'g'in
- So'z
- Takt
- Gap

Fonetik birliklarning ikkinchi asosiy qismi supersegment elementlari har doim birga keladi va ularning birisiz ikkinchisini tasavvur qilib bo'lmaydi.

Endi, yapon tili fonetik tizimining asosiy fonetik birliklariga to'xtalsak, u ham o'z navbatida segment va supersegment elementlariga bo'linadi. Yapon tili talaffuz qilinadigan konsonant tipga kiradi. Endi yuqoridaq sanab o'tilgan fonetik vositalarning funksiyalariga, ya'ni nima uchun ularidan foydalanishimizga to'xtalsak. Inson tili – tovushlardan tashkil topgan bo'lib, uni eshitish va talaffuz qilish mumkin. Tarkibida eng kamida bitta unli, undoshdan va albatta urg'udan tashkil topgan, ammo ko'pincha ma'noga ega bo'limgan birikmaga – bo'g'in deyiladi. Gapda biron so'zga, so'z birikmasida ham asosiy ma'noli sozga va yana so'zda biron bo'g'inni boshqalaridan ajratib ko'rsatmoqchi bo'lganda urg'u ishlataladi. Urg'u bir xil yoziluvchi yoki talaffuz qilinuvchi so'zlarni bir-biridan ajratish uchun yordam beruvchi asosiy vositalardan biri sanaladi. Yapon tilida urg'u so'zda keladi.

Yapon tilida bo'g'inlar undoshlardan, unli undoshlardan va unlilardan tashkil topgan. Hamma so'zlar unli bilan tugaydi. Undoshlar ketma-ketligi ushbu tilde mavjud emas. Bo'g'inlar tutashuvida bir xil undoshlar uyushishi bilan yasaladi. Masalan: konnichiva (tushki salom).

Yapon va o'zbek tili fonetik strukturasining asosiy farqlari quyidagilardan iborat:

- a) Yapon tilida so'z tarkibi o'zbek tili so'z tarkibiga qaraganda, soddarroq, chunki yapon tilida asosan ochiq unli bo'g'inli harflardan tarkib topadi;
- b) O'zbek tiliga xos urg'u berish hamda so'zlarni talaffuz qilinishi, yapon yapon tilida ton o'zgartirish tizimidan (ya'ni so'zdagi har bir bo'g'in yoki bir nechta bo'g'inxalarning toni o'sishi va pasayishidan) iborat. Bu esa qaysi bo'g'inning toni o'sishi bu so'zning ma'nosiga qarab ajratiladi. (masalan, *kaki* –xurmo, *kaki*-dengiz molyuskasi);
- c) Yapon tilidagi uzun va qisqa tovushlar so'z ma'nosini farqlash uchun ham xizmat qiladi. (masalan, kata – taraf, katta- sotib oldim,
- d) Bundan tashqari o'zbek tilidagi mavjud ayrim tovushlar yapon tilida mavjud emas, bular dan I tovushi.

Demak, yuqoridaqilarga asoslanib shuni aytish mumkinki, o'zbek tili va yapon tilining fonetik tizimi asosini segment va supersegment elementlari tashkil qiladi. Yapon va o'zbek tillarining

fonetika tizimida bir-biriga o‘xshash va farq qiluvchi tomonlari ham mavjud ekan. Shuning uchun, avvalo talaba o‘z ona tilisining fonetik tizimini yaxshilab o‘rganib olishi va shundan keyingina yapon tilining fonetika tizimini o‘rganishga kirishishi lozim. Bundan tashqari, xuddi yuqoridagi singari har ikki tilning bir-biriga o‘xshash va farqli tomonlarini aniq farqlab, guruhlab olsa, keyinchalik kelib chiqishi mumkin bo‘lgan har xil tushunmovchiliklarning oldini olgan bo‘ladi.

Foydalilanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbek adabiyotlari
2. Irisqulov A. Tilshunoslikka kirish.Toshkent,1992y
3. Jamolxonov X. Hozirgi o‘zbek adabiy tili.Toshkent,2005y

Yapon adabiyotlari

1. 窪薙 「日本語の音声」 2000年
2. 純男 「日本語音声学入門」 2006年

Internet saytlari

1. <http://www.natlib.uz> (O‘zbekiston Milliy kutubxonasi)
2. <http://www.dbpedia.org> (K R Fanlar Akademiyasining talabalar uchun maxsus sayti)
3. www.jstage.jst.go.jp

THE USE OF ICT IN ENGLISH LESSONS AT SCHOOLS

Ramazonova Maftuna Husen qizi
Navoi region Karmana district
school № 32, Teacher of English
+998-94-220-13-06

Annotation: Creating an active educational environment that would provide pupils with access to various sources of information and help meet the interests of the modern pupil who communicates in the Internet community. Therefore, the modern educational process should use not only new technical means, but also new forms and methods of teaching, a new approach to the learning process.

Keywords: means of information, computer technology, electronic textbooks, educational resources, self-monitor

Means of information and communication technologies are software, hardware and hardware and devices that operate on the basis of microprocessor, computer technology, as well as modern means and systems for transmitting information, information exchange, providing operations for collecting, producing, accumulating, storing, processing, transmitting information and the ability to access information resources of local and global computer networks. The most frequently used ICT tools in the educational process include:

- electronic textbooks and manuals displayed using a computer and multimedia projector;
- electronic encyclopedias and reference books;
- simulators and testing programs;
- Internet educational resources;
- DVDs and CDS with paintings and illustrations;
- video and audio equipment;
- research works and projects.

Methodologists distinguish several classifications of ICT tools. According to the first classification, all ICT tools used in the education system can be divided into two types: hardware (computer, printer, scanner, camera, video camera, audio and video recorder, etc.) and software (electronic textbooks, simulators, test environments, information sites, Internet search engines, etc.).

The second classification of ICT tools allows us to consider the possibilities of using information technologies in educational activities:

1. to search for literature on the Internet using browsers such as Internet Explorer, Mozilla Firefox, etc., various search engines (Yandex.ru, Rambler.ru, Mail.ru, Google.ru, Yahoo. com, etc.) and work with it (abstracting, taking notes, annotating, quoting, etc.);
2. to work with texts using the Microsoft Office core application package: Microsoft Word allows you to create and edit texts with graphic design; Microsoft Power Point allows you to create slide presentations for a more colorful demonstration of the material; Microsoft Excel to perform calculations, analyze and visualize data and work with lists in tables and on web pages; Microsoft Office Publisher allows you to create and edit booklets, brochures, etc.
3. for automatic translation of texts using translation programs (PROMTXT) and electronic dictionaries (AbbyLingvo7. 0).
4. for storing and accumulating information (CD -, DVD-disks, Flash-disks);

These ICT tools create favorable opportunities for pupils to organize independent work in English lessons. They can use computer technology both to study individual topics and to self-monitor their knowledge. Moreover, the computer is the most patient teacher, able to repeat any tasks as much as possible, achieving the correct answer and, ultimately, automating the skill being worked out. With traditional methods of conducting a lesson, the main carrier of information for pupils is the teacher, it requires the pupil to concentrate, focus, and strain memory. Not every pupil is able to work in this mode. Psychological characteristics of the character, the type of perception of the child become the reason for failure. At the same time, modern requirements for the level of education do not allow reducing the amount of information required for a pupil to learn the lesson topic. However, when organizing a lesson using computer programs, information is provided to pupils in a colorful form, using animation effects, in the form of text, diagrams, graphics, and drawings. All this, according to modern didactics, allows you to explain the training material more clearly and easily than in oral form. It is also very important that in

such lessons the pupil can work in an individual mode, moving forward in the comprehension of new material at their own pace, returning to the misunderstood, if necessary, or getting ahead of themselves. The computer is loyal to a variety of pupil responses: it does not accompany pupils ' work with praise or negative comments, which develops their independence and creates a favorable socio-psychological atmosphere in the classroom, giving them self-confidence, this is an important factor for the development of their personality. Thus, speaking about the advantages of working with a computer, we should mention its indisputable advantages: - General cultural development of pupils; improving computer skills; improving the language level; creating a favorable psychological climate; increase pupils' motivation and interest in the subject; self-affirmation of pupils; possibility to implement individualization of training; implementation of the feedback principle; great opportunities for visual presentation of the material; excluding time for writing material on the Board; saving of the expenditure of materials by the teacher; improving the process of checking pupils' work; - increasing the teacher's authority. The computer can be effectively used for familiarization with new language material, at the training stage, at the stage of applying the formed knowledge, skills, and at the stage of their control.

Literature:

1. Albrecht K. N. Use of ICT in English lessons // Electronic scientific journal "Information and communication technologies in pedagogical education". Moscow. 2010
2. Erben, T., Ban, R., Castañeda, M. . Teaching English language learners through technology. New York: Routledge. 2009
3. Sharma, P., Barret, B. Blended learning: Using technology in and beyond the language classroom. Macmillan. 2007.

KVAZIOMONIMLAR (MINIMAL JUFTLIKLER) VA ULARNING BOSHQA BIRLIKLER BILAN MUNOSABATI

Xolmonova Sadoqat,
tadqiqotchi
sadoqat87@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘zbek tilidagi kvaziomonimlar, ularning til va nutqimizdagi ahamiyati, omonimiya va paronimiya hodisalari bilan o‘xhash va farqli tomonlari, fonemalarning relevant belgilarini aniqlashda minimal juftliklardan foydalanish haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: kvaziomonimlar (minimal juftliklar), fonema, omonimiya, paronimiya, oppozitsiya.

Ma’lum bir tildagi tovushlar sistemasini fonologik tahlil qilishda minimal juftliklar katta rol o‘ynaydi. Kvaziomonimlar – bir fonema yordamida farqlanuvchi so‘zlar va morfemalardir. Fonemaning fonologik maqomini aniqlashda biz ulardan foydalanamiz. Tilimizdagi tovushlar minimal juftlikdagi so‘zlarda ma’no farqlash vazifasini bajarsagina fonema maqomini oladi. Fonemalarni akustik va artikulyatsion jihatdan farqlashga xizmat qiluvchi alomatlar farqlanish belgilari deb ataladi. Ana shunday farqlanish belgilari yig‘indisi fonema tushunchasini hosil qiladi. Bu haqda A. Abduazizov shunday deydi: ‘Farqlanish belgilari o‘z-o‘zidan kelib chiqmay, balki fonemalarni so‘zlar va morfemalarda bir xil o‘rinlarda solishtirish orqali (masalan, bir-bur, qil-qul kabi) namoyon bo‘ladi. Struktural tilshunoslikda tildagi birliliklarni bir xil o‘rinlarda bir-biri bilan qiyoslashni paradigmatic aloqalar deb yuritiladi. Fonemalarni paradigmatic planda qarash ularning farqlanish belgilarini aniqlash uchun yetakchi usul hisoblanadi’.[1. 45-bet]

Kvaziomonimlar tilimizdagi bir qancha tushunchalarga shakl va mazmun jihatdan ancha yaqin turadi. Shulardan biri omonimlardir. Omonimlar deganda biz til birliliklarning tashqi ifoda tomonidan tengligi va mazmun tomonidan farqlanishini tushunamiz. Tilimizda shakli bir xil, ma’nosи har xil birliklar qadimdan mavjud va biz ulardan nutqimizni bezashda, fikrimizni to‘g‘ri ifodalashda, badiiy matnda esa turli uslubiy maqsadlarda foydalanamiz. Masalan,

Qo‘lingdan kelgancha chiqar yaxshi **ot**,

Yaxshilik qil, bolam, yomonlikni **ot**.

Nasihatim yod qilib ol, farzandim,

Yolg‘iz yursa chang chiqarmas yaxshi **ot**.

Ushbu bandda omonimlar so‘zlardan foydalanib, qofiyada tajnis san’ati yaratilgan.

Kvaziomonimlar esa shakl jihatdan omonimlarga yaqin hodisa hisoblansa ham, mohiyatiga ko‘ra ulardan farq qiladi. Ya’ni omonimlarda leksemaning ifoda plani to‘liq bir xil bo‘lishi talab qilinsa (masalan, *o’t – o’t*), kvaziomonimlarda esa ifoda planida ma’lum bir fonemalar bir-biridan farq qiladi va shu fonemalar yordamida so‘zning ma’nosи farqlanadi (masalan, *o’t-ot*).

Kvaziomonimlardan biz fonemalarning integral va differensiad belgilarini aniqlashda keng foydalanamiz. Masalan,

In – qush, hasharot va hayvonlarning yashash, bola ochish uchun qurban joyi, uya;

Un – 1. Donni tegirmonda tortish yo‘li bilan olinadigan kukunsimon ozuqa;

2. Tovush, ovoz.

Ushbu misolda keltirilgan *in* va *un* so‘zлари *i* va *u* fonemalarining farqlovchi belgilari sababli turli ma’nolarni ifodalab kelmoqda. Bu esa kvaziomonimlarning vujudga kelishiga sabab bo‘lgan. Un so‘zining shakl jihatdan birlashib turli ma’nolarni ifodalashi esa omonimiya hodisasiiga misol bo‘la oladi.

Kvaziomonimlarga juda yaqin turadigan hodisalardan yana biri bu leksik paronimiyadir

Paronimiya ikki yoki undan oriq leksemaning talaffuzda o‘xhash va ohangdosh bo‘lishidir. Bu o‘xhashlik ikki leksema o‘rtasidagi o‘zaro shakli yaqinlikdan kelib chiqadi va bu o‘z navbatida ularni kvaziomonilarga o‘xhashligini ta’minlaydi. Masalan, *bob* va *bop* kvaziomonimlari o‘z navbatida leksik paronimlar ham hisoblanadi. Chunki ularda *b* va *p* fonemalari ma’no farqlash bilan birga so‘z oxirida *p* tarzida talaffuz qilinib o‘zaro ohangdoshlikni ham yuzaga keltirmoqda. Lekin kvaziomonimlarning barchasi ham paronim hisoblanavermaydi. Paronimlar darajasida bo‘lgan minimal juftlikdagi so‘zlar o‘zaro zidlanishda bo‘lgan tovushlar bilan bir-biriga yaqin, o‘xhash talaffuz belgisiga ham ega bo‘lishlari shart, ammo kvaziomonimlarning ko‘philigidida

bunday xususiyat mavjud emas. Masalan, *tuz* va *tus* kvaziomonimlari o‘zaro ohangdoshlikni hosil qilsa, *tuz* va *buz* kvaziomonilarida bunday xususiyat mavjud emas. Tor va bor, taxta va paxta, taqdir va taqdim kabi kvaziomonimlarda ham farqlanayotgan tovushlarda bir-biriga o‘xshashlik va ohangdoshlik yaqin bo‘lmagani uchun ular paronim hisoblanmaydi.

Umuman olganda, tilimizning boyligi va rang-barangligini ko‘rsatib beradigan omonimiya va paronimiya hodisasi leksik birlik sifatida o‘rganilsa, kvaziomonimlar fonologik sistemada fonemalarning birlashtiruvchi va farqlovchi belgilarini aniqlashda bizga yordam beradi. Biror bir tovushning fonemalik maqomini belgilashda unga qarama-qarshi qo‘yish mumkin bo‘lgan so‘zning bo‘lishi ahamiyatlidir. Yanada aniqroq bo‘lishi uchun fonema tushunchasiga ham qisqacha to‘xtalib o‘tsak. Ma’lumki, fonema atamasiga olimlar tomonidan turlicha ta’riflar berilgan. Jumladan, A. Abduazizov shunday deydi: “Fonema – tildagi ma’nodor birliklar bo‘lmish so‘z va morfemalarning tashkil etuvchi va ularni farqlash uchun xizmat qiluvchi, tilning eng kichik, o‘zi mustaqil ma’noga ega bo‘lmagan birligidir”. [1. 8-bet] Demak, tovushlar fonema bo‘la olishi uchun so‘zlar va morfemalarni shakllantirishi va ma’nosini farqlashga xizmat qilishi kerak. Masalan, *t*, *o*, *g*‘ tovushlari birlashib, *tog*‘ so‘zini hosil qilmoqda. Xuddi shunday *d*, *o*, *g*‘ tovushlari esa *dog*‘ so‘zini shakllantirmoqda. Bu *tog*‘ va *dog*‘ so‘zlarining ma’nosini **t** va **d** fonemalari farqlab bermoqda. Aniqroq qilib aytganda, **t** va **d** fonemalari jarangli-jarangsizlik farqlanish belgisiga asoslangan oppozitsiya vakillari sifatida yuqoridagi so‘zlarning ma’nosini tafovutlamoqda.

Demak, o‘zaro zidlanishda bo‘lgan ikki tovushning fonemalik darajasi muayyan tilda shu fonemalar vositasida farqlanadigan ikki so‘zning (minimal juftlikning) bo‘lishini taqozo qiladi. Kvaziomonimlar fonologik sistemadagi vokalizm va kosonantizmni o‘rganishda, ularning integral va differensial belgilarini aniqlashda, oppozitsiyalarga birlashtirishda muhim o‘rin tutadigan birliklar hisoblanadi.

Foyadalilanlgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abduazizov A. O‘zbek tili fonologiyasi va morfonologiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992.
2. Jamolxonov H. O‘zbek tilining nazariy fonetikasi. – Toshkent: Fan, 2009.
3. Mirtojiyev M. M. O‘zbek tili fonetikasi. – Toshkent: Universitet, 1998.

ТИББИЁТ ХОДИМЛАРИ НУТҚИДА ПЕРИФРАЗАЛАР

Аҳмадова Умидахон Шавкат қизи,
Бухоро давлат университети,
ўзбек тилишунослиги кафедраси ўқитувчиси
Телефон: +998(91) 244 91 45
u.s.ahmadova@buxdu.uz

Аннотация: Маколада жамиятнинг мухим соҳа вакиллари ҳисобланган шифокор нутқида перифрастик бирликларнинг қўлланиши, безашии, бойитиши, алоқа-аралашувини таъминлаши, кундалик мулоқотнинг асосий воситаси ҳисобланиши тиббий бирликлар мисолида асосланган.

Калит сўзлар: перифраза, тасвирий ифода, нутқ, нутқий мулоқот, жамият, социал, мумомала, маданият, касб, турмуш тарзи, тил, тилшунослик, тиббий мулоқот.

Чиройли, жозибадор, маънили, ёқимли нутқ барча замонларда ҳам инсон зотини ўзига жалб эта олганлиги, шундай нутқ эгалари халқ орасида воизлар, нотиқлар, сухандонлар сифатида қадрланиб келинганлиги ҳеч биримизга сир эмас. Бугунги давр талаби юзасидан ёндашадиган бўлсак, барча касб эгалари ўз соҳасида муваффақиятга эришишни истаса энг аввало, нутқини таъсири ҳамда эшитимлилигини таъминлай олиши зарур. Шундай экан, сўз, нутқ, жумла шифокор билан бемор алоқасини ўрнатишда мухим аҳамият касб этадиган, даволаш ишларида муваффақиятга эришишга ёрдам берадиган воситадир. Мана шундай воситалардан бири перифразалардир. Инсон саломатлигини сақлаш учун курашувчи мазкур соҳа вакилари нутқида ҳам мурожаат алоқаси сифатида перифрастик бирликлар кўмакка келаётганлигига гувоҳ бўламиз. Аввало, соҳа вакилларининг ўзларига нисбатан *саломатлик посбонлари, оқ халат соҳиблари, Гипократ қасамини ичганлар, шифо соҳиблари, Ибн Сино издошлари* (шифокорлар) каби перифразалар ишлатилиши шу соҳа вакилларининг жамиятимиз тараққиётида ўрни бениҳоя катта эканлигидан далолат беради. Бетакрор, гўзал, жимжимадор, тенгсиз хазина бўлган тилимиздаги тиббий перифразаларни қўйида келтирилган мисоллар орқали далиллашга ҳаракат қиласиз. Масалан:

Медицина фанлари кандидати Мурод Али саккиз ойдан бери ўлим тўшагида «ана кетди, мана кетди» бўлиб ётар, шаҳарнинг ман-ман деган тиб арбоблари унинг чиқай-чиқай деб турган жонини минг чора ва тадбир билан ҳалқумида зўрга тутиб туришар эди [1, 3].

Тана шундай буюк устун эканки, у бизни сақлаб туради («Саломатлик сирлари» кўрсатувидан).

Тутқаноқ хуружидан икки-уч дақиқа олдин кузатиладиган *даракчи белгилар* тиббиётда аура деб аталади, унинг бир нечта турлари бор

[2, 8].

Тугруқхоналарда чақалоқни түгилган заҳоти она бағрига босии ва қўқрак сути билан озиқлантириши йўлга қўйилди [2, 8].

Онага табиат томонидан тухфа этилган бу мўъжизавий неъмат миттивой вужудида енгил ҳазм бўлиб, унинг соглом ривожланишида катта аҳамият касб этади

[2, 8].

Бола түгилиши билан илк ярим соат ичida уни эмизишига ҳаракат қилиши лозим. Бунда

огиз сути келади. У тўқ сарик рангда бўлиб, бошида 1-2 томчидан келиши мумкин. Огиз

сути ёрдамида боланинг стерил ичакларига мухим фойдали бактериялар экиласди ва бу

жуда мухим жараён ҳисобланади

[2, 8].

Тана қироли инсон бутун вужудини бошқарувчи вазифасини бажарибгина қолмай,

ҳаёт йўлини белгилаб берувчи омил ҳисобланади («Саломатлик сирлари» кўрсатувидан).

Бош врачнинг хонасида ўтирганида даволовчи доктор тиб илмига хос тилда хасталик сабабларини баён қилди. Унинг гаплари Асадбекнинг қулогига кирмади

[3, 339].

Бутун дунёни қамраб олган совид 19 вирусини бугунги вақтга келиб мутахассислар

мождор вирус деб аташмоқда (Ҳамшира Ҳанифа Хотамова нутқидан).

Қанча давом этишини билмадиму, бу *тишисиз уйку* балки узоқ, балки қисқа вақтгача давом этар (Сўзлашувдан).

Ўпка инсон учун *ширин нафас соҳиби* бўлиб, у инсонни, танани тоза ҳаво билан тўйинтиради («Пулс 11 41» кўрсатувидан).

Инсон учун бел қадди-қомат тахти ҳисобланади. Шу тахни асраб, вақтида даволамасак кўплаб дардларнинг юзага келишига сабаб бўлади («Саломатлик сирлари» кўрсатувидан).

Қулоги гуллаганилиги сабабли одатда баландроқ гапиришига тўғри келади (Сўзлашувдан).

Машаққат тортшиб тўққиз ой вужудида эркалаб ва ниҳоят ҳаёт нури берилиши аёл кишиидан катта иродга талаб этади («Пулс 11 41» кўрсатувидан).

Биз ҳар бир вужуд, уриб турган ҳар бир ҳаёт тимсоли учун кураияпмиз (Ҳамшира Ирода Элназарова нутқидан).

Демак, буюк устун (тана), даракчи белгилар (аура), замонавий тиббиётнинг душмани (интернет), кўкрак сути (озуқа), мўъжизавий неъмат (она сути), оғиз сути (озуқа), тана қироли (юрак), тиб илми (тиббиёт), тождор вирус (касаллик), түшисиз уйқу (кома ҳолати), ширин нафас соҳиби (ўпка), қадди-қомат тахти (бел), қулоги гуллаган (кар), ҳаёт нури бериш (эмизиш), ҳаёт тимсоли (инсон) шифокорлар нутқи перифразалари.

Юқорида келтирилган тиббий перифрастик бирликлар жамиятнинг муҳим бўғини ҳисобланган соҳа вакилларининг касбий фаолияти билан алоқадордир. Айтиш зарурки, шифокорлар нутқида перифразалар билан айтилиши уят саналган ёки кишини жиркантирувчи физиологик жараён ва ҳодисалар, жинсий аъзо номлари кабиларни нутқда ишлатиб бўлмаслиги боис уларнинг ўрнида ишлатилувчи уят жой, аврат, најас, ҳомиладор, жисмоний яқинлик каби (сиртдан қараганда перифразаларга ўхшаш, аммо улардан кескин фарқланувчи) эвфемизмлар билан тенг баробарда қўлланилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Абдулла Қаххор. Мұхабbat. – Тошкент: Fafur Fулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2016. – Б. 198.
2. «Постда», 2018. № 71. – Б. 24.
3. Тоҳир Малик. Шайтанат. – Тошкент: O'QITUVCHI, 2018. 2-жилд. – Б. 735.

ТЕСТОЛОГИЯ НАЗАРИЯСИ ВА АМАЛИЁТИ

Комилова Лола Носиллоевна
Тошкент шаҳри «Бухоро Авитсенна»
ўқув маркази она тили ва адабиёт ўқитувчиси,
тегелеграм +998909245100futureprogrammer03@gmail.com

Аннотация. Ҳозирги кунда тест таълим тизимининг деярли ҳар бир босқичида энг фаол қўлланиладиган методлардан бири ҳисобланади Тест ҳам муайян қонун – қоидалар, тамойиллар асосида тузилади ва изчил, мантиқан тўғри, савол мазмуни аниқ ёритилган тестлар фойдаланувчи эътиroz туғдирмайди.

Ушбу мақолада тест тузиш жараёнида аҳамият қаратиш лозим бўлган жиҳатлар ва она тили машғулотларида даражали тестлардан фойдаланишнинг мавзуни мустаҳкамлашдаги ўрни ҳамда тест тузиш жараёнида дуч келинадиган айrim хатоликлар ва уларни бартараф этиш усуллари хусусида сўз юритилган.

Калит сўзлар: тестология, тест, тестнинг вазифалари, тест тузиш тамойиллари, тест тузиш жараёнидаги камчиликлар, тест таҳлили.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълим тизими янада ривожлантириши чора-тадбирлари тўғрисида”ти қарори узлуксиз таълим тизими ривожлантириш, мамлакатимизнинг изчил ривожланиб бораётган иқтисодиётини юқори малакали кадрлар билан таъминлаш, барча худудлар ва тармоқларни стратегик жиҳатдан комплекс ривожлантириш масалаларини ҳал қилиш борасида олий таълим тизими иштирокини кенгайтириш йўлидаги яна бир муҳим амалий қадамдир. ”Она тили“ фани бўйича тест жараёнларини ташкил этиш, унда назарий, амалий, ижодий жиҳатларини тўлиқ акс эттириб, инноватсион технологиялар билан, хусусан, тест тузиш ва амалда қўллаш орқали она тилини ўқувчилар онгida янада мустаҳкамлаш асосий мақсад қилиб олинди. Бу ўқувчиларнинг фанни қулай ва осон ўзлаштиришларига ёрдам бериши, ўз устида ишлашлари учун шароит яратади. Она тилини ўқитиши тамойиллари, мазмуни ва услубини ўзгартириб, она тилини ўрганиш жараёнини тезлаштириш, ўқувчиларнинг ўрта мактабда, академик литсей ва коллажларда олган билимларини чукурлаштириш, такомиллаштириш билан боғлиқ бўлган назарий кўнималарни ҳосил қилиш, ўзбек тилининг бой имкониятларидан ўз мутахассислиги бўйича фойдаланиш, фикрни тўғри, аниқ, мантиқли ифода этишга ўрганиш кўзда тутилади. Шуларни назарда тутиб тестология ва тест тузиш тамойиллари чукур ўрганилмоқда. Кўнималарни шакллантиришга йўналтирилган коммуникатив тамойилга асосланниб тузилди. Она тили ўқишининг обектив натижаларини мунтазам таҳлил қилиш таълим сифатини оширишнинг муҳим шарти бўлиб ҳисобланади. Таълим жараёнларида ўқувчиларга билим бериш, уларнинг фан бўйича амалий кўнималарини шакллантириш бўйича кўплаб дастурлар амалга оширилмоқда. Шу билан биргаликда ўқувчилар билимини баҳолашда оғзаки, ёзма, амалий кўникма, муаммоли масалалар билан биргаликда тест синовларидан ҳам фойдаланиб келинмоқда. Тестлар ўқувчи психологиясига у ёки бу маънода жуда катта таъсир қиласди, ўқувчи билимини тўрт босқичда яъни эслаш, мулоҳаза қилиш, бир нечта ечимларни топиш ва билимларни ҳаётга татбиқ этиш орқали аниқлашга йўналтирилган педагогик метод ҳисобланади. **Тестология** инглизча тест-синов, баҳолаш ва грекча логос – билим сўзларидан олинган бўлиб билим олиш сифатини баҳоловчи, илмий асосланган, фанлар аро умумий илмий йўналиш ҳисобланади. Ҳозирги кунда тестология таълимнинг турли йўналишларида, шу жумладан педагогика, тиббиёт, техника, менежмент ва бошқа соҳаларида қўлланилмоқда. Тестология - шахснинг турли хил хусусиятларини маҳсус ишлаб чиқилган тестлар ва уларни талқин қилиш усуллари ёрдамида баҳолаш имкониятларини ўрганувчи фан бўлиб, тестолог тестологиянинг назарий ва амалий масалалари билан шуғулланувчи мутахассисдир. Замонавий тестология етук амалий фан бўлиб, ўзида тест топшириқларини яратишнинг асосий тушунчалари ва терминларини, тамойилларини, шаклларини (тузилишини), мазмунига, қийинлигига қўйиладиган талабларни, тест топшириқларини баҳолаш меъзонларини, яъни тест топшириқлари банкини яратишбўйича фаолиятни белгиловчи меъёрларни ўзида жамлайди. Тестология фанлараро фан бўлиб, илмий асосланган ва сифатли педагогик диагностик ўлчов методикаси ҳақидаги фан саналади.

-Тестология фанининг объекти;

-Тест топшириқларини тузиш жараёни;

-Тест топшириқларини амалийтга жорий этиш ва ўтказиш жараёни;

-Тест топшириқларидан олинган натижаларни умумлаштириш жараёни саналади.

Тестологияни қўллашда умумий хусусиятлар:

- тестлар тузиш методикаси,

- самарадорлик,

- вариативлик,

- ишончлилик,

- ҳар бир фан соҳасининг ўзига хос хусусиятлари,

- фаннинг таълим мазмуни,

- тестларнинг мантикий тузилиши,

- тест синовининг ўтказилиш мақсади,

- касбий ва умумтаълим билимларни назорат қилиш ва баҳолаш тартиби ва ўлчови эътиборга олинади.

Хулоса ўрнида айтиш мумкинки, замонавий тестология етук амалий фан бўлиб, ўзида тест топшириқларини яратишнинг асосий тушунчалари ва терминларини, тамойилларини, шаклларини (тузилишини), мазмунига, қийинлигига қўйиладиган талабларни, тест топшириқларини баҳолаш меъзонларини, яъни тест топшириқлари банкини яратиш бўйича фаолиятни белгиловчи меъёрларни ўзида жамлайди. Тестология фанлараро фан бўлиб, илмий асосланган ва сифатли педагогик диагностик ўлчов методикаси ҳақидаги фан саналади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикасининг 1997-йил 29-августдаги “Таълим тўғрисида” ги Қонуни.

2. Ахборотнома ИХ.ЎзРВМхузуридагиДавлат тест маркази.-Т. 2001.

3. Дусчанов,Б.А.Тестология тест тузишсанъти/Б.А.Дусчанов, Б.С.Рахимов, С.К. Собирова. – Текст: непосредственный//Молодой ученый. – 2017. – №16.2(150.2).С.27-28.

4. Интернет сайtlари: n.sportal.ru, эдуссан.аллбест.ру, педагогика.websib.ru.

АБСТРАКТ СИФАТЛАР ТАСНИФИ

Ёкубова Севара Бахтиёровна

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноати институти
академиклициети ўзбек тили ва адабиёти фани боши ўқитувчиси
+998 90 9155501

Аннотация: Ушбу мақолада инсонга хос белги номловчи абстракт сўзлар ўзбек тилида катта лексик-семантик гурухни ташкил қилиши ва бу гурух ўз навбатида ички тузилишига ва таркибланишига эгалиги ёритилган.

Калит сўзлар: Абстракт сифатлар, абстракт моҳият, инсоннинг характерини ифодаловчи сўзлар, инсоннинг қобилиятини ифодаловчи сўзлар, этик тушунчаларни ифодаловчи сўзлар, эстетик тушунчаларни ифодаловчи сўзлар

Абстракт сифатлар бир предметнинг бошқа бир предметдан ажратиб турувчи ақлан англанағидан белгиси, хусусияти, ўзига хослиги, қобилияти кабиларни ифодалайди. Ушбу гурухни ташкил этувчи деярли барча лексемалар инсоннинг сифатини номлайди: *безубор, ботир, вафосиз, виждонсиз, доно, зийрак, магур, тўғри, уятчан, фаол* каби. Абстракт сифатлар гурухи элементларидан айримлари инсоннинг сифатлари билан бирга ҳайвонларнинг белгисини ҳам номлаб кела олади: *айёр, ақлли, безубор, тўғри, ювоши, кўрқоқ, кўрқмас, вафодор* каби.

Абстракт сифатлар бир предметнинг бошқа бир предметдан ажратиб турувчи ақлан англанағидан белгиси, хусусияти, ўзига хослиги, қобилияти кабиларни ифодалайди. Ушбу гурухни ташкил этувчи деярли барча лексемалар инсоннинг сифатини номлайди: *ақлсиз, ботир, виждонсиз, донишманӣ, зукко, магур, тўғри, уятчан, фаол* каби.

Инсонга хос белгини абстракт моҳият сифатида номловчи лексик-семантик гурухни қуидагича таснифлаш мумкин:

1. Инсоннинг характерини ифодаловчи сўзлар
2. Инсоннинг қобилиятини ифодаловчи сўзлар
3. Этик тушунчаларни ифодаловчи сўзлар
4. Эстетик тушунчаларни ифодаловчи сўзлар

Инсоннинг характерини номловчи белги номларига қизиқувчан, кўрқмас, ботир, жасур, қатъий, кескин, ландовур, кўнгилчан, оққўнгил, содда, камтар, софдил, қувноқ, магур, фаҳмсиз, камсуқум, одми, гайир, абллаҳ, уятчан, тортичноқ, ҳижсолатпаратст, манман, ҳудбинлик, димогдор, эркатой, дангаса, меҳрибон, бадгумон, раҳмдил, бераҳм, кўрқоқ, қаттиққўл, шафқатсиз, ёлғончи, ростгўй, вафосиз, жиiddий, бефарқ, билимсиз, хушомадгўй, тилёқлама, қобилиятсиз каби лексемалар мисол бўлади.

Инсоннинг қобилиятига оид белгиларни номловчи лексемаларга билимдон, билагон, ишибилармон, моҳир, устакор, зийрак, фаол, чидами, серқирра каби лексемалар мисол бўлади. Мазкур гурухдаги лексемалар инсоннинг бирор бир фаолиятга мойиллигини билдиради. Масалан, зийрак лексемаси ўта сезгирик қобилиятини номлайди. Биз ушбу гурухга билим билан боғлиқ билимдон, билагон лексемаларини киритдикки, ҳар бир билимли инсонга нисбатан билимли, ўқиган инсонга нисбатан ўқимишили, зиёли лексемаларини қўллаш мумкин. Лекин, бизнингча, пухта, мукаммал билимга эгалик: *билимдон, жуда кўп билимга эгалик: билагон* ҳамма инсонларда ҳам учрамайдиган қобилиятдир.

Инсонга хос сифатлар таркибида **этик тушунчаларни номловчи** сўзлар алоҳида гурухни ҳосил қиласида ва ушбу гурух элементлари инсоннинг аҳлоқий белгиларини номлайди: яхши, ёмон, эзгу, ёвуз, жоҳил, комил, баркамол, одил, ҳалол, пок, тўғри, маданиятсиз, ахлоқли, одобли, хушмуомалали, маданиятсиз, ахлоқсиз, одобсиз, қўпол, айбсиз, гуноҳсиз, душман, золим, қабиҳ, иймонсиз, маънавиятсиз.

Мазкур гурух элементларининг абстракция даражалари жуда юқори бўлади. Масалан, яхши лексемасида «яхши» белгиси субстанция сифатида номланар экан, унинг ташувчиси билан, моддийлик билан ҳеч қандай боғлиқлиги мавжуд эмас. Яхши лексемасининг семантик мундарижасида ҳам белгининг обьекти ҳақида маълумот мавжуд эмас.

Инсонга хос сифатлар қуидаги лексемалар ташкил қиласи: гўзал, латофатли, назокатли, нафис, нозик(кўчма маънода), жозибадор. Мазкур гурух элементларининг абстрак-

ция даражаси этик тушунчаларни номловчи сўзларга нисбатан пастроқдир. Чунки эстетик сўлар ифодалайдиган белгини ақлий билиш билан бирга улар ҳис ҳам қилинади. Масалан, гўзалликни кўз орқали кўриш мумкин.

Инсонга хос белги ифодаловчи абстракт номларнинг бошқа абстракт номлардан асосий фарқларидан бири шундаки, мазкур гурухнинг ҳар бир элементи коннотацияга эга. Абстракт белги номлари кўп аъзоли коннотатив даражаланишлар ҳосил қиласди: яхшилик - ёмонлик, қўрқоқлик - қўрқмаслик, ботирлик, жасурлик каби.

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, инсонга хос белги номловчи абстракт сўзлар ўзбек тилида катта лексик-семантик гурухни ташкил қиласди ва бу гурух ўз навбатида ички тузилишига ва таркибланишига эга.

Инсоннинг сифатини номловчи абстракт сўзларда белги соф ёки қоришиқ ҳолатда ифодаланиши мумкин. Белгини соф ҳолатда ифодаловчи абстракт сифатларга *айёр, безубор, дангаса, димогдор, доно, ёлғончи, зийрак, зукко, қалтабин, камтарин, ростгўй, соғдил, фаҳмисиз* каби сўзлар мисол бўла олади.

Инсонга хос белги ва ҳолат оппозициясининг нейраллашувини қизиқувчан, фаол, айбизиз лексемалари англатаётган маъноларда кўриш мумкин. Мазкур лексемалар ҳам инсоннинг белгисини, ҳам шу белги асосида мавжуд ҳолатни номлайди. Масалан, *фаол* лексемаси кишининг фаол характеристики номлаши билан бирга, шу характеристи асосида ҳосил бўлган ҳолатни ҳам номлайди. *Муслима фаол қиз* каби боғланишларда характеристер, яъни белги бирламчи позицияда бўлса, *Муслима яна фаол бўлди* гапида эса ҳолат белгиловчи мавқеда бўлади. Биз абстракт сифатларин ономасиологик-семасиологик нуқтаи назардан тасниф қилганимизда белги билдирувчи сифатлар каби муносабат билдирувчи сифатларни ҳам алоҳида ажратганимиз. Юқорида таъкидлаганимиздек, предметнинг бошқа объектлар таъсиризиз «фақат ўзида» мавжуд хусусиятлари билан унинг бошқа объектлар билдирувчи лексемалари англатаётган маъноларда кўриш мумкин. Ушбу шартланган «ўзидан ташқаридаги» белгиларининг семантик хусусиятлари, абстракция даражалари фарқланиши табиий. Ушбу фарқликлар «белги»(бу ўринда «белги» атамаси тор, хусусий маънода қўлланмоқда) ва «муносабат» тушунчаларини оппозициялаш имконини беради. Лекин бир қатор абстракт номлар мавжудки, уларнинг семантикасида белги ва муносабат оппозициясининг нейраллашувини *шафқатсиз, вафосиз, қаттиққўл, меҳрибон, хушомадгўй, тилёғлама, лўттибоз* лексемалари англатаётган маъноларда кўриш мумкин. Ушбу сўзларни белги билдирувчи лексик-семантик гурух таркибида беришимизга пардигматик ҳолатида улар англатаётган муносабат инсонга хос характеристер, хусусият билан белгиланаётгани сабаб бўлди. Лекин синтагматик реаллашувда вазиятдан келиб чиқиб, белги ёки муносабат семаларининг юқори мавқе эгаллашини кузатиш мумкин.

Абстракт сўзлар ўртасида нафақат икки аъзоли, балки уч аъзоли белги+ҳолат+муносабат оппозитив муносабатларнинг нейраллашувини кузатилади. Масалан, *вафосиз* лексемаси «вафосиз» белгисини, вафо қилмаслик ҳолатини, муайян бир объектга нисбатан ваъданни бажармаслик муносабатини билдиради.

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, ўзбек тилида абстракт отлар билан бир қаторда абстракт сифатларнинг ажратиш лозим. Фақат гносеологик табиатли белгиларни ифодаловчи сўзларнигина абстракт сифатлар дейиш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ҳакимова М. «Белги» маъноли абстракт номлар // Илмий хабарлар. Фарғона, 2011. №3, 36-39
2. Ҳакимова М. Абстракт номлар семантик структурасининг ўзига хос хусусиятлари. // Ўзбек тили ва адабиёти. –Тошкент, 2012, №1. 39-43-бетлар.
3. Ҳакимова М. Абстракт сўзлар тадқиқида «инсон» омили / Ўзбек тилшунослигининг долзарб масалалари. –Тошкент, 2012. 55-57-бетлар.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ

Меликулов Отабек Алмардонович
Ташкентской области Чиназский район
учитель русского языка и литературы № 34 – школы
Тел: +998945114695
otabekmeliqulov64@gmail.com

Аннотация: Используя ИКТ на своих уроках, я решаю не только задачи развивающего обучения и подготовки ученика, умеющего применять новые технологии в своей деятельности, но и специальные практические задачи, записанные в программе по русскому языку и литературе. Всё это способствует формированию разносторонне развитой личности.

Ключевые слова: ИКТ, электронные учебники и электронные конспекты уроков, снабжённые анимацией, речью диктора, мультимедийными эффектами.

Я глубоко убеждена в том, что информационно-компьютерные технологии, применяемые на уроках русского языка и литературы, повышают интерес к изучаемым предметам, активизируют познавательную деятельность учеников, развивают их творческий потенциал, позволяют эффективно организовать групповую и самостоятельную работу, осуществляют индивидуально-дифференцированный подход в обучении, способствуют совершенствованию практических умений и навыков школьников, обеспечивают надёжность и объективность оценки знаний учащихся, повышают эффективность обучения, качество образования (развитие интеллекта школьников и навыков самостоятельной работы по поиску информации, разнообразие форм учебной деятельности детей на уроке), включают школьников и педагогов в современное информационное пространство, способствуют самореализации и саморазвитию личности ученика. При обучении русскому языку и литературе я использую ИКТ на уроках закрепления ЗУН (совершенствование орфографических и пунктуационных умений и навыков при выполнении тренировочных заданий как для групповой, так и для индивидуальной работы); на уроках обобщающего повторения (использование разнообразного иллюстративного материала: таблицы, схемы, алгоритмы по теории языка, орфографии, пунктуации); на уроках – лекциях (сведения о языке, выдержки из работ лингвистов, словарные статьи); на контрольных уроках и уроках – зачётах. Что использую на уроках? Самые различные обучающие программы, от продукции известных фирм до самостоятельно выполненных мною и учениками материалов с использованием универсальных инструментальных комплексов для разработки и редактирования различного рода учебных программ (Power Point для создания презентаций, текстовые редакторы Word, Excel для тестов). Использую представленные на дисках словари и энциклопедии, (например: "В.И. Даля. Толковый словарь живого великорусского языка", "Русские словари", "Большая русская биографическая энциклопедия"). В последнее время использование информационных технологий при обучении русскому языку и литературе значительно расширилось. Помимо перечисленных выше вариантов я в своей работе применяю стандартные программные модули, входящие в состав программно-методического комплекса серии "Школьный наставник. Русский язык. Средняя школа. Часть 1, 2", при проведении компьютерных уроков (5–11); программно-методический комплекс "Учебный тренажер. Централизованное тестирование" (11 класс); программно-методический комплекс по литературе "Виртуальная школа Кирилла и Мефодия" (5–11); компьютер, мультимедийный проектор для подготовки фрагментов уроков и учебных презентаций по русскому языку и литературе; электронные учебники по русскому языку, компьютерные программы-репетиторы на CD-дисках, например, "Русский язык. Программа-тренажер" из серии "Репетитор" (9–1), а также разнообразные компьютерные программы, предназначенные для работы на интерактивной доске. Технология развития критического мышления через чтение и письмо разработана Международной Ассоциацией и Консорциумом Гуманистической педагогики. В последние 15 лет она получила широкое распространение в системах общего и профессионального образования в 29 странах мира. Критическое мышление – это точка опоры для мышления человека, это естественный способ взаимо-

действия с идеями и информацией. Мы и наши ученики часто стоим перед проблемой выбора, выбора информации. Необходимо умение не только овладеть информацией, но и критически ее оценить, осмыслить, применить. Встречаясь с новой информацией, обучающиеся 5-6 классов должны уметь рассматривать ее вдумчиво, критически, оценивать новые идеи с различных точек зрения, делая выводы относительно точности и ценности данной информации. Говорить о современном уроке можно много. Как не потеряться в целом океане технологий, методик, приемов? Как это совместить в рамках одного урока? Ответ прост-нужен адаптивный урок. Адаптивный урок – сочетание элементов различных технологий, создающих комфортную среду урока.

Применяя различные технологии на уроках, мы добиваемся успеха: результаты обучения становятся выше. Мы чувствуем себя более уверенно, так как владеем современными методиками.

Рекомендуемая литература

1. Васянина Е. Интернет ресурсы по РКИ: достижения и детские болезни. Русский язык за рубежом, 1, 2004, 60 – 70.
2. Замковая Н., Моисеенко И. Инновационные формы работы на уроках русского языка как иностранного. Таллинн, 2006
3. Канаурская О. В. Инновационное обучение. СПб, 1997.
4. Лаврова О. Н. Метафоризация лингвистических терминов на уроках русского языка. В сб. «Герценовские педагогические чтения». СПб, 2002, 11 – 15.

INSON TILINING EVOLYUTSIYASIDA SINTAKSISNING USTUVORLIGI

*Ashurova Asila Turg'unovna,
To'rayeva Feruzaxon Sohibnazarovna
Andijon viloyati Shahrixon tumani
18-umumi o'rta ta'lim maktabining
ona tili va adabiyot fani o'qituvchilari*

Annotatsiya: Maqolada inson tili uning paydo bo'lishi bilan bog'liq har qanday nazariyani hisobga olinishi kerak bo'lgan ikkita asosiy xususiyatni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: gipoteza, ekspression, fleksion, elementar, integratsiya, gipoteza

Bizning asosiy gipotezamiz shundan iboratki, inson tilining paydo bo'lishi hayvonlar dunyosining boshqa joylarida joylashgan oldindan moslashtirilgan ikkita tizim - masalan, qushlar qo'shig'ida topilgan ekspression tizim va leksik tizim bilan bog'lanishidan juda tez paydo bo'lgan. Biz til o'zining to'liq xarakteriga ega bo'lishidan oldin bir qator bosqichma-bosqich o'zgarishlarni yoki bitta dastlabki protolingvistik bosqichni boshdan kechirgan degan qarashga qarshi chiqamiz. Integratsiyasini oldindan moslashtirilgan ushbu ikkita tizimdan to'liq rivojlangan tilni keltirib chiqaradi. Inson tili uning paydo bo'lishi bilan bog'liq har qanday nazariyani hisobga olinishi kerak bo'lgan ikkita asosiy xususiyatni taqdim etadi. Uning so'nggi yuz ming yil ichida paydo bo'lgan so'nggi evolyutsion rivojlanishi va uning avtапоморфik xususiyati - bu faqat odamlarda uchraydigan va bir xil monofil guruhning boshqa tarmoqlari bilan taqsimlanmagan xususiyatdir [1]. Bir tortishuv nuqtasi bu bosqichma-bosqich yoki tezkor tarzda paydo bo'lganligidadir. Ushbu maqolada qabul qilingan yangi fikr til evolyutsiyasining bosqichma-bosqich qarashlariga bevosita qarshi. Asta-sekinlik yondashuvining asosiy g'oyasi shundan iboratki, inson tilining dastlabki bosqichlari tarkibsiz, sintaksisi bo'lmagan tizimdan iborat. Asta-sekinlik yondashuvining ba'zi tarafдорлари uchun inson tili mavjud bosqichlarida bir ketma-ketlikda, dastlab bir-so'z bosqichi ro'y berib, keyin ikkinchi so'zlar ibtidoiy jamoa orqali aralashmalarga bitta so'z birikmasi bilan proton-sintaktik-xarakterlanadi. Bu evolyutsiyaning ketma-ket sekin va mayda o'zgarishlarda davom etishi haqidagi darvinliklarning fikrlarini aks ettiradi [2].

Bunday so'zlashuvda "so'z" tushunchasi noaniq, chunki "so'z" lisoniy jihatdan keskin farq qiladi. Biz "so'z" tushunchasini chetga surib, odatda ba'zi bir kontseptsiyani, ya'ni asosni anglatadigan asosiy ibtidoiylarni ko'rib chiqamiz. Asos so'z bilan bir xil emas, chunki jumlalarda uchraydigan so'z kategoriya (masalan, ism, fe'l yoki sifat) kabi qo'shimcha elementlar va fleksion ma'lumot (masalan, son, zamon, hol va hk) bilan bog'liq. Integratsiya gipotezasiga asoslanib, asos A qatlami bo'lib, kategoriya va fleksion xususiyatlar kabi elementlar E qatlamini o'z ichiga oladi.

Ushbu ikkita qatlama birlashma deb nomlangan qoida bilan bog'langan bo'lib, u ikkita elementni oladi va ularni tartibsiz to'plamga birlashtiradi. Ushbu tuzilishni yaratish qoidasi oddiy so'zlardan tortib birikmalar va iboralarga qadar har qanday lingvistik obyektni berishga qodir bo'lgan yagona sonli generativ dvigatelni keltirib chiqaradi. Suning uchun "so'zlar" til evolyutsiyasida sintaksisdan oldin kelmaydi, ammo ular bunday tizim tomonidan chiqarilgan [3]. So'z ichki jihatdan murakkab, ko'pincha butun iboralar singari murakkab, shuning uchun ularni sintaksisning oldingi bosqichidagi "lingvistik toshlar" deb hisoblash uchun hech qanday sabab yo'q. Integratsiyalashgan gipoteza, odamlarni olib qochish haqidagi fikrni qabul qiladi. Tabiiy tanlanish natijasida shakllanadigan narsa yangi foydalanish uchun biriktirilgan - aslida tilning o'ziga xos funktsiyasini vujudga keltirish uchun ikkita tizim birlashtirilgan va biriktirilgan. Inson tili ikki komponentdan iborat bo'lib, ekspressiv uchun E, A esa leksik uchun, ularning har biri boshqa hayvon turlarida oldingi xususiyatga ega. E tipi qushlar qo'shig'iga o'xshaydi, unda "so'zlarsiz" o'ziga xos naqshlar namoyish etiladi, shuning uchun qushlar qo'shig'i ma'nosiz sintaksisga ega. Leksik komponent maymunlarining signal qo'ng'iroqlari kabi haqiqiy dunyo ma'lumotnomalari bilan bog'liq bo'lgan alohida ajratilgan birliklarni ishlataladigan tizimlar bilan bog'liq. Ushbu o'zaro bog'liqlik inson tilidagi har qanday sodda so'z yoki jumлага dalillarni topadi, chunki har bir sodda so'z yoki jumla ikki ma'no qatlamidan iboratdir. Leksik ma'noni o'z ichiga olgan leksik tuzilish va shakl beradigan funktsiya elementlaridan tashkil topgan ifo-

da tarkibi. So‘zni shakllantirishda asos leksik qatlam bo‘lib, asos ustida birlashtirilgan kategorial va grammatik ma’lumotlarning ifoda qatlamidir.

Biz sintaksisning boshidanoq birikmalar “lingvistik asoslar” degan qarashga qarshi chiqdik, o‘z navbatida inson tili evolyutsiyasida protolingvistik bosqichlar bo‘lgan degan qarashga qarshi chiqdik. Ichki murakkablik nafaqat birikmalarda, balki ularning tarkibidagi barcha a’zolarda ham mavjud bo‘lib, bu “so‘zlar” ga asoslangan leksik protolingvistik taxminni susaytiradi. Ierarxik tuzilishni har qanday olingen so‘z bilan tasdiqlash mumkin bo‘lganligi sababli, ularni birlashtirishga, natijada birikmalar va so‘z birikmalarining shakllanishiga bevosita javob beradigan “birlashtirish” to‘liq operatsiyasini qabul qilish mumkin. Bu zamonaviy inson tilida mavjud bo‘lgan barcha lingvistik obyektlarni yaratishga imkon beradigan oldindan moslashtirilgan ikkita tizim A va E o‘rtasidagi birlashuv natjasidir.

Foydalilanilgan adabiyotlar:

1. Bervik, RC va Xomskiy, N. (2011). Biolinguistic Enterprise: Inson tili evolyutsiyasi va tabiatining yangi istiqbollari fakultetida “Biolingvistik dastur: uning rivojlanishining hozirgi holati”. Di Sculio va C. Boeckx (Oksford: Oxford University Press), 19–41.
2. Bervik, RC, Okanoya, K., Bekers, GJL va Bolhuis, JJ (2011). Sintaksisga qo‘shiqlar: qushlar qo‘shiqlari lingvistikasi. Trends Cogn. Ilmiy ish. 15, 113-121. doi: 10.1016 / j.tics.2011.01.002
3. Delfitto, D., Fabregas, A. va Melloni, C. (2011). “Interfeysdagi birikma”, Shimoliy Sharqiy Lingvistik Jamiyatining 39-yig‘ilishi (Amherst, MA), 253-268.

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЦИОНАЛЬНОЙ ШКОЛЕ .

*Хакимова Нигора Шакировна
Учительница русского языка З школы города Навои
Телефон: +998(97) 3777891
Ашурова Наргиза Азаматовна
Учительница русского языка З школы города Навои*

Аннотация: Методика преподавания русского языка – это педагогическая наука, определяющая цели, содержание, объем и структуру учебного предмета «Русский язык», а также изучающая и описывающая наиболее рациональные методы и приемы обучения русскому языку и исследующая условия и пути усвоения учащимися точно очерченного круга знаний, овладения определенными навыками и умениями.

Ключевые слова: Методика, педагогическая наука, умения, речь, развития, культура школьников, обучения.

В условиях республики речь идет о позитивном двуязычии и полилингвизме, оказывающем благотворное влияние на развитие личности школьника при обязательном сохранении его языковой и культурной самобытности. Системой языкового образования проектируются разные уровни лингвистической и коммуникативной компетенций языковой личности школьника на двух государственных языках. Изучение русского языка предполагает овладение учащимися разными типами компетенций — коммуникативной (речевой), лингвистической, языковой, этнокультурологической. Язык как основной инструмент культуры способствует развитию языковой личности школьников в диалоге двух культур и постижению системы национально-словесных образов, этикетных формул и социальных форм общения, принятых в русском языковом сообществе.

Главными функциями языкового образования являются получение образования с помощью русского языка и собственно языковое образование. Русский язык для части учащихся выступает в качестве учебного предмета специализирующего характера (например, в классах гуманитарного профиля) и рассматривается как средство профессиональной подготовки по другим специальностям. Целью обучения русскому языку в национальной школе является развитие личности школьника через систему знаний о языке, умений и навыков в различных видах речевой деятельности.

Новый методический подход предполагает согласованность содержания и структуры курсов по родному и русскому языкам, включение отсылок, сопоставлений, переводов. В условиях двуязычия и многоязычия отивационное воздействие межъязыковых сопоставлений будет разнонаправленным в зависимости от характера взаимодействия контактирующих языков. Содержание обучения русскому языку в школе включает следующие компоненты:

- языковые знания по разделам курса русского языка;
- умения и навыки по видам речевой деятельности и общения в типовых ситуациях;
- знания по лингвистике текста;
- способы учебных действий учащихся по усвоению знаний, умений и навыков по русскому языку;
- этнокультурологический материал.

Переход к образовательным услугам опережающего характера предполагает внедрение «открытых» форм обучения, в том числе информатизацию и компьютеризацию.

Систематическое обучение русскому языку предусматривается с 5 по 11 класс, углубленное и специализирующее обучение — в старших классах национальной школы (профессиональных). Для школ гуманитарного направления предназначены углубленные курсы, обеспечивающие собственно-лингвистические профили обучения, создающие условия для успешного обучения в вузе.

Структура школьного курса русского языка определяется:

- целями, задачами и содержанием курса русского языка как государственного;
- возрастными особенностями учащихся младшего, среднего и старшего уровня обучения;

- преемственностью между уровнями;
- необходимостью перераспределения учебного материала между основной и 11-летней школой с целью повышения качества обучения русскому языку.

Изучение русского языка отвечает прагматическим целям и ориентируется на повышение уровня функциональной грамотности.

Литература.

1. Методика преподавания русского языка в национальной средней школе. Л., Просвещение. 1981.
2. Проблемы методов обучения. М. «Педагогика» под редакцией И.Д. Зверева. 1990г.
3. Русский язык в национальной школе № 10. Москва – 1993г.
4. Шакирова Л.З., Саяхова Л.Г.. Практикум по методике преподавания русского языка в национальной школе. Л., Просвещение. 1992.

INTERACTIVE WHITE BOARD AS AN EFFICIENT TOOL IN EDUCATION

*Bakoyev Komiljon Hikmatilloyevich
English teacher of the secondary school № 11, Zarafshan*

Whereas students often lose interest during lecture-style teaching, interactive teaching styles promote an atmosphere of attention and participation. Make it interesting. Make it exciting. Make it fun. As you well know, telling is not teaching and listening is not learning.

Great teachers are nimble, observant, and responsive, always keeping an open mind about how to best engage their students and get them excited about learning—and that means considering trying out different interactive teaching styles in the classroom.

Interactive teaching styles are designed around a simple principle: without practical application, students often fail to comprehend the depths of the study material. Interactive teaching is also beneficial for you as the teacher in a number of ways, including:

- Measurable student accomplishments: Teachers making use of interactive teaching styles are better equipped to assess how well students master a given subject material.
- Flexibility in teaching: Applying training methods that involve two-way communications will enable you to make quick adjustments in processes and approaches.
- Practice makes perfect: Interactive instruction enhances the learning process.
- Student motivation: Two-way teaching dispels student passivity, and when more students are engaged, you'll have much more fun too.

When introducing the lexical material, the most effective are such methods as: —Distribution into groups, —Remove excess, —Matching, —Filling gaps. To develop these tasks, the cloning function is used, which allows you to increase the number of identical objects which makes possible not only to introduce new lexical units, but also to teach the question wording, the compilation of a statement, the organization of a speech situation and efficiently contributes to the development of communicative skills. Audio recordings made by native speakers, a user-friendly interface, a game form allow the student to become interested and to achieve definite results in learning to perceive and to listen to foreign speech. When teaching writing, the most effective are the following: —Filling in the gaps, —Restoring the deformed text, —Text with omissions. During the presentation of the grammatical phenomenon, one can present a scheme using different colors to attract the attention of students to one or another aspect. Part of the material can be hidden using the “Shutter” function. When studying individual speech patterns, it is advisable to use tests with passes that allow you to control the formation of grammar skills quickly and efficiently. You can use electronic tutorials and video tutorials. All the above given can be done by a simple use of the functions of the interactive board.

Systematic work with the interactive white board ensures the integrity and consistency of mastering the educational material, provides students with the opportunity to exercise independence in the choice of tests and in the methods of performing tasks, helps to increase motivation, create optimal conditions for selfcontrol.

The use of an interactive whiteboard allows you to include all students in the process of learning at the maximum level of success for each student, to stimulate the development of mental and creative activity, to intensify the learning process, to promote interest to the subject, to create the best conditions for mastering the skills of speaking and perception speech by listening.

The effectiveness and advantages of using interactive wide board in teaching can described as follows:

1. The variety of colors available on the interactive whiteboard makes it possible to highlight important areas and draw attention to it, connect common ideas or show their difference and demonstrate the course of thinking.
2. The ability to make notes allows you to add information, questions to the text or images on the screen. All notes can be saved, viewed or printed.
3. The possibility of moving objects on the board, grouping them according to certain characteristics, allows you to work with written text, saving time.
4. The ability to use vivid illustrations that help to understand an unfamiliar word, and make work with the material more colorful.

5. The ability to show the decision keys on the board. They can be temporarily hidden behind some object on the working slide or placed on the next slide.

In conclusion we can say that interactivewhite board make significant improvements in the education sector by simplifying the learning processes. Using interactive whiteboards in the classroom affect both the students and teachers positively. With interactive whiteboards, a teacher can easily formulate and plan for the lesson beforehand and schedule for specific learning tasks like labeling parts of a picture and matching words with their respective meanings. Students can understand how to handle naming tasks quite profoundly as the images are displayed right in front of them. While on the hand, teachers will have an easier time delivering on what they have on their lesson plan. These whiteboards will not only stimulate learning but will also save on learning materials and inspire performance.

References:

1. Introduction to communicative teaching of English: a manual for teachers of Russia / Oxford University Press – 1997
2. Belkova M.M.: Information technologies at the English lessons// English at school. 2008
3. Fedorova L.M., Ryazantseva T.I.: Modern theories and methods of teaching foreign languages. - M .: Exam publishing house, 2004. - p. 266-267
4. Electronic interactive boards SMART board-new technologies in education / smartboard. ru/
5. www.emergingedtech.com/- Benefits of interactive white boards in the classroom.
6. [/en.wikipedia.org/](http://en.wikipedia.org/) -Interactive white board

TPR METHOD FOR TEACHING ENGLISH

*Ikromova Kamola Utkirovna,
an English teacher of Namangan region,
Pap town, school # 3. Tel:+998 97 2505835*

Annotation: This article studies the potential of the Total Physical Response (TPR) activities to develop young learners' foreign language skills and knowledge. Being a language teaching method that uses movement/physical activity to teach language, TPR responds favorably to the children's need to be physically active, to learn by doing, and to learn language in meaningful communicative contexts and stress-free atmosphere.

Keywords: TPR, teaching, method, games, create, children, effect, attempts

Total Physical Response (TPR) is a method of teaching language or vocabulary concepts by using physical movement to react to verbal input. TPR stands for Total Physical Response and was created by Dr. James J Asher. It is based upon the way that children learn their mother tongue. Teachers have 'language-body conversations' with their students, the teachers instructs and the student physically responds to this. The teacher says, "Look at me" or "Give me the ball" and the student does so. These conversations continue for many months before the students actually starts to speak. TPR attempts to mirror this effect in the language classroom. What is the essence of the TPR method? The method consists in memorizing new words, phrases, and lexical constructions using gestures, commands, pantomime, and games. For example, children use the word bike to represent the object itself and actions with it. In this way, you can learn a huge number of words by memorizing them associatively. When should TPR be applied? The basic rule of TPR: you can't understand what you haven't done yourself. In the classroom, students are not passive listeners, they are actively involved in the educational process: they repeat words, phrases with different intonation, movements, come up with their own games, dance. Verbs of movement, thus learn with a Bang. Such memorization involves visual and imaginative thinking and does not require additional explanations or Parallels with the native language. It is enough to remember the word and gesture or picture that characterizes it. You don't need to translate the words at all – just sing and show the body parts on yourself. Children will remember them quickly and easily. Of course, as with any method, this has its pros and R cons. First, let's look at the positive aspects of using TPR: Children remember best what is fun and interesting (and many adults do too) Therefore, games and changing roles from student to teacher contribute to the involuntary memorization of new words and phrases and their further use in speech. Tasks on TPR can play the role of physical education, do not let children get bored. With this method, you can play almost any song, fairy tale, story and it will be remembered much better without any cramming.

TPR can be applied even in large classes, without fear that someone might not like it. And now, let's focus in more detail on the disadvantages, which, unfortunately, also exist: The main disadvantage of this method is the rigidity of adult thinking, the rejection of something new and at first glance, strange. And at first, it is physically difficult to spend the entire lesson or part of it in motion, invent movements, charge all children with a good mood and a desire to play. Also, during classes, you need to use additional material that you need to prepare in advance and bring (and this can be not just paper materials, but even dolls and a whole theater props). A significant disadvantage of TPR is that it is almost impossible to use it when studying grammar. After all, how can you show a rule? Although it is possible to automate some grammatical structures. And, finally, it is quite difficult for adults not to learn the language at all, as children do – in the game and in the movement. As you can see, the TPR method is very interesting, creative and exciting. You can try it with your children and see how English turns from a boring lesson into an exciting game.

Activity 1. "Music cards". Turn on music, preferably one of the songs on this topic from your methodological guide. Distribute flash cards on the topic in the class (ideally the guys are sitting in a circle). The guys must pass the card around while the song is playing. When the music stops, the guys stop sending cards. Ask each person should be named in English, what kind of card they hold. You may continue to repeat until all of the guys do not answer several times.

Activity 2. "Let's make some noise!". Ask the children to stand next to their desks. Take a flash card on the topic, show one to the guys and name the word. If the word is named correctly, the guys clap their hands. Use the "Clap your hands!" command. If the word is named incorrectly, they stomp. Use the "Stomp" command your feet!». Repeat until you pass all the words from the cards.

Activity 3. "Find the word!". Define a series of words on the topic that you want to repeat. Read sentences that contain these words. When guys hear the right words, they get up and / or perform a certain task action. Read the sentences again, leaving pauses in the places where you were standing the words being studied. Children should remember which words were omitted, and name them.

Activity 4. "Touch the card!". Attach flash cards to the walls around the office. Make sure that nothing will interfere with the children's movement around the office. Ask the children to go to the cards and show what you are doing. Use the command "Touch!"

In conclusion, we can say, that, all of the above proves that the game is really an effective method of teaching English at the initial stage. Games enhance motivation to learn English, create a friendly atmosphere in the classroom.

References:

1. Asher, J. (2007). TPR: After forty years, still a very good idea.
2. Moon, J. (2005). Children Learning English. Oxford: Macmillan Publishers Limited.
3. Richards, J. K. & T. Rodgers (2006). Approaches and Methods in Language Teaching. New York: Cambridge University Press.

BOSHLANG'ICH SINFLARGA XORIJIY TILLARNI O'QITISH METODIKASI

*Karimova Nargiza Abduvaliyevna
Farg'ona viloyati Marg'ilon shahar
8-umumiy o'rta ta'lif maktabining
ingliz tili fani o'qituvchisi
Telefon raqami: 91 129 52 30*

Annotatsiya. Vatanimiz mustaqillikka erishgandan so'ng mamlakatimizda chet tillarini o'rganishga katta e'tibor berib kelinmoqda. Jumladan, 2012-yil 10-dekabrda qabul qilingan «Chet tillarini o'rganish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori hamda 2013–2014-o'quv yilidan boshlab umumta'lif maktabalarining birinchi sinflarida xorijiy tillarni uzlusiz o'rgatishning joriy etilishi buning isbotidir.

Kalit so'zlar. Uzlusiz ta'lif, multfilm, traveling, qo'shiq va she'rlar, aqliy harakat.

Psixologlarning fikricha, bolalar kattalarga nisbatan tilni tez va oson o'zlashtiradilar. Bolalarda til o'rganishga bo'lgan tabiiy moyillik, ularda taqlid qilish xususiyati kuchli ekanligi, kattalarga qaraganda bolalar vaqtining ko'pligi buning asosiy sabablaridandir. Shuni e'tiborga olish kerakki, 6–7 yoshli bolalar ma'lumotlar ma'nosini tushunib emas, uni mexanik tarzda yodlaydi. Shuning uchun boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini o'rgatishni grammatik tushuncha berishdan boshlamaslik zarur. Aks holda chet tilini o'rgatishning dastlabki qadamidanoq bolani zo'riqtirib qo'yish va qiziqishini so'ndirib qo'yish mumkin. Shunday ekan, kichik yoshdag'i bolalarga xorijiy tilni o'rgatish ancha mushkul va mas'uliyatl. Bolalarga ingliz tilini mazmunli va qiziqarli o'rgatish uchun quyidagi usullardan foydalanish mumkin:

- qo'shiq va she'rlar orqali tushuntirish yoki esda qolishi qiyin bo'lgan, ma'noga ega bo'lmagan harf yoki birikmalarni kuyga solib o'rgatish.

Bunga misol qilib, bolalarning ingliz tili alifbosini qo'shiq qilib o'rganishlari shunchaki yodlashdan ko'ra samarali ekanligini ko'rsatish mumkin.

- aqliy va jismoniy harakatlar bilan bo'g'liq bo'lgan o'yinlar;

- multfilmlar; Bolalar til o'rganish mobaynida multfilmdagi gaplarni tushunma-sada, multfilm qahramonlarining harakatlari orqali ular ishlatajotgan so'zlarni tushunishga intiladi. Bu esa bolalar uchun qiziq va til o'rganishlari uchun samarali yo'l.

- rol ijro etish(role play) o'qituvchi biror ma'lumotni, masalan, hayvon yoki qushlarning nomlarini o'rgatayotgan paytda rol orqali ijro etishi yoki bolalarga ijro ettirishi lozim. Misol uchun: bir o'quvchi itning vovillashi, mushukning miyovlashini

ko'rsatib bersa, boshqa bir o'quvchi bu tovushlar qaysi hayvonga tegishli ekanligini bilib, uning inglizcha nomini aytishi zarur.

- mavzuga oid muhit; O'qituvchi mavzusiga qarab o'sha muhitni yaratib bera olsa, bolalar tilni yaxshi o'rganishadi. Masalan: traveling, birthday, in the kitchen va boshqalar. Traveling(sayohat) mavzusida o'qituvchi sayohat uyushtirishi, sayohatga qanday vositalar orqali (foot, bicycle, automobile, train, boat, airplane) borish mumkinligi, qayerlarga sayohat qilish(Tashkent, Samarkand, Bukhara, England, USA) muhimligi haqida ma'lumot beradi. Bu hoi o'quvchilarning so'z boyligini, til imkoniyatlarini kuchaytiradi, dunyoqarashini o'stradi.

- topishmoqlar; Bolalarda topishmoqlarning javobini topishga qiziqish kuchli. Shuning uchun o'qituvchi topishmoqni ingliz yoki o'zbek tilida aystsada, uning javobini bolalardan ingliz tilida aytishini talab qilishi lozim. Shunda bolalar so'zlarni tez o'rganishadi.

- amaliy mashg'uotlar(mevalar va boshqa oziq-ovqatlarni tatib ko'rish, gullarni hidlab ko'rish); Bu jumlanı bir amaliyotchi psixologning fikrlari bilan izohlash mumkin: « Bolalarning esida biror narsaning mahkam o'mashib qolishini xohlovchi pedagog bola sezgi organlarining mumkin qadar ko'prog'ini ko'zi, qulog'i, tovush organi, muskul sezgisi va, hatto, agar iloji bo'lsa, hidlash va ta'm bilish organlarini esda tutib qolish jarayonida qatnashtirishga harakat qilishi kerak». Masalan: o'qituvchi bir o'quvchining olmani tatib ko'rishi paytida uning rangi qizil(red) yoki yashil(green), ta'mi shirin(tasty) yoki nordon(), xushbo'y() hidi haqida ma'lumot berishi va boshqa o'quvchilarga ham mevalarni yedirib, u bolalardan o'sha meva haqida inglizcha ma'lumotlar berishini talab qilishi lozim. Bu hoi bolalarning keyingi o'rganishlarida ham yordam beradi. O'qituvchi o'quvchilardan ranglarning inglizcha nomini so'rab qolsa, bola darrov meva

yegan paytini eslaydi, qizil-red, yashil-green ekanligini tez xotirlaydi. Demak, bunday usuldan foydalanish o‘quvchining ma’lumotni uzoq muddatda xotirasida saqlab qolishini ta’minlaydi.

- ko‘rgazmali qurollar, plakatlar, kitoblar orqali;
- ko‘zga ko‘rinadigan va kundalik hayotda ko‘p ishlatiladigan narsa, buyumlarga yozish. Masalan:eshik(door), kitob(book), stol(table), doska(blackboard), oyna(window) va shu kabilarga yozish. Bunday narsa-buyumlar doimo ko‘zga tushib turishi va amliyotda ko‘p qo‘llanishi bois, bola bu so‘zlarni ixтиyorsiz tarzda o‘rganadi.

– yangiliklar orqali; Bilamizki, bolalar qiziquvchan. Ular bir xillikdan tez zerikadi. i Shuning uchun ularga har doim bir turdagи usullardan foydalanib dars o‘tish emas, balki I bunday usullarni o‘zgartirib, yangilab dars o‘tish lozim. Aks holda bolalar o‘qituvchining qanday dars o‘tishini fahmlab olishadi va bunga tayyorgarlik ko‘rishadi. Usullarni yangilab dars o‘tish bolalarning intilishlarini oshiradi. Xulosa qilib aytganda,kichik yoshdagи bolalarga til o‘rgatish majburiyat sifatida emas, qiziqarli mashg‘ulot tarzida olib borilishi, bir necha samarali usullardan foydalanib dars o‘tish ularning kelajakda oladigan bilimlari uchun poydevor bo‘lib xizmat qilishi mumkin. Bolalarga chet tillarini o‘rganish qanchalar muhimligini tabiiy sharoitlar orqali to‘g‘ri tushuntirib borilishi darkor.Chunonchi, buyuk mutafakkir Abu Nasr Forobiy ham ko‘plab xorijiy tillarni mukammal bilgan, bu tillarda bemalol gaplasha olgan hamda shu tillarda ijod qilgan. Bunday imkoniyat allomaning dunyo ilm- fanini o‘rganishga, buyuk ishlarni amalga oshirishiga turtki bo‘lgan. Zero, Navoiy bobomiz aytganlaridek, «Til bilgan — el biladi».

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 10 dekabrdagi «CHet tillarini o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PQ-1875-sonli qarori.
2. Iriskulov A.T va boshqalar Kids‘ English pupil’s book 2sinf –Toshkent —O‘zbekiston;2014
3. Passov Ye.I. Kommunikativniy metod obucheniya inoyazichnomu govoreniyu. M.: Prosveshenie,1991

ONA TILI DARSLARINI O'QITISHDA METOD TANLASH USULLARI

*Qoraqalpog'iston Respublikasi
Beruniy tumani XTBga qarashli 1- məktəbning
Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi
Mashariyova Muyassar DJumabayevna
Tel: 90-358-40-19*

Annotatsiya: Biz ushbu maqolamizda ona tili fanini o'qitishda metod tanlashda nimalarga e'tibor qaratish lozim, hamda qanday tanlanadi. Maqolada metod tanlash usullari haqida batafsil ma'lumot beramiz.

Kalit so'zlar: ta'lif, ona tili, metod, o'quvchi, o'qituvchi, tanlangan metod

Ona tili darslarining samaradorligi asosan o'qituvchining o'qitish metodlarini mukammal bilishi, metodni to'g'ri tanlay olishi va ularning har birini o'z o'rnidagi qo'llay olishiga bog'liq. „Ona tili“ fanini o'qitishning samaradorligi juda ko'p omillar bilan chambarchas bog'langan. Shubhasiz o'quvchilarning psixologik xususiyatlari va o'quv imkoniyatlarini hisobga olish, ona tili ta'limining mazmuni va maqsadiga muvofiq keladigan topshiriqlar tizimi hamda metodlarni to'g'ri belgilash, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida pedagogik hamkorlikning o'rnatilishi, darsda ishga solinadigan vositalarning maqsadga muvofiq tanlanishi singarilarning barchasi samaradorlikni ta'minlashda juda katta ahamiyatga ega hisoblanadi. O'quvchilarga ona tildan bilimlarni tayyor holda bayon qilish seunum metod sanalmaydi. Chunki bilimlar o'qituvchi tomonidan tayyor holda berilar ekan, o'quvchi shu jarayonning ishtirokchisiga, tinglovchisiga va faqat andozaga qarab harakat qiluvchisiga aylanib qoladi.

Ona tili o'qituvchilari ta'lif metodlarini tanlashda juda ko'p qiyinchiliklarga duch keladilar. Ayrim o'qituvchilar ma'lum bir metodga ortiqcha baho berib, ikkinchisini e'tibordan chetda qoldiradilar, ba'zilari har bir metoddan bir shingil olishga urinadilar. O'qituvchining ko'pchilik qismi ta'lif metodini tasodifiy tanlaydilar. Shunday ekan o'qituvchi ta'lif metodini tanlashda quydagilarga amal qilishi lozim.

1. Tanlanayotgan metod o'rganiladigan til materiali mazmuniga muvofiq kelishi, mavzuning murakkablik darajasi. Agar mavzu hajm jihatdan katta va murakkab bo'lsa, tushintirish, namoyish etish metodini muammoli ta'lif metodi bilan qo'shib olib borish maqsadga muvofiqlidir.

2. Tanlanayotgan metod ona tili ta'limining asosiya maqsadi va o'rganilishi ko'zda tutilgan mavzuning xususiy maqsadiga muvofiq kelishi shart. Ona tili darsida yangi mavzu o'rganiladigan bo'lsa, o'tilganlarni xotirada tiklash, izlanuvchanlik orqali o'quvchilardan ijodiylikni talab qiladigan topshiriqlarga ko'proq e'tibor berish lozim hisoblanadi.

3. Tanlanayotgan metod o'quvchining o'zlashtirishini, mustaqil ishslash darajasini, yosh va shaxsiy xususiyatlarini ham hisobga olish lozim. O'quvchilarning real o'quv imkoniyatlaridan kelib chiqib, bir vaqtning o'zida bir necha metoddan foydalansa bo'ladi. Masalan, o'quvchilar tomonidan bilimlarni mustaqil egallash jarayonida o'zlashtirishi bo'sh o'quvchilar uchun qayta xotiralash va qisman izlanuvchanlik metodlaridan foydalanilsa, o'zlashtirish darajasi yuqori bo'lgan o'quvchilar uchun ko'proq izlanuvchanlik metodidan foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

4. Ona tili darsida qo'llaniladigan metod mavzulararo, bo'limlararo va fanlararo bog'lanishlarni ham hisobga olish lozim. Chunki, „Jarangli va jarangsiz undoshlar“ mavzusini o'rganish jarayonida o'quvchilar bir vaqtning o'zida ham jarangli va jarangsiz tovush ustida ish olib boradilar, har bir so'zga ma'nodosh, uyadosh qarama-qarshi ma'noli so'zlar izlaydilar. Bunday holatlarda bilimlar xotirada tiklash izlanuvchanlik metodlari bilan qo'shiladi. O'quvchilarning orfografik, orfoepik va punktuatsion malakalari ustida ishslash ma'lum bir bo'lim doirasida cheklanmaydi. Bu malakalar deyarli har bir ona tili mashg'ulotida takomillashtiriladi. Qo'llanadigan metod ona tili darslari zimmasiga yuklatilgan bu vazifani muvaffaqiyatli amalga oshirishga xizmat qiladi.

Ta'lif metodi ona tilidan beriladigan bilimlarning manbaiga ham bog'liq. Agar o'quvchi bilimlari o'qituvchining jonli so'zidan oladigan bo'lsa, tushuntirish-namoyish etish metodi o'quvchilarning mustaqil izlanishi bilan qo'shiladi, agar bilim berilgan topshiriqlarni bajarish asosida o'rganiladigan bo'lsa, asosan, o'quvchi faoliyati bilan bog'liq metodlarga murojaat

qilinadi. Tanlanayotgan metod o‘quv materialini o‘rganish uchun ajratilgan vaqt va o‘qituvchining imkoniyatlariga ham muvofiq kelishi lozim. Mavzuni o‘rganishga ajratilgan vaqt oz bo‘lsa, o‘quvchilarning izlanishiga asoslangan metodlarni qo‘llash imkoniyatlari ancha chegaralanadi.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, bugungi kun talabi bilan yondashsak ona tili fani o‘qituvchilaridan katta ma’sulyatni talab qilib kelinmoqda. Dars jarayonida har bir o‘qituvchi o‘quvchilarни o‘z faniga qiziqtira olishi, bundan tashqari har bir darsni qiziqarli va samarali tashkil qilishi lozim. Turli xil metodlar yordamida shu asosida aniq maqsadga erishish mumkin hisoblanadi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Nurmonov A. Sobirova N. „Hozirgi o‘zbek adabiy tili”
2. A.G‘ulomov, M. Qodirov „ Ona tilini o‘qitish metodikasi”

TA'LIM JARAYONIDA ZAMONAVIY INNOVATSIYALARING O'RNI

*Nurjanova Zamira Azimbekovna
Navoiy viloyat Konimex tuman
26-umumta'lim maktabi o'zbek
tili fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqlolada maktab dasturidaga bugungi ta'lism, uning mohiyati, bugungi ta'lism- tarbiyaning talablalbasi va ijrosi, zamonaviy innovatsiyalar haqida fikrlar bayon etilgan. Shuningdek, bugungi kunda o'zbek tili fanining yosh avlod tarbiyasidagi muhim o'rni va nufuzi ham yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: ta'lism, ta'limsifati, barkamol avlod, maqsad, interaktiv metodlar.

Mamlakatimiz ta'lism tizimida boshlangan tub islohotlar davom etayotgan hozirgi davrda qalbi, ongini milliy mafkura va mustaqillik g'oyalari band etgan yuksak bilimli va madaniyatli barkamol avlodni tarbiyalash, ularda vatanparvarlik, sharqona odob-axloq, eng yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlarni tarkib toptirish asosiy masalalardan biridir.

Jamiyatimiz rivojlanib borgan sari ta'limga maqsad va vazifalari ham takomillashib bormoqda. Xususan, o'zbek tili ta'limi o'z oldiga o'quvchilarda mustaqil va ijodiy fikrlash, og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish, ularda til sezgirligini tarbiyalash kabi maqsadlarni qo'yadi. O'zbek tili ta'limini mukammal o'rgatish ana shunday belgilab olingen maqsadlarni amalga oshirish jarayonida namoyon bo'ladi. Uning namoyon bo'lishida esa har bir o'qituvchining o'ziga xos dars berish uslubi alohida ahamiyat kasb etadi. Albatta, har qanday uslubiy xilma-xillik bir maqsadga - o'quvchining darsni yaxshi o'zlashtirishiga qaratilgan. Har bir dars jarayoniga ijodiy yondashuv nafaqat o'quvchining qiziqishini uyg'otadi, balki o'quvchi va o'qituvchi orasidagi o'zaro bir-birini tushunishni ham mustahkamlaydi. Shu bilan birga ularning kashf etilmagan iste'dodlari, qiziqishlarini ochishga yordamlashadi. Shunday jarayonning takomillashuviga esa bugungi kun ta'lism tizimining asosiy talablari turtki bo'ladi. Zamonaviy bilimlarni egallash sari keng yo'll ochish hamda ta'lismi takomillashtirishda ilg'or pedagogik texnologiyalardan unumli foydalanish ta'lism tizimida belgilangan yuksak talablardan biridir. Mazkur talabdan kelib chiqqan holda aytib o'tish joizki, ilg'or pedagogik texnologiyaning o'quvchilar faolligini oshirish, bir-birining fikrini eshitish, tushunish, hurmat qilish, o'rgatish, ta'sir qila olish, o'zining va boshqalarning menligini sezish, his qilish, fikrini o'ylab, aniq, qisqa, lo'nda bayon qila olishga qaratilgan interfaol o'qitish usullar tez sur'atlar bilan rivojlanib ijobiy samara bermoqda. Natijada ta'lism tizimida qo'llanib kelinayotgan bunday interaktiv usullar zamonaviy pedagogik texnologiyaning ilg'or o'qitish shakliga aylanib bormoqda.

O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoyev "Biz ta'lism va tarbiya tizimining barcha bo'g'lnari faoliyatini bugungi zamon talablari asosida takomillashtirishni, ta'lism sifatini oshirishni o'zimizning birinchi darajali vazifamiz deb bilamiz" deganda mutlaqo haqidir. Hozirgi paytda respublikamizda yetuk mutaxassislar tayyorlash sifatini yaxshilash bo'yicha qator pedagogik izlanishlar olib borilmoqda. Bu izlanishlarning aksariyatida pedagog olimlar, amaliyotchi va tadqiqotchilarning diqqat e'tibori o'qitish maqsadi va uning natijalariga erishishga, ta'lismi texnologiyalashtirish orqali sifatli o'qitishni tashkil etishga, shuningdek, ilmiy asoslangan zamonaviy o'qitish texnologiyalarini ishlab chiqish va ularni ta'lism-tarbiya jarayoniga joriy etishga yo'naltirilgan.

"Ta'lism to'g'risida"gi Qonun va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"ni hayotga tatbiq etish borasida qator ishlar amalga oshirilmoqda. Bu tadbirlar o'z navbatida pedagogika oliy ta'lism muassasalarida talabalarning kasbiy bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy sifatlarni shakllantirish uchun zamonaviy o'qitish texnologiyalaridan foydalanib o'quv-tarbiya jarayonini samaradorligi va sifatini oshirish talablarni qo'ymoqda.

An'anaviy o'qitish tizimida ta'lism oluvchining pedagogik ta'sirlar ostida bilim olishi yotadi, bunda talabaning faoliyati faol ijodiy xarakterga ega bo'lmaydi. Turli predmetlarni o'qitishda yangi pedagogik, innovatsion, interfaol texnologiyalari, shu jumladan, muammoli vaziyatni tashkil etishga asoslangan ta'lism, an'anaviy ta'limga qaraganda ancha yuqori samara berishi kun sayin o'z tasdig'ini topmoqda. Interaktiv metodlar asosida o'qitish talabalarning bilish imkoniyatlarini, ijodiy qobiliyatlarini va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishi, ularni mustaqil

fikr yuritishini tashkil etishda samara berishi kun sayin aniqlanmoqda.

Interaktiv metodlar asosida o‘qitish ta’lim mazmunining barcha (bilim, ko‘nikma, malaka, ijodiy faoliyat) komponentlarini o‘zlashtirishga, “jismonan sog‘lom, ruhan va aqlan rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan, Vatanga sodiq, qat’iy hayotiy nuqtayi nazarga ega yoshlarni tarbiyalash, demokratik islohotlarni chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish jarayonida ularning ijtimoiy faolligini oshirish” ijobiy ta’sir etadi. Ular o‘quvchilarni fanlar uchun juda muhim bo‘lgan holatlar, ya’ni mustaqil muammoni ko‘rish, uni ifodalash, yechish yo‘llarini topish va yechishga imkoniyat beradi.

HOW TO TEACH ENGLISH TO BEGINNERS

*Qodirova Zilola Raxmatullayevna
English teacher at school # 3 Navoi city*

*Phone number: 91 330 71 33
Uzoqova Maxbuba Saydulloyevna
English teacher at school # 3 Navoi city
Phone number: 90 732 68 28*

Annotation. The idea of teaching English to beginners (who have little or no knowledge of English) can strike fear in the hearts of new TEFL teachers, especially if they don't know the students' language. Teachers may wonder if it's possible to teach this level or where to even start. We'll give you practical advice on how to teach English to beginners and tools you can use in your classroom to get them excited about developing their English skills.

Key words: TEFL teachers, EFL student, CEFR, interview, *Total Physical Response, beginners*

What is the definition of a beginner ESL student?

First things first – let's start with an overview of student levels. English students are typically classified (by a placement test or interview) as either beginner-level, intermediate-level, or advanced-level learners. Some schools have levels between these, too, such as high beginners. There are also several popular, more in-depth classification systems, such as the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), which assigns students to six different categories. However, using the general three terms (beginner, intermediate, and advanced) is a worldwide practice. The following is a breakdown of the principal characteristics of each level.

Beginner. A beginner English student is focused on learning essential vocabulary, such as family names, household objects, basic adjectives, and place names. Beginners are also becoming familiar with subject pronouns, frequently used verbs, and modal expressions. They may study some grammar and syntax, but these lessons will mostly focus on basic concepts, such as asking questions or constructing simple sentences. It's worth noting that most students are not total beginners, as they have had some exposure to English, whether through movies and music or basic school lessons during younger years. These students are known as "false beginners" because they don't have enough skills to be considered intermediate but still have some basic English knowledge.

Intermediate. An intermediate learner has mastered the basics, can communicate most ideas in a basic way and is moving on to learn more difficult verb tenses and grammatical structures. These students usually show more rapid progress and may seek to expand their vocabulary in order to vary the language they use.

Advanced. Advanced English students able to easily communicate and are fine-tuning their language skills and striving to sound more and more like native English speakers. They learn more autonomously and may be interested in working with authentic English resources, such as journal publications, magazine articles, and podcasts.

Is it difficult to teach ESL to beginners? TEFL certification courses prepare you to teach English language learners of all levels; however, teaching beginners can be more difficult for the obvious reason that they won't understand most of what you say in English. This can make giving instructions for activities more difficult and using immersion teaching (teaching completely in English) more of a challenge. Sometimes, immersion teaching will be the preferred method of the school or institute where you work, and other times it will be necessary due to teaching a class of students with various L1s (first languages). However, these difficulties can be overcome, and there are plenty of effective ways to approach teaching beginners.

Where is it common to teach total beginners English?

Total beginners are taught all over the world, and these students are a diverse group of people. You can find opportunities to teach immigrant adult beginners in your native English-speaking home country, or you can travel abroad and teach a range of ages.

While adult total beginners can be found in most countries, Asian countries like China and South Korea put a strong emphasis on children learning English, so most situations involving teaching

beginners are with young learners. There are tons of job opportunities to teach these young learners in Asia if you're looking to go abroad!

Do new TEFL teachers usually teach English to beginners?

Most often, new teachers will not teach many classes of total beginners because the local, bilingual teachers at a language school or K-12 setting tend to teach lower-level students until they're ready for 100% English immersion. However, that isn't always the case, and many ESL teachers are required to teach a range of levels, so you may find yourself with a class of total beginners as part of your daily teaching schedule.

Is it possible to teach beginner ESL students without knowing their language?

You can certainly teach beginners without knowing the local language! In fact, most TEFL teachers don't know the language where they teach. Sometimes knowing the language won't even benefit you if you have a class full of people from all over the world. Other times, your employer may want you to abstain from using the students' native language even if you know it, to provide an immersive English experience. Immersion teaching is a method that has become more widely accepted in recent years, and there are plenty of benefits for students to learn this way.

What are some tips for teaching English to beginners?

These are some examples of the types of techniques you'll learn in BridgeTEFL courses to prepare you to teach beginners and other students.

Use Total Physical Response (TPR). Total physical response (TPR) is a fantastic way to teach English to both adult and young beginners. TPR is a method that prescribes using your body and facial expressions to relay meaning. TPR is so successful because no matter where in the world you are, everyone can understand certain gestures and expressions. For example, when using TPR to teach "cat," you might hold your fingers up to your cheeks to imitate whiskers, or when teaching the word "hop," you could demonstrate the action.

Show plenty of pictures. Another great way to get beginners to understand you is to incorporate images into your lessons. Pictures are a nice way to relay meaning without confusing students, and they work well for learners of all ages. Plus, students may benefit from associating the images with the English words, which can aid memorization.

Incorporate props. All beginners will benefit from incorporating props into your teaching. It helps convey meaning and reinforces your lesson material. You can use either props or realia (real-life objects) to teach vocabulary, form the basis of an activity or game, or test comprehension.

It's understandable that you may feel intimidated if you don't know how to teach English to beginners! However, keep in mind that most new TEFL teachers will have few classes with students at this level. If you do, approaching the class with patience, confidence, and some tried-and-true activities for teaching beginner students will help both you and your students succeed.

Literature:

1. <https://bridge.edu/>
2. teachaway.com

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ.

Мардонова Азиза Миришевна
Учительница русского языка З школы города Навои.
Телефон: +998(97) 3777891
Рахмонова Дилдора Ахтамовна
Учительница русского языка З школы города Навои

Аннотация: Русский язык – учебный предмет, познавательная ценность которого чрезвычайно высок: на таких уроках формируется мышление, привыкается чувство любви к родному языку, через язык осмысливаются общечеловеческие ценности, воспитывается личность, с помощью языка происходит интеллектуальное развитие ребенка, усвоение всех других учебных дисциплин. Гуманность общества, выражаемая через обучение языка, состоит в стремлении расширить рамки познания, поднять планку интеллектуального развития ученика.

Ключевые слова: инновационная методика, дидактическая игра, инновационного обучения

Поисково-технологическая модель, построенная по законам инноватики, обеспечивает учителя педагогической технологией, которая в процессе обучения русскому языку трансформируется в учебную технологию ученика. Особенности педагогической технологии выражаются, во-первых, в *stile* обучения, выдвигающем на первый план активные его (обучения) формы, предлагающие не только *сотрудничество*, но и створчество на нетрадиционно организованном уроке; во-вторых, в разработке и выборе таких учебных средств, которые помогают учителю - организатору процесса обучения и носителю целей - одновременно решать задачи *организации* на уроке учебной познавательной деятельности, вызывающей интерес учащихся, и задачи создания устойчивой положительной *мотивации* за счет нетрадиционного вовлечения класса в творческое познание. Отличительной особенностью учебно-познавательной деятельности при инновационном обучении является тип овладения знаниями, при котором создаются условия для включения учащихся не просто на деятельность, а на творческую деятельность . Это достигается:

- 1) использованием различных источников добывания знаний (инновационная наглядность, тексты с «прозрачным» ассоциативным рядом);
- 2) видом учебной деятельности (наблюдение и практические действия преобладают над слушанием, объяснением учителя или его сопровождением);
- 3) логикой познавательного процесса (индукция сопровождает дедукцию);
- 4) учетом психологии познавательного процесса, опирающегося на механизмы творческой деятельности (анализ через синтез, ассоциативный и эвристический, связь эмоционального и рационального). Способ инновационного обучения может быть назван синтетическим (или многоаспектным), поскольку одновременно выступает как способ организации учебно-познавательной деятельности и способ организации лингвистического содержания. Это и способ практического постижения структуры деятельности при одновременном формировании положительной учебной мотивации, и способ перевода исполнительской деятельности на уровень продуктивного творчества; это и способ системного усвоения знаний (с помощью системы инновационных средств и системы расположения этих средств в обучающем процессе).

За понятием «инновационная методика» видится новая методика использования инновационного способа организации учебного материала и инновационных дидактических средств, позволяющая предложить учебную и педагогическую технологию, направленную на воссоздание в условиях инновационной организации учебного процесса генезиса и развития креативных способностей личности.

Формирование учебной мотивации в рамках выполненного исследования протекада на уроке-исследовании и уроке дидактической игре.

Дидактическая игра - средство организации познавательной продуктивно-творческой деятельности учащихся, направленное на вовлечение каждого ученика как субъекта дея-

тельности в творческо коммуникативно-познавательном процессе, в котором происходит его интеллектуально-эмоциональное развитие и реализация индивидуальных возможностей и способностей.

При осуществлении инновационного обучения особую роль играет общедидактический принцип наглядности, оказывая влияние на разработку средств обучения. Назначение новой функции наглядности связано с проблемой системности и заключается в вовлечении субъекта деятельности в творческую работу путем создания положительного эмоционального фона, в преобразовании источника получения знаний в средство организации учебной деятельности на качественно новом уровне, позволяющем усваивать знания одновременно с умениями, усваивать добровольно, увлеченно, достаточно самостоятельно.

Для разных разделов и этапов обучения разработана инновационная наглядность (своебразное опредмечивание системы языка), трансформирующаяся по мере надобности из схемы-опоры или опоры учебной картинки в урок, сокращающаяся до компакта, преобразовывающаяся в учебный клип или принимающая вид опорного конспекта.

Кратко сформулируем основные требования к разработке дидактического обеспечения личностно-ориентированного процесса:

-учебный материал (характер его предъявления) должен обеспечивать выявление содержания субъектного опыта ученика, включая опыт его предшествующего обучения;

-изложение знаний в учебнике (учителем) должно быть направлено не только на расширение их объема, структурирование, интегрирование, обобщение предметного содержания, но и на преобразование наличного опыта каждого ученика;

-в ходе обучения необходимо постоянное согласование опыта ученика с научным содержанием задаваемых знаний;

-активное стимулирование ученика к самоценной образовательной деятельности должно обеспечивать ему возможность самообразования,

-саморазвития, самовыражения в ходе овладения знаниями;

-учебный материал должен быть организован таким образом, чтобы ученик имел возможность выбора при выполнении заданий, решении задач;

-необходимо стимулировать учащихся к самостоятельному выбору и использованию наиболее значимых для них способов проработки учебного материала;

-необходимо обеспечивать контроль и оценку не только результата, но главным образом процесса учения, т.е. тех трансформаций, которые осуществляет ученик, усваивая учебный материал;

-образовательный процесс должен обеспечивать построение, реализацию, рефлексию, оценку учения как субъектной деятельности. Для этого необходимо выделение единиц учения, их описание, использование учителем на уроке, в индивидуальной работе (различные формы коррекции, репетиторства).

Список литературы:

1. Методические рекомендации к проведению уроков раздела «Стилистика и культура речи» (Для учителей школ и ПТУ). - Л., ЛГПИ, 1978. - 43 с.

2. Методические рекомендации к организации и проведению уроков обобщающего повторения в форме дидактической игры на материале морфологии. - Л.: ЛГПИ, 1985. - 94 с.

3. Методические рекомендации к организации и проведению факультативных

DEVELOPING SPEAKING SKILLS IN THE YOUNG LEARNERS CLASSROOM.

Sadikova Dilrabo Tursunovna
English teacher at school # 3, Navoi city
Phone number: 934389744

Annotation: When teaching young learners we constantly have to keep in mind the fact that what we have in front of us is a mixed class with varied abilities, expectations, motivation level, knowledge and last but not least, different learning styles. Thus, we need to vary our approaches and offer as much opportunity as possible to make the whole class find a little something to hold on to, expand and grow. Developing speaking skills definitely deserves a closer look and the article provides a few guidelines to keep all the students involved and interested.

Key words. young learners' classroom, my teaching practice, relaxed atmosphere, oral emphasis, pronunciation, practice, interaction, choral

Young learners are like sponges, they soak up everything we say and how we say it. Thus clear and correct pronunciation is of vital importance, since young learners repeat exactly what they hear. What has been learned at an early stage is difficult to change later on. One of the rules that applies here is: slowly and steadily, through constant revision and recycling. Furthermore, I always strive to achieve a positive and relaxed atmosphere in my young learners' classroom, as this proved a decisive factor in achieving maximum results. With the help of mixed activities, such as dialogues, choral revision, chants, songs, poems and rhymes students' speaking abilities grow, their pronunciation gets better and their awareness of the language improves. When applying the above-mentioned tools into my teaching practice, I try to keep in mind that interaction is an important way of learning. Therefore, increased oral emphasis should be included in our teaching to give the students as much speaking time as possible. Many textbooks for young learners offer shorter texts written as comics, introducing characters learners can relate to and through which they get to know the language, the culture and the people of a certain country. Instead of simply following the text (with books either open or closed), I often divide the class into various parts or teams (e.g. A and B, depending on the number of roles in the comics) and then the learners read with the tape. Choral reading has always proved a lot of fun and children are excellent at imitating, thus producing brilliant copies of the original. Do not forget to change roles after the text has been read a few times. Further on, as you see learners getting familiar with the topic and vocabulary, make them work in pairs. If they want to, they can also perform in front of the class – keep in mind that at an early age they are mostly extroverts and love showing off their English. However, there may be students who are terrified of being exposed, some are in the so-called silent phase – never force these students to speak in front of the whole class. Instead, give them some other role – e.g. they "act" as a ringing phone in the comics, appear as the voice of a dog or the like. I can tell from my own experience that this does bring results and eventually also these students come out of their shell and express themselves in English. Needless to say, each and every attempt should be accompanied by our approval and appraisal, the same being the case with other speaking activities the learners are involved into. Do encourage them constantly as this builds their motivation and self-awareness. **Note.** A slow progression from choral shadowing to smaller-group shadowing and finally to pair-work is advisable as students gain confidence through each stage and providing them with a lot of opportunities widens our chances of success in trying to provide a stimulating environment for all – the courageous and the shy ones.

Learning the Dialogues Textbooks are usually filled with situation dialogues, helping the students learn language in real-life situations, therefore offering them the tool which opens many doors to various subjects. But learning these dialogues by heart is a definite no-no. It is much better and far more useful to substitute the words so that they are true to students and their world. Thus each student uses his/her own variation, there is an obvious transition from pure imitation to conscious changing, which speeds up remembering and offers varied communicative opportunities. By imitating, sharing and discussing students benefit – modeling, understanding and picking it up seem to be natural. Through imitating, interacting and internalizing the process is later on understood explicitly on a higher level, by practising social phrases in everyday situations the learners are building a basis on top of which new information is to be added from

lesson to lesson. Note: with young learners, grammatical points should be taught implicitly only, after they are 11 and up, the explicit approach can be used as well.

Songs, Poems, Rhymes and Chants. Throughout our English lessons students are learning to speak, express ideas, share opinions and exchange information. Using songs, poems, rhymes and chants is a wonderful way of making students sing/talk and at the same time (unconsciously) work at their grammar, vocabulary, pronunciation. Try to include the above-mentioned activities by providing learners with those that require total physical response, shortly known as "TPR". Year by year, children get highly enthusiastic about songs like: "Row, Row, Row Your Boat" and "Head, Shoulders, Knees and Toes") where (excessive) body movements are required. Confidence and motivation are built through the process. Sometimes new lyrics can be added to traditional songs, making things a bit different and out of the expected. e.g. "Row, row, row your boat" can easily be changed into "Fly, fly, fly your plane" the movements change accordingly and so does the rest of the lyrics. It is basically the teachers' call what and how to change the song, and it is always welcomed by the learners. After telling them the new lyrics is your own invention, maybe they can try and come up with another version as a part of their home assignment (trust me: even parents get involved in the process and the list of newly written songs has become endless and a true inspiration when a bit bored with the originals). Note: There never seems to be enough of the TPR-based activities in class – they are a great tool in satisfying different learner types: visual, aural and kinesthetic (the so-called VAK distinction), further expanding positive opportunities for the varied classroom.

Used literature:

1. Bomia,L.,Beluzo,L.,Demeester,D.,Elander,K.,Johnson.,B(1997).The Impact of Strategies on Intrinsic Motivation. Champaign, IL:ERIC Clearing house on Elementary and Early Childhood Education.(ERIC Document Reproduction Service No. ED 418 925)

THE IMPORTANCE OF TEACHING VOCABULARY

Suyundikova Dilbar Baxtiyor qizi
English teacher at school #5,
District Khatirchi, region Navoi
Phone number: 94 2218588

Annotation. The basic reason for learning foreign languages that all people have in common is communication - in any mode. It is a two-sided process, which requires the ability to understand each other, to be able to code a message that someone wants to convey to someone else in a way, which will be comprehensible to the receiver and also appropriate to a concrete situation and status of all participants.

Key words: communication, ability, idioms, assimilation, dictionary.

To know a language means to master its structure and words. Thus, vocabulary one of the aspects of the language to be taught in school. The problem is what words and idioms pupils should retain. It is evident that the number of words should be limited because pupils have only 2-4 periods a week; the size of the group is not small enough to provide each pupil with practice in speaking; schools are not yet fully equipped with special laboratories for individual language learning. The number of words pupils should acquire in school depends wholly on the syllabus requirements. The later are determined by the condition and method used. For example, experiments have proved that the use of programmed instruction for vocabulary learning allows us to increase the number of the words to be learned since pupils are able to assimilate them while working independently with the program.

We know the following fact that

I - words used in reading, II - words used in auding,
III - words used in speaking, IV - words used in writing.

The main aim of teaching vocabulary is assimilation of the meaning, form of the words and its usage in oral and written speech – that is formation of lexical habits. People can have many aptitudes, but without a large and precise English vocabulary to express them, they cannot take full advantage of these abilities. Unlike aptitudes, vocabulary is *not* a natural ability; it can be improved if one is willing to make the effort to do so.

Perhaps the most important factor in a successful vocabulary-building program is motivation. It will be very difficult for you to study words month after month without a strong feeling that it is worth doing, that a larger vocabulary will help you in school and on the job, and that it can well lead to a more exciting and fulfilling life.

For the first according to the topic of our research paper we identify **four basic steps** to a better vocabulary:

1. Be Aware of Words 2. **Read** 3. **Use a Dictionary**

4. Study and Review Regularly

While there are not any magic shortcuts to learning words, the larger your vocabulary becomes, the easier it will be to connect a new word with words you already know, and thus remember its meaning.

Perhaps the most important factor in a successful vocabulary-building program is motivation. It will be very difficult for you to study words month after month without a strong feeling that it is worth doing, that a larger vocabulary will help you in school and on the job, and that it can well lead to a more exciting and fulfilling life.

For the first according to the topic of our research paper we identify **four basic steps** to a better vocabulary:

1. Be Aware of Words

2. Read

3. Use a Dictionary

4. Study and Review Regularly

While there are not any magic shortcuts to learning words, the larger your vocabulary becomes, the easier it will be to connect a new word with words you already know, and thus remember its meaning.

Types of activities using Audio-lingual method:

1. Dialog Memorization: Students are given a short dialog to memorize then they must use mimicry and applied role playing to present the dialog. Examples of dialogs that could be used are included in the materials section.

2. Backward Build Up: Provide students with the sentence fragments found in the materials section. Students repeat each part of the sentence starting at the end of the sentence and expanding backwards through the sentence adding each part in sequence.

3. Transformation Drill: The teacher provides a question which must be transformed into a statement. An extension of this activity is to have the students make a question out of a statement.

4. Complete the Dialog: Have the students fill in the blanks in the dialogs provided. The proper English word must be inserted into the text. This activity is much like a cloze activity.

5. Dictation: Using any piece of literature at the students' reading level, read the piece aloud several times. Have the students write down what they hear. The idea is to write what they have heard as literally as possible.

6. Flashcards: Using flashcards with words that are relevant to them brainstorm other words about the word on the card. A new word could be chosen each day. Objective: Make connections between text, prior knowledge, and personal experiences.

7. Chain Drill: A chain of conversation forms around the room as the teacher greets or questions a student and that student responds then turns to the next student and greets or asks a question of the second student and the chain continues.

Used literature

1. Anderson, A & Lynch T (1988) Listening. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Andrew, W. (1989) Pictures for language learning. Cambridge University Press.
3. Brown, G. (1990) Listening to spoken language. Longman.

TEACHING PRONUNCIATION AT SCHOOLS.

Tilavova Dilnoza Ro'zboyevna

Navoiy viloyati Navbahor tumani 19-umumiy

o'rta ta'lim maktabi ingliz tili fani o'qituvchisi

Telefon raqami: 934354029

Annotation. Pronunciation here includes all those aspects of speech which make for an easily intelligible flow of speech, including segmental articulation, rhythm, intonation and phrasing, and more peripherally even gesture, body language and eye contact. Pronunciation is an essential ingredient of oral communication, which also includes grammar, vocabulary choice, cultural considerations and so on.

Key words: pronunciation, oral communication, word stress, vowel sounds, phonemic symbols;

The communicative approach to teaching pronunciation: ‘communicative’ in four ways:

1. teaches material which is useful for real communication outside classroom.
2. order of teaching is based on what is most important to listeners in Communication.
3. learners are taught to think of speech as communication and pay attention to needs of listener.
4. focus on good communication between teachers and learners about pronunciation itself.

Pronunciation work has traditionally taken a secondary role in language teaching to work on grammar and more recently lexis. The reason of pronunciation tends to be neglected: firstly, the lack of clear guidelines and rules available in course books, and secondly the fact that isolated exercises once a month do not seem to have much of an effect. This is not surprising, however; like all other areas of language teaching, pronunciation needs constant attention for it to have a lasting effect on students, which means integrating it into daily classroom procedures. Scientists find that addressing issues regularly during the language feedback or group correction stage of a lesson helps to focus learners' attention on its importance and leads to more positive experiences.

Using student talk to teach pronunciation

Pronunciation work can be kept simple and employ exercises which are both accessible and enjoyable for students, whatever their level. Whenever students do a freer speaking activity, the main aim is usually for them to develop their spoken fluency in the language. However, the activity also serves to work on students' accuracy through the feedback teachers give them on their use of language.

When students do such a group or pair work activity at any level teachers listen in and take notes which are divided into three areas of language: pronunciation, grammar and lexis. Within the latter, as well as unknown lexis teachers will also include areas such as register, function, set phrases...and within the former teacher will include notes on any area of pronunciation that leads to miscommunication. This includes diphthongs, vowel sounds (including weak forms), consonant sounds, word stress and sentence stress. All of these areas can be dealt with quickly and efficiently by having some simple exercises ready which require nothing more than the board and a basic knowledge of the phonemic chart.

If learners are introduced to the phonemic chart one phoneme at a time, it can be introduced from beginner level and students are quick to appreciate its value. A rule for when 'ea' is pronounced /e/ (head) and when it is pronounced /i:/ (bead) will not necessarily aid production, whereas the activities teachers propose here will.

Word stress. Here is a simple exercise teacher repeats regularly for work on word stress and individual sounds. Teacher hears a pre-intermediate learner say: 'I suppose (pronounced with stress on first syllable) I will see her tonight'. The listener doesn't understand because of the mispronunciation and asks the other student to repeat until finally they write it down and we see what the word was.

After the activity, on the board teacher puts a column with two bubbles to represent word stress, the first small, the second much larger. I write 'suppose' under the bubbles and drill it before asking students to think of other two-syllable words with second-syllable stress.

I get 'outside', 'today', 'below' and 'behind', which I accept as correct before asking for

verbs only. I then get ‘accept’, ‘believe’, ‘forget’....and these go in the same column.

If a student asks for rules during this exercise, in this case ‘Do all 2-syllable verbs have this stress pattern?’, for example, I either ask them to think of examples that contradict their rule to give myself time to consider it or I tell them we will look at rules for this the following lesson. As a general rule I find that this procedure encourages learner autonomy by having learners form their own hypotheses which are then confirmed or disproved by the teacher in the following lesson.

Vowel sounds. Teacher hears a pre-intermediate learner say: ‘Not now because he is **did** (dead)’.

After the activity, on the board teacher draws a column with the heading /e/. In this column teacher writes the word ‘dead’ and have students repeat it. Teacher then asks for examples of words which rhyme with this, which students find easy (‘red’, ‘bed’, etc.).

Teacher doesn’t write these, however. Teacher then asks for words which rhyme and have the same vowel spelling, i.e. ‘ea’. Teacher put students in pairs or groups to think of words, giving myself some thinking time, too. In this case, depending on the level Teacher will get ‘head’, ‘bread’, ‘read’, ‘lead’,... and they end up with an extendable list of words with the same spelling and sound.

It is the cognitive work of trying to think of similar words, writing them down and their organisation into columns that helps learners retain sounds and spellings, rather than their simply revising the lists. This is why all students should be encouraged to copy the list into their notebooks.

If the classroom allows it, it’s also a great idea to have students pin posters with sound columns up on the wall and add to them whenever a new item comes up for that sound, particularly if it is a strange or different spelling.

The idea is to get a basic poster with a phoneme at the top and various columns with different spellings.

	/e/	
‘e’	‘ea’	‘ai’
Bed	dead	said
Pen	head	

Recommended literature:

1. Celce-Murcia. M. (2001). Teaching English as a Second or Foreign Language (3rd ed). USA: Heinle&Heinle.
2. Long M.H & Richards, J.C. (1987). Methodology in TESOL. USA: Heinle&Heinle.

MAKTABDA INGLIZ TILINI O'QITISHDAGI 10 MUAMMO VA UNING YECHIMLARI

*Toshova Olima Mirzayevna
Buxoro viloyati G'ijduvon tumani
49-umumi o'rta ta'lif maktabining
ingliz tili fani o'qituvchisi
Telefon raqami: 91 441 87 24*

Annotatsiya. Umumiy o'rta ta'lif maktablarida chet tillar ayniqsa ingliz tilini o'qitishdagi asosiy muammolar har qanday chet tilini ikkinchi til sifatida o'qitishda kelib chiqishi mumkin bo'lagan muammolar bir xil.

Kalit so'zlar. Chet tillar, fikrlash , imkonsiz, og'zaki , yozma , chet tili madaniyati.

Shaxsiy tajribam va kuzatishlarim natijasida maktab o'quvchilariga ingliz tilini o'qitishda quyidagi asosiy 10ta muammo eng ko'p uchraydi, degan qarorga keldim.

1. Ona tilidan ko'p foydalanish

Chet tili darslarida to'liq xorijiy tilda gapirib dars o'tishning imkoniyatu yuq. Yosh o'rganuvchilar bilan o'zbek tilini ishlatmasdan ingliz tilini o'rgatish imkonsiz, deb hisoblayman. Ammo ona tilini ham haddan ortiq ko'p ishlatish o'quvchilarining chet tilini o'rganishga katta to'siq bo'lishi mumkin. Sinflarda ingliz tili darsi vaqtida o'qituvchining ingliz tili va o'zbek tilidan foydalanib dars o'tishi o'rtasida balans bo'lishi kerak.

2. O'quvchilarining o'qituvchiga haddan ortiq suyanib qolishi

O'quvchilar bilan ishlash jarayonida bu holatni ko'p kuzatganman. Bunday vaziyatlarda menimcha o'qituvchi o'quvchini mustaqil fikrlashga ,kerak bo'lsa kitobi va daftaridan foydalanib bo'lsa ham javobni mustaqil ravishda topishga undashi to'g'riroq bo'ladi.

3. O'quvchilarining topshiriqlarni to'liq tushunmasliklari

Ingliz tilida tushuntirishning aniq bo'lishi uchun o'qituvchi qo'llar harakati,yuz tuzulishi,maxsus harakatli belgilari asosida o'quvchiga topshiriqlari ko'rgazmali tarzda tushuntirishga ham urinishi kerak. Og'zaki + ko'rgazmali tushuntirish ikki barobar yaxshi natija beradi.

4. O'quvchilarining zerikib qolishi

Darslarni yanada qiziqarliroq o'tkazish uchun o'qituvchilar sinfdagi har bir o'quvchi bilan suhbatlashib bo'lsada sinf a'zolarining shaxsiy qiziqishlari haqida bilib olishi va sinfning umumiy qiziqishlarini hisobga olgan holda mavzuni tushuntirishga o'tishi kerak.

5. Bitta yoki bir nechta a'lochi o'quvchining doimiy faol bo'lishi

Bu holatga ingliz tili darslarida yo'l qo'ymasligi kerak. Ingliz tili darslarida hamma teng ishtirok etib, teng qatnashishi va o'rganishi kerak. Sustroq o'zlashtirayotgan yoki darsga to'liq qatnashmayotgan o'quvchilarini unutib qo'ymasdan ularni ko'proq rag'batlantirib, darsda faol qatnashshi uchun imkon yartib berish kerak.

6. O'quvchilarining darsga tayyorlanmay kelishilari

Bunday holatni oldini olish uchun esa har bir dars so'ngida o'qituvchi uyga vazifani aniq tushuntirishi,har bir o'quvchi tushunganligiga ishonch hosil qilishi va kerak bo'lganda o'quvchilar bilan darsdan keyin alohida ishslash orqali uyga vazifani to'g'ri bajarish haqida ko'rsatma berilishi kerak.

7. Darslarga ba'zan kech qolishi

Bunday holatda o'quvchilarni tartibga chaqirish maqsadida ingliz tili darsi qoidalari kechikishni ta'qilovchi qoidalarni kiritish lozim

8. O'quvchilar o'rtasidagi o'zaro tortishuvlar

Bu holat faqat ingliz tili darslarida emas,balki har qanday fan darslarida ham yuz berishiga qaramasdan,bunday salbiy holatning oldini olish uchun har bir o'qituvchi yuqorida aytilgan tavsiyalar asosida darslarni tashkil qilishlari zarur.

9. O'quvchilarining dars mavzusini "olib qochishi"

Bu holat uchrashiga sabab o'quvchi emas. Chet tilini chet madaniyatiga o'xshab farqlashimiz va uni o'qitish jarayonida chet davlat metodlarini qo'llab chet meyorlariga javob beradigan bilim yaratishimiz kerak. Shunda mакtab o'quvchilariga mukammal fundament yaratiladi.

10. To'polonchi,shovqinli,darsga halal berishi

Chet tili darslarida o‘quvchilarni qiziqtirish ,fan ma’lumotlari bilan oz bo‘lsada tanishtirish uchun dars imkon qadar rangli rasmlar , chizmalar bilan boyitilishi,tilni bilmagan holda ham o‘quvchilar uchun ma’lumotni yetkazib berishda yordam beruvchi multimedia vositalari bilan ta’milanishi zarur.

Har bir darsning kamchiliklarsiz o‘tishi o‘qituvchi ga bog‘liq. Yuqoridagi misol qilib keltirilgan 10ta eng ko‘p uchraydigan muammoning deyarli hammasiga yechim topishda o‘qituvchi va o‘quvchining hamkorligi muhim o‘rin tutadi. Shunday ekan, muvaffiqiyatli o‘qituvchi o‘z o‘quvchilari uchun ustoz bo‘lishidan tashqari , ular bilan do‘stlashib olishlari ham muhim ahamiyatga ega.

O‘tayotgan har bir soarlik darsimiz o‘quvchilar uchun bilimlarni samarali o‘zlashtirish fursati bo‘lishini ta’minlashimiz kerak.

Foydalilanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 10 dekabrdagi «CHet tillarini o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PQ-1875-sonli qarori.
2. Iriskulov A.T va boshqalar Kids‘ English pupil‘s book 2sinf —Toshkent —O‘zbekiston;2014
3. Passov Ye.I. Kommunikativniy metod obucheniya inoyazichnomu govoreniyu. M.: Prosveshenie,1991
4. Xoshimov O‘. Yoqubov I. Ingliz tili o‘qitish metodikasi. T., - 2003
5. Vyatyutnev M.N. Obuchenie inostrannomu yaziku v nachalnoy shkole. /inostranniy yazik v shkole, 1990

RUS VA O'ZBEK TILLARIDA FE'L NISBATLARI

Turg'unova Laylo
O'zbekiston davlat Jahon
Tillari Universiteti
2-bosqich talabasi
Tel:+998949422373

Annotatsiya: Ushbu maqola rus va o'zbek tillaridagi fe'l nisbatlari haqida bo'lib, o'zbek tilida yoritib berilgan. Har bir fe'l nisbatlari misollar orqali tushuntirib berilgan.

Kalit so'zlar: anqlik nisbat, o'zlik nisbat, majhullik nisbat, orttirma nisbat, birqalik nisbat.

Nisbat o'zi nima?

Fe'lidan anglashilgan harakatning bajaruvchisi va bajariladigan harakat o'rtasidagi munosabatining ifodalanishi fe'l nisbati deyiladi. O'zbek tilida 5ta fe'l nisbatlari mavjud. Ular: anqlik, o'zlik, majhullik, birqalik va orttirma nisbatlardir. Rus tilida esa fe'lning 3ta nisbati bor. Ular действительный, средневозвратный, страдательный. O'zbek tilidagi anqlik nisbati fe'lda harakatning bajaruvchisi grammatick jihatdan ega vazifasini bajargan shaxs yoki premet bo'ladi. To'ldiruvchi esa harakatning obyekti bo'ladi. Gaining bunday qurilishi tilshunoslikda faol qurilma deb ataladi. Masalan: Navoiy shiringina yasog'liq uyda tanho ishlar edi. (O) Bunday shaklda maxsus nisbat ko'rsatkichi yo'q. Bu nisbat ma'nosi fe'l asosi orqali ifodalanadi, shuning uchun ham u boshqa nissnat shakkllarini hosil qilishi uchun asos bo'la oladi. Rus tilida aniq nisbat o'timli fe'llarning o'z ichiga oladi. Aniq nisbat subyektning harakatini obyektga yo'naltiradi. Aniq nisbat sintaktik xarakterga ega. Subyektning harakatini ega, obyekt esa to'ldiruvchi o'timli kelishigida ko'makchisiz bo'ladi. Masalan: Tinchlik urushni yengadi. O'zbek tilida o'zlik nisbatidagi fe'lda harakatning subyekti bilan obyekti bir shaxsning o'zi bo'ladi. Harakatning bir shaxs yoki narsaning o'zida sodir bo'lishini anglatadi. Masalan: Uzoqdan notanish sharpalar ko'rindi. O'zlik nisbati maxsus affiks qo'shimchalarga ega -n(-in), -l(-il), -sh(-ish). Rus tilida o'zlik nisbati o'timli fe'llarga -ся affiksini qo'shish orqali hosil qlinadi. O'zlik nisbati subyekt harakatini obyektga emas, balki subyektning o'ziga tegishli ekanligini ifodelaydi. Masalan: Ishchilar uylarni qurishyapti – uylar ishchilar tomonidan qurilyapti.

O'zbek tilidagi majhullik nisbati shaklidagi fe'lda harakat bajaruvchisi subyekt emas, obyekt sanaladi yoki haqiqiy bajaruvchisi noma'lum bo'ladi. Harakat to'ldiruvchi anglatgan narsa yoki shaxs tomonidan bajarilib, egaga o'tadi yoki haqiqiy bajaruvchisi noma'lum bo'ladi. Masalan: Ot-aravalalar birin ketin saroya olib kelindi. (H.G.) majhullik nisbatining maxsus affiks qo'shimchalari: -n (-in), -l(-il) (taraldi, keltirildi). Rus tilida majhul nisbat (средневозвратный) aniq nisbatning qarama qarshisi bo'lib o'zining sintaktik va morfologik shakliga ega. Majhul nisbat fe'lga affiks -ся qo'shish orqali hosil qlinadi. Birqalik nisbatdagi fe'lda ish-harakat bir necha subyekt tomonidan birqalikda bajariladi. Bu nisbatning maxsus affiks qo'shimchasi -sh(-ish) Masalan: Ayollar chaqaloqqa ko'z tegmasligi uchun qilinadigan irim-sirimlarni bitirishgach, bolani beshikka belashdi. (O'.H) birqalik nisbat shaklidagi fe'l ko'plik ifodalovchi -lar affaksi bilan sinonim hisoblanadi: yozdilar-yozishdi. Orttirma nisbat shaklida harakat Grammatik subyektning boshqa bir obyekt yoki subyektga ta'siri tazyiqi bilan ifodalanadi. Harakatning boshqa bir shaxs yoki narsa ta'sirida, tazyiqida bajarilishi, orttirilishini ifodalovchi fe'l shaklidir. Orttirma nisbatni hosil qiluvchi affikslar: -t, -tir(-dir), -ir, -ar, -giz(-qiz, -kiz), -gaz (-kaz, -qaz) Orttirma nisbat boshqa nisbatlardan farqli ravishda fe'lga birdan otriq affikslar qo'shish bilan yasalishi mumkin jo'na+t+tir+di. Orttirma nisbat o'timli yoki o'timsiz fe'llardan ham yasaladi: uhla-uhlat, o'qi-o'qit kabi.

Foydalilanlgam adabiyotlar ro'yxati:

1. Розенталь Д.Э. Голуб И.Б, Теленкова М.А. Современный русский язык Москва 1991г
2. Muhiddinova X va boshqalar O'zbek tili Toshkent 2012y

THE USE OF TONGUE TWISTERS IN EFL TEACHING.

Xodjametova Indira Polatovan
Qoraqalpog'iston Respublikasi Ellikqal'a tumani
44- maktabning ingliz tili fani o'qituvchisi
Telefon raqami: 90 590 36 30

Annotation. This article examines various possibilities for the use of tongue twisters. It mostly focuses on their practical application in teaching, both children and adults. Research was conducted in order to establish whether adult learners consider tongue twisters to be something that should be taught only to children or a teaching resource to be used regardless of the age group. An overall positive attitude was noted in 73.5% of the answers, while a generally negative attitude towards the use of tongue twisters in adult pronunciation classes was found in 26.5% of the answers. Depending on the individual question in the questionnaire provided, answers generally gravitated towards a greater percentage of positive attitudes, in terms of introducing elements of entertainment, usefulness, relaxation, etc.

Key words: EFL, pronunciation, tongue twisters, practical application.

Can they be used effectively to help ESL and EFL learners improve their pronunciation? And if so, how? Many native English speakers are not very good with tongue twisters; and I've never been much of a fan of them in general. I was never taught the strategy of using tongue twisters for teaching pronunciation (or at least I don't remember it) during my TESOL training course or other ESOL courses. Twisters are useful ways to practice pronunciation with your class, especially if the sound you are practicing does not exist in the students' mother tongue. For example, the /ʃ/ sound does not exist in Greek and is often pronounced /s/ by Greek students. So, students in Greece can often benefit from:

1. learning the method of producing the sound /ʃ/
2. practice saying it with a tongue twister such as, She sells sea shells on the sea shore.

The reason this is a tongue twister for English speakers is that it relies on two similar but distinct phonemes. In this case they are /ʃ/ and /s/. Thus a tongue twister can not only be used for students to practice the sounds, but also as a teaching aid to demonstrate the difference between the sounds and the importance they have (much like minimal pairs).

Selection and Usage. There are plenty of tongue twisters you can find online, but rather than use them randomly make sure they fit in with the pronunciation problem that needs to be addressed and, if you can, the theme of the lesson. In this latter case you can use a tongue twister to help students remember a word or phrase. For example, suppose you have just taught the idea of -ish as a suffix meaning approximately. A quick tongue twister activity to help students remember would be for them all to say this word ten times quickly: sixish

Some teachers like to make a collection of tongue twisters which they can use when a specific problem arises.

Note that usually tongue twisters are supposed to be said 3 times fast. You may often notice that a tongue twister which is very difficult for a native speaker is in fact easier for a learner of English and vice versa. This is due to a sound combination which is perhaps uncommon in one language being common in another.

Finally, avoid using tongue twisters which use poor English. The student who repeats these many times will come to learn the mistake as correct English!

Sample Tongue Twisters. Not all these will be useful for your class, but you can choose those which work well.

- A cup of proper coffee in a copper coffee cup.
- A cheap sheep is cheaper than a cheap ship.
- Black bug's blood
- Greek grapes.
- Red leather, yellow leather..

Tongue Twister Game. When you've practiced tongue twisters with the class, here's a simple game you can play with them. You'll need a list of tongue twisters and a stopwatch. Simply divide the class into groups of 5 or 6 students. Get the first group to the front of the class and

give them a tongue twister. Then, in turn, each student in the group has to say the tongue twister 3 times and you note the time it takes for the whole group to finish. Then the next group and the next. The team who says the tongue twister quickest wins!

Regarding the age of the learners who should be provided with tongue twisters, most students felt that tongue twisters ought not to be restricted to being used with only some age groups. A small number felt that they should be used only with children, whereas some students expressed the opinion that they should be introduced as early as possible. However, introducing tongue twisters at an early age does not necessarily have to be the best solution, since children take themselves very seriously, and laughing on the part of peers may cause much greater damage to their self-esteem than to an adult individual. Therefore, we need to carefully consider the arguments for and against, as well as the individual learners and their ability for dealing with the task, before using tongue twisters in class. This is not to say, however, that we should automatically exclude them from the classes, because “without risks and mistakes we could not learn anything”

Medium Tongue Twisters- Try these slightly more difficult tongue twisters

1. Can you can a can: Can you can a can as a canner can can a can?
2. Copyright: When you write copy you have the right to copyright the copy you write.
3. Fuzzy wuzzy: Fuzzy Wuzzy was a bear, Fuzzy Wuzzy had no hair, Fuzzy Wuzzy wasn't very fuzzy, was he?
4. Good cook : How many cookies could a good cook cook. If a good cook could cook cookies? A good cook could cook as much cookies as a good cook who could cook cookies.
5. How many cans ?: How many cans can a cannibal nibble, if a cannibal can nibble cans? As many cans as a cannibal can nibble if a cannibal can nibble cans.
6. I have got a date: I have got a date at a quarter to eight; I'll see you at the gate, so don't be late.
7. I thought of thinking: I thought, I thought of thinking of thanking you.

Used literature.

1. Baring-Gould, William. S. and Ceil Baring-Gould (1962). The Annotated Mother Goose: Nursery Rhymes Old and New. New York: Bramhall House. Byrne, Donn (1988). Teaching Oral English. London: Longman.
2. Cameron, Lynne. (2001). Teaching Languages to Young Learners. Cambridge: Cambridge University Press. Celce-Murcia, Marianne et al. (1996). Teaching Pronunciation: A Reference for teachers of English to Speakers of Other Languages. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Collie, Joanne and Stephen Slater (1987). Literature in the Language Classroom: A resource book of ideas and activities. Cambridge: Cambridge University Press.

TYPES OF EDUCATIONAL GAMES FOR LEARNING ENGLISH

*Yondashboyeva Moxinnur Raxmonali qizi,
an English teacher of Namangan region,
Pap district, school #3. Tel: +998 93 6755352*

Annotation: This article is about types of educational games for learning English. This article aims to find out how games are important and effective when used in EFL classrooms.

Keywords: educational, games, learning, various, interest, motivation, create

Games are a great way to turn any boring activity into an exciting one, which means that you can achieve results faster. And games that can be downloaded make this process even more convenient, because you can play them anywhere. Through the use of various games in foreign language lessons, the child learns a foreign language in a fun and entertaining way, develops memory, attention, intelligence, team spirit, and maintains interest in a foreign language. Using the game in English lessons helps to relieve fatigue and tension, create a friendly atmosphere in the classroom, remove the psychological barrier, and increase motivation to learn the language. In the game, the child's abilities and character are most fully manifested. Of course, it is worth remembering that each age period is characterized by its own type of leading activity. The methodological typology of games for learning English is diverse, as well as their purpose. In this article, I would like to tell you about the most popular types of games. First of all, it should be noted that currently there is no single unambiguous classification, and all existing ones are very conditional. In the book «Educational games in English lessons» M. F. Stronin identifies two categories of such games: Grammar, lexical, phonetic, and spelling games that promote language skills. Creative games that contribute to the further development of speech skills and abilities, allow you to show independence

1. Grammar games for learning English: The main goals of grammar games: to teach children the use of speech patterns containing certain grammatical difficulties; to practically apply knowledge of grammar, to create a natural situation for the use of grammatical constructions in natural communication situations.

Activity 1. Act as you say. Goal: training the use of Present Continuous.

Game progress: the Task is to execute commands with comments. Play 3 students: 1 – gives the command, 2 – performs and says what he does, 3 – describes the actions of the second.

1 – Play volleyball. 2 – I am playing volleyball. 3 – He/ She is playing volleyball.

1 – Wash your face. 2 – I am washing my face. 3 – He/ She is washing his/ her face.

1 – Do exercises. 2 – I am doing exercises. 3 – He/ She is doing exercises.

Activity 2. Hide – and – Seek in the Picture. Goal: training the use of prepositions of place. Game progress: you need a large picture of the room. The driver (one of the students) «hides» somewhere in the picture, writes on paper where he hid and gives it to the teacher. Children, asking the driver General questions, «look» for him in the picture.

- Are you under the bed?
- Are you behind the door?
- Are you on the chair?
- Are you in the box?

2. Lexical games. Memory game. Goal: memorizing thematic vocabulary (animals, fruits, vegetables, food, clothing, professions, home, family, sports, etc.) Course of the game: the Teacher lays out 10 cards with drawings in front of the students, everyone calls the words in chorus. The teacher asks you to turn away or close your eyes and takes one card. Students must guess which card is missing by naming all 10 words in order. There are no cards left at the end, but the children name all the words in the correct order.

3. Phonetic games for learning English. At the initial stage of learning a foreign language, much attention is paid to the correct pronunciation of sounds. The educational goal of phonetic games is for children to correctly pronounce and recognize the required sounds in words, working out intonation. At the initial stage of learning a foreign language, phonetic games are used regularly. In the future, phonetic games are held at the level of words, sentences, rhymes, tongue twisters, poems, songs.

4. Spelling games. Spelling games contribute to the formation and development of speech skills. The main goal of these games is to master the spelling of foreign words. Some games are designed to develop children's memory, while others are designed to reproduce the spelling image of a word.

Games help students to make and sustain the effort of learning. Games provide language practice in the various skills – speaking, writing, listening and reading. They encourage students to interact and communicate. They create a meaningful context for language use. Playing games in the classroom increases overall motivation. By playing games, students become more motivated to learn, pay attention and participate in set tasks. Games help students to become a part of a team as well as take responsibility for their own learning.

Thus, the use of the game in a foreign language lesson makes the educational process more qualitative and successful, since the game involves all students in cognitive activity and encourages students to learn a foreign language.

References:

1. Carrier, M., & the Centre for British Teachers. (1985). Take 5. Games and activities for the language learners . GB: Nelson and Sons Ltd.
2. Khan, J. (1991). Using games in teaching English to young learners. In C. Brumfit (Ed.), Teaching English to Children. From Practice to Principle (pp. 142-157). London: HarperCollins Publishers.
3. Lewis, G., & Bedson, G. (1999). Games for children. Oxford: OUP.

КҮНДЕЛИКЛИ БАСПАСӨЗ ТИЛИНДЕ ЛЕКСИКАЛЫҚ НОРМА МӘСЕЛЕЛЕРИ

*Оразымбетова Злиха Қдырбаевна
Қарақалпақ мәмлекеттік университеттегі профессори
Телефон: +998(91) 386 07 49
Zlixa4@mail.ru*

Анотация. Газетада жәрияланған ҳәр қандай мақаланың оқыуышыларға қызығарлы ҳәм тартымлы болыўы оның тилине байланыслы. Соныңтан да бул мақалада қарақалпақ күнделекли баспасөзи тилиндеги материалларда сөз қолланыў, гәplerди дұрыс қураў мәселелери ҳаққында сөз етиледи.

Гилт сөздер. Текст, газета, сөз, лексика, жанр, материал, журналист, дублет, синоним, вариант, диалект, функциональ стиль, фактор.

Газета материалын оқыуышыларға түснекли, мазмұнлы, анық ҳәм тәсирли түрде жеткериўде сөз таңлаў ҳәм оны гәптиң мазмұнына сәйкес қолланыў ең баслы шәртлердин бири. Сөз қолланыў мәселеси көп ўақытлардан берли тилши илимпазлар, баспасөз хызметкерлериниң дыққат орайындағы мәселе болып келмекте. Жәрияланған мақалаларда анау ямаса мынау сөздин қәте қолланылғаны айырым мысаллар тийкарында көрсетип берилген. Күнделекли баспасөз тилин көзден кеширгенде сөздин мәнисин толық түснебестен сөздерди текстте қәте қолланыў, сөз мәнилериниң шегарасын ҳәдден тыскары кең түснеп, сөзді басқа лексикалық бирлик пенен орынсыз бирге қолланыў, бир-бирине сәйкес келмейтуғын стилистикалық белгилерге ийе сөздерди бир текстте қолланыў, шет тиллеринен өзлестирилген сөздерди орынсыз қолланыў ҳәм оларды тәкирарлай бериў, тилдеги пароним сөздерди аралас қолланыў, кантоминация құбылысы ямаса еки ҳәм оннан көп сөздерди бир-бири менен бириктирип қолланыў, зәрүрлиги болмаса да диалектизм, окказионализм, плеоназм, канцеляризм, тавтология сөздерди қолланыў газета бетлеринде ушыраспақта.

Қарақалпақ күнделекли баспасөзинде лексикалық норма төмендеги жағдайларда бузылмақта;

1) Дублет сөздерди қолланыўда ҳәр түрлилік, бунда дублеттің мәнисин есапқа алмаў: «Солай екен мәмлекеттімизде саламат әүләдларымзды тәрбиялаў, оларға итибар ҳәм ғамхорлық көрсетиў жоқары дәрежеде деп ойлайман» (ЕҚ., 27.02.2018). бирде **ғамхор**, бирде **ғамқор** түринде қолланған. «Мәселен ыссылық электр станцияларың дәреги (көмир жсанылғы) ўақты келип тауысылыўы мүмкін» (УЖ..15.10.2016). Бунда жсанылғы сөзиниң қарақалпақ әдебий тилиндеги варианты **жсанар май**. Бул мысалда жанар май сөзи артықша қолланған.

2) Зат ҳәм құбылысларға атама бериўде тийисли атамаларды пайдаланбаў:

3) Синоним сөздерди өз орнында қолланбаў ямаса орынсыз қолланыў: «**Жәхән жоқары бағалаған ел**» (УЖ.,27.08.2016). Бул жерде автор «ж» сеслеринен басланған сөздерди қатара қолланып, аллитерация құбылысын пайда етиўге умтылған. Бирақ қарақалпақ әдебий тилинде **жәхән** сөзиниң синоними **дүnya** сөзи, синонимлик қатарда (дүnya, әлем, жәхән) доминанта хызметин атқарады. «**Кеүіллөрге құуаныш бағышилаған улыстың уллы күни кем тәмииинленген 12 шаңарақ ағзаларына, сексен жастан асқан 13 кемтип апаларға саўгалар берилді**» (ЕҚ.,22.03.2018). Бул жерде **кемтип апаларға** сөзиниң орнына **теберик нуранный апаларымызға** синонимин қолланылғаны мақсетке муýапық болар еди. «**Зульфия атындағы мәмлекеттік сыйлықтың лауреатлары ҳәм ғалаба хабар қуралларының ўәкіллери қатнасты**» (ЕҚ.,8.03.2018). Бул мысалдағы **лауреат** сөзиниң орнына соңғы ўақытлары **ийеси** сөзи жиий қолланылмақта.

4) Сөздерди артықша қолланыў, сөздин мәнисине итибар бермеўшилик: «**Сондай-ақ, науқасланған адамның бос ўақты көп болады, сондай ўақытта оған китаплар яки кино-дисклер саўға етиң, сизиң саўғаңыз позетив кейпият бере алыўы оғада әхмийетті**» (УЖ., 15.10.2016). Бул мысалдағы **позитив** сөзиниң орныны **унамлы** сөzin қолланыў мақсетке муýапық болар еди. «**Шаңарақ ҳәм жәмийеттің үстини, өмиримиздиң құт-берекети ҳәм көрки болған җаял-қызыларды қәдирлеў, оларға ҳүрмет-иззет көрсетиў халкымыз ушын әзел-әзелден уллы қәдирият болып келген ҳәм сондай болып қалады**» (ЕҚ.,8.03.2018). Бул мы-

салда *устин* сөзиниң орнына *сүтин* сөзи қолланғаны дұрыс. «Шаңарақ қурып атырған еки жасақта «өзлериңизден өніп-өсіңдер» «келеси жылы әлла тойын тойлайық» дег жасы улкенлер пәтия береди» (УЖ.,31.10.2016).

5) Бир сөзді бир гәpte бирнеше мәртебе тәкираrlаў: «Бизге белгили болған себеплер менен бул жерге келип қалған баланың қысыўметине жазылған балалығы усы жерде өзи сыйқы кем кеўіл балалар арасында өтти» (УЖ.,22.08.2016). Бул жерде *бала* сөзи үш мәрте қайталанған.

6) Диалектизмлерди өз орнында қолланбаў ямаса басқа тиллерден кирген сөзлерди орынсыз қолланыў: «Буннан тысқары ғөдеклер күнделіккі аўқатланыў рационына гречка, бийдай ҳәм басқа да жармаларды киритиў мақсетке муўаптық» (УЖ., 15.10.2016). Бул мысалда әдебий тилимиздеги *нәресте* сөзиниң орнына *ғөдек* диалектизми қолланылған. Қарақалпақ тилинде ғөдек сөзинин *аңқаў*, *сада* семалары да бар: *аңғөдек*.

7) Басқа функциональ стильтерге тән сөзлерди орынсыз қолланыў, мәселен, көркем-әдебият стилине тән болған сөзлерди орынсыз жийи қолланыў арқалы бәлент пәрүазлық, дәбдебапазлықты пайда етиў: «*Нийети қалыс екен, колледжде бирге оқыған досларының изине ерип, Ташикенти әзимдей шаҳәрге жол алды*» (УЖ.27.08.2016).

8) Окказионализмлерди қәте қолланыў (окказионал фразеологизмлер).

9) Қысқаған сөзлерге түснік бермеў:

Хәзирги қарақалпақ баспасөзинде ушырасатуғын айырым жағдайларға дыққат аўдарсак:

1) Қарақалпақ тилине мәмлекетлик тил бийлиги бериліүи туýралы нызам жойбары додаланып атырған дәўірде басланған ҳәрекет ҳәзирге шекем даўам етип атыр. Яғнýй рус тили ҳәм рус тили арқалы өзлескен сөзлерди түркй, қарақалпақша, араб-парсы сөзлери менен алмастырыў, жаңа сөз ҳәм атамаларды дөретиў менен байланыслы жағдай елеге шекем даўам етпекте. Газеталарда сөз ҳәм атамаларды қолланыўда ҳәр қыйлылық ушырасады. Жәмийетшилик тәрепинен қәте екенлиги көрсетип өтилген қолланыўдан шығып баратырған айырым сөзлер газеталарда вариант түринде қолланылмақта. Мысалы: «*Аүыл хожалығы машина қурылышын раýажландырыў – жоқары өнимдарлықтың факторы*» (ЕҚ.,17.03.2018) мақала темасындағы *факторы* сөзиниң орнына *дереги* сөзин қолланған мақұл.

2) Сөз қолланыўда артықша тәкираrlаў жағдайы ушырасады, бул болса текст мазмұнына ҳәм ықшамлылыққа кери тәсір жасайды: «*Бундай жауыз нийетилер Үатанымыздагы тыныштықты көре алмай, елеге шекем өзлериңін жауыз нийетлерин әмелге асырыўдан қайтқан жоқ*» (УЖ.,27.08.2016). Бул мысалда *жауыз, нийет* сөзи еки мәрте қайталанған ҳәм асырыў нийетинен қайтқан жоқ болыўы керек.

Жоқарыдағы мысаллардағы бундай кемшиликлер гәптеги стильтер анықтыққа ҳәм мазмұнына тәсір еткен.

3) Газеталарда айырым түсніксіз, түснідирип өтилиүи талап етилетуғын сөзлерди қолланыў жағдайлары да ушырасады. Газетада қосымша түснік талап етилетуғын сөзлерди мүмкіншилиги болғанынша қолланбаў керек.

4) Диалектизмлерди қолланыў кейинги ўақыттарда күшейип бармакта. Бул дұрыс емес.

Демек, күнделіккі баспасөзи тилиндеги лексикалық, стилистикалық норманың бузылыўының көпшилигі сөз қолланыў мәселесине байланыслы.

TEACHING GRAMMAR THROUGH AUTHENTIC TEXTS

*Gofurova Matluba Husanbayevna,
English teacher of the secondary school №10,
Andijon region Ulugnor district*

Therefore there are many controversies on the matters of teaching grammar.

As it is known, the schools and lyceums in our country prepare learners to enter the Higher Educational Establishments, where the entrance examinations are based on knowing the grammar rules.

However, we should teach student not only to do grammar tests, but also correctly use the grammar rules while speaking. Students often complain that they know all the grammar, but they are still incorrect when they speak and cannot use properly grammar rules in their speech.

Using communication activities to teach grammar can offer variety to the students and cater to the needs of learners who are keen to develop their ability to use English. It also provides opportunities for teachers to give systematic feedback on students' errors.

In the classroom we need to provide learners with opportunities to understand the grammatical system of the target language and relate this grammatical system to the meanings it conveys in communication.

There are many ways of teaching grammar in communicative approach. In this article we want to present the advantages of teaching grammar through authentic texts.

As it is known, authentic texts give more opportunity to learners to acquire the language as it is.

There are the following advantages in teaching grammar through authentic texts as providing co-textual information, allowing learners to deduce the meaning of unfamiliar grammatical items from the context; if the texts are authentic they can show how the item is used in real communication; as well as grammar input, texts provide vocabulary input, skills practice, and exposure to features of text organization; their use in the classroom is good preparation for independent study; if the texts come from the students themselves, they may be more engaging and their language features therefore more memorable. One more benefit of it is that introducing grammar, using the authentic texts should be taught together with teaching reading, listening, writing and speaking skills. Involving all the skills learners grasp the language and alongside with it grammar will be in the centre.

However, with advantages we can also mention some disadvantages. The first one is the difficulty of the text. Some teachers attempt to use a dense newspaper article with low level students. The linguistic load of unfamiliar vocabulary and syntactic complexity can make such texts impenetrable, and ultimately very demotivating. Considering that, the teacher should choose the texts appropriate to the level and also they should be adequate with the syllabus of the discipline taught. One of the alternative is to use simplified texts as they may give a misleading impression as to how the language item is naturally used, again defeating the purpose of using texts. Not all texts will be of equal interest to students. Therefore the teacher should select the materials considering learners' interest.

The learners are to achieve a functional command of a foreign language, they will need to be able to understand and produce not just isolated sentences, but whole texts in that language. The language is context-sensitive, which means that an utterance becomes fully intelligible only when it is placed in its context. That is why, when we give grammar through context it will be more efficient to acquire the language structure and use grammar rules appropriately.

Teaching grammar through the authentic texts will give learners opportunity to master their communicative skills too. The authentic texts tend to make easy understanding and displaying the specific features of grammar.

Thus, the aim of the teacher in teaching grammar through the authentic texts is to select the necessary materials related to the level, interest of learners.

USING MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN ENGLISH LESSONS

*Ibragimova Gulshan Raimovna,
The English teacher of the School 28
+99897830 85 87*

Annotation: It is written about using modern pedagogical technologies in English lessons.

Key words: technology, concept, process, pedagogical, application, modern approaches

The concept of “pedagogical technology” appeared in the early 1960s. Technology is a set of methods and techniques for obtaining, processing and processing of raw materials. Pedagogical technology is not just research in the use of technical means of education or computers; it is research to identify the principles and develop methods to optimize the educational process by analyzing the factors that increase educational efficiency, through the design and application of methods and materials, as well as by evaluating the methods used.

The main purpose of foreign language teaching is the formation and development of communicative culture of schoolchildren, teaching practical mastery of a foreign language. The teacher's task is to create conditions for practical mastery of the language for each student and to choose teaching methods that would allow each student to show his or her activity and creativity. Modern pedagogical technologies help to implement a personalized approach to learning and ensure individualization and differentiation of learning, taking into account the abilities of children and their level of learning.

Information and computer technologies (ICT)

One of the important directions in the educational system at school is the development and introduction of pedagogical technologies that meet the requirements of time. Today, the rapid development of technology has led to the technicalization of modern society, which, expanding the opportunities of man, entails changes in the system of life values and norms. The consequence of this transformation was the development of the Internet, which served as the beginning of a new evolutionary process called informatization.

Now in many schools teachers can no longer imagine a modern lesson without using information technologies. ICT is becoming an indispensable tool for increasing students' interest in the problems they learn and for developing visually-oriented thinking. All this leads to a new system of knowledge, a change in consciousness, and a rethinking of the whole picture of the world: there is automation of the person himself, who in communicating with people manifests himself differently.

The use of ICT in the learning process at school makes it possible to activate cognitive, thinking and independent activity of students, intensifying the learning process. Information technology provides an opportunity not only to change the forms and methods of learning, but also to significantly transform and enrich educational paradigms. The English language is a fertile ground for the formation and development of a child's personality. English language learning develops intellect, imagination, attention, observation, speech and creativity.

Application of computer technologies at English lessons becomes a highly effective creative realization factor of use of various forms of development, education and training.

Such way of organization of educational activity allows not only in a fascinating creative form to solve all problems of a lesson productively, but also to carry out educational communicative cognitive activity.

The teacher with a computer has a unique opportunity to intensify the process of learning, to make it more visible and dynamic. Now many schools have enough computer equipment, multimedia installations, interactive whiteboards and free Internet access. Therefore, the use of information technology in English language learning has become not only necessary but also quite possible. It is no secret that learning English at the primary level is difficult for many students; learning is usually based on rote learning. Using a computer makes it much easier to learn a language by implementing one of the principles of learning - clarity. English at the primary level requires more visualization than other school subjects, which entails the use of a large number of explanatory drawings.

An important aspect of using ICT in English lessons is project activities combined with a

multimedia presentation.

It is well known that multimedia presentations are actively involved in the process of English language teaching. Students use the Internet to gather material. One of the possibilities of using multimedia technologies in the lesson is to prepare and conduct combined, integrated lessons. Creating presentations involves subject-specific relationships: teacher-creator or student-creator.

Modern approaches to English language learning emphasize the importance of using computers in lessons, and the project and the presentation.

The use of information technologies in combination with the project method allows schoolchildren to practically apply their knowledge, skills and abilities, that is why it is one of the forms of research and cognitive activity organization, in which cooperative collective activity is successfully implemented, which allows to increase motivation for learning English. The focus of this work process is on the student himself with the possibility of free expression. Children find practical applications to their knowledge of foreign language speech. This method opens up a limitless field of activity for organizing work on a wide variety of topics, on different steps of learning, with children of different ages. Such organization of learning activities gives each child the opportunity not only to express himself or herself, to show their skills and knowledge, but also to receive positive evaluation.

Moreover, in today's environment, given the great and serious interest of students in information technology, this technology can be used as a powerful tool to develop motivation in English lessons.

A teacher who uses educational computer programs in English lessons must know that any educational technology must meet the following methodological requirements:

- Conceptionality: a scientific concept that includes psychological and socio-pedagogical justification for achieving educational goals;
- consistency: the presence of all the features of the system (logic of building a process);
- efficiency: guarantee of the results, corresponding to the educational standards;
- flexibility: the ability to vary in content to ensure the comfort and freedom of interaction between the teacher and students, taking into account the specific conditions of pedagogical activity;
- dynamism: the ability to develop or transform the technology used;
- replicability: the possible use of technology by other teachers in the educational institution or elsewhere.

Also, an undoubted advantage of the use of computer technologies is the transfer of the centre of gravity from verbal methods of teaching to methods of search and creative activity of teachers and students.

Basic principles:

(a) Groups of pupils are formed by the teacher before the lesson, taking into account the psychological compatibility of the children. Each group should be made up of girls and boys of different abilities. The composition of the group may vary from lesson to lesson;

b) the group is given one task, but when it is done, the roles of the group members are distributed;

c) the work of the whole group is assessed;

d) The teacher chooses the student of the group to report on the task.

Inter-subject relations.

Inter-subject links become very relevant at the current stage of school education development, the improvement of which follows the path of knowledge integration. Integration is the process and result of creating an inseparable whole. Integration is a process and the result of creating an inseparable whole. In learning it can be done by merging in a single synthesized course of study subjects, summarizing the basics of science, revealing complex learning topics and problems. Language lessons provide teachers with great opportunities for inter-subject relationships. Synthesis of knowledge obtained in secondary school, occurs in the process of research such fundamental objects of knowledge as nature, society, man, labor, technology, language. Subjects are both the basis for communicative skills and the result of communicative activities. They contribute to the multifaceted and holistic development of children by combining the educational, educational and development capabilities of different subjects. In addition, inter-subject communications expand the content of foreign language teaching and lead to the formation and development of children's broader interests, aptitudes and abilities for various types of activities. These links

create conditions for the motivated practical application of foreign language knowledge, skills and abilities and enable children to see the results of their work and enjoy and be satisfied with it.

The main significance of inter-subject links is that they provide an opportunity to "link" all the knowledge gained in the various lessons into a single system and also to gain new knowledge as a result of these links. The proper establishment of inter-subject links and their skilful use are important for creating flexibility in children's minds, for activating the learning process and for the practical orientation of foreign language learning.

When studying country studies texts in high school, a lot of cognitive material is based on knowledge of geography, history, also inter-subject links with literature, physics are realized. When working on the material, I seek to arouse interest in the facts of the life of the country, highlighting the problematic issues when considering this information, comparing life abroad, in English-speaking countries and in our country.

For example, studying holidays in the USA, Great Britain and Russia; political system; writing letters; studying phone numbers (each number is pronounced separately), sports popular in Great Britain, USA and Russia.

To increase interest, I also use various kinds of works, texts, questions, Quiz, games "Narration Cascade", "What? Where? When? ", "Do you know?"

In 9th grade, when studying "Great Britain", I give questions on the subject, the game "What? Where? When?", trying to give more additional material, using the materials of newspapers, magazines, news of today. To sum up, I conduct a test, which includes such tasks, e.g.

1) Answer the questions:

What are the British Isles?

Where is the cotton industry concentrated?

How many houses do the British parliament consist of?

e.g. 2) Name:

The longest river in Great Britain;

The capital of the United Kingdom;

The head of the government.

Differentiated approach to learning.

Learning about students' interests and aptitudes and their learning opportunities, as well as analyzing the prospects for developing these opportunities, should serve as a starting point in a differentiated approach to foreign language learning. I have seen from my own experience that it is not easy to do all this in practice. The main difficulty is the selection and use of tasks of a differentiated degree of difficulty. When performing tasks of the same complexity, able and less able students can achieve the same result only with different time consumption.

Knowledge of the individual characteristics of children allows us to anticipate the emergence of possible conflict situations in the classroom, as, for example, in the case of mismatch between the self-esteem of a student and the teacher's assessment of his response. I usually try to schedule a survey of students in class. This gives me the opportunity to think about the students' answers, their reaction to the response of their classmate. I assign grades for each speech activity, which allows me to identify individual gaps in knowledge.

Used literature:

1. Амонашвили Ш.А. Личностно-гуманская основа педагогического процесса: учебное пособие.Мн.: 2003. - 234с.
2. Бим И.Л. Личностно - ориентированный подход -основная стратегия обновления школы .Иностранные языки в школе.- 2002. - №2
3. Великанова А.В. Компетентностно-ориентированный подход к образованию. Самара: Профи, 2007.-92с.
4. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учебное пособие. М.: Академия, 2007. – 336с.
5. Зимняя И.А. Педагогическая психология: учебник для вузов. М.: Логос, 2003.-287 с.
6. <http://yandex.ru/yandsearch?text=%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%BC&clid=1882611&lr=2>
7. <http://nsportal.ru>
8. <http://murzim.ru/nauka/pedagogika>
9. <http://www.imc-new.com>

MABTAB TIZIMIDA ONA TILI FANINING TUTGAN O'RNI, UNI O'QITISHDAN ASOSIY MAQSAD

*Qoraqalpog'iston Respublikasi
Beruniy tumani XTBga qarashli
11- muktabning Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi
Kazakova Gulsara Arapovna
Tel: 99-628-79-26*

Annototsiya: biz ushbu maqolamizda maktab tizmida ona tili fanining tutgan o'rni haqida. O'quvchilarni mustaqil fikrlash, og'zaki va yozma savodxonlik darajasini rivojlantirishda nimalarga e'tibor qaratish lozimligi haqida batafsил yoritib o'tdik.

Kalit so'zlar: Ona tili, o'quvchi, o'qituvchi, og'zaki, yozma, nutq, metod

O'zbek tili mustaqil O'zbekisto Respublikasining davlat tili bo'lib, uning umumiy o'rta ta'lim maktablarda o'qitilishi davlat ahamiyatiga molik ijtimoiy, iqtisodiyva ma'naviy ahamiyatga ega. Yoshlarda ijodiy tafakkur, ijodiy izlanish mavjud imkoniyatlardaneng maqbulini tanlash, maktabda ona tili fanining tutgan o'rni va imkoniyatlari benihoya kattadir.

Maktabda ona tilini o'quv fani sifatida o'qitishning ijtimoiy ahamiyati shundaki, jamiyatimiz, xalqimiz, millatimiz ravnaqining kelajagi, uning gullab-yashnashi bugun maktab partasida o'tirgan yoshlarning mustaqil turmushga, nutqiyl faoliyatiga, yuksak madaniyat bilan so'zlasha olishiga qay darajada tayyorlanishiga bog'liq. Chunki so'z qudrati insoniyat tarixida hamma vaqt yuksak qudratga ega bo'lgan.

Maktabda ona tilini fan sifatida o'qitish qanday moddiy manfaat berishi mumkin, qanday qilib ona tili ta'limini moddiy jihatdan manfaatlari, foydali qilish mumkin?

Bilamizki, ona tili fani moddiy manfaat keltirmaydi degan fikrga qo'shilib bo'lmaydi. Ona tili fanining moddiy ko'rsatkichlari bolaning imlo savodxonligi, so'z boyligi va undan foydalananish mahorati, mustaqil ijodiy fikrlay olishi, fikr mahsulini maqsadga muvofiq ravishda og'zaki va yozma shakllarda bayon qila olishi namoyon bo'ladi.

Maktabda ona tilini fan sifatida o'qitmay turib, ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalab bo'lmaydi. Chunki ona tili fani o'quvchilarni milliy til va uning tarixi, boy madaniy o'tmishi bilan tanishtiradi. Maktabda o'quvchilar hayotida ona tili fanining o'rni va ahamiyati juda katta hisoblanadsi. Shu boisdan o'qituvchilarimiz bunday juda katta ma'sulyatni his qilgan holda ish olib bormog'i lozim. Ya'ni o'z fanini o'zi mukammal bilishi, bundan tashqari o'quvchi yoshlarimizga zamon talabiga mos holda darslarni takomillashtirmog'I lozim. Har kuni bir qolibda darsni tashkil qilsa o'qituvchi bunday vaziyatda o'quvchilarimizda fanga nisbatan qiziqish shakllanmaydi. O'quvchilarining mustaqil fikr yuritishi muloqat madaniyatini, muomila odobining rivojlanishi ham ona tili fani negizida shakllanadi. Maktabda ona tili o'qitishning bosh maqsadi tilning jamiyatda tutgan o'rni, bajaradigan vazifasi bilan belgilanadi. Ma'lumki, til jamiyat a'zolari o'rtasida aloqa-almashuv vositatasi, insonning fikrlash va fikr mahsulini og'zaki hamda yozma ravishda bayon qila olish, o'z ichki kechinmalarini ifodalash vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Shuni takidlashimiz joizki, ona tili ta'limi oldiga qo'yilgan ijtimoiy vazifa o'quvchi shaxsini fikrlashga, o'zgalar fikrini anglashga va shu fikr mahsulini og'zaki hamda yozma shaklda savodli bayon qila olishga, ya'ni komunikativ savodxonlikni rivojlantirishga o'rgatishdan iborat. Shundan kelib chiqqan holda ona tili ta'limi oldiga mukammal shakllangan, mustaqil fikrlay oladigan, nutq va muloqat madaniyati rivojlangan- savodxon shaxsni kamol toptirish maqsadi qo'yiladi. Buning uchun o'qituvchilarimizdan katta kuch va salohiyat talab qiladi. O'qituvchi dars jarayonida kundalik hayot uchun zarur bo'lgan ish qog'ozlarini yuritish ko'nikmalarini o'rgatib bormog'i, bundan tashqari yosh va malaka darajasiga mos bo'lgan badiiy, ilmiy siyosiy asarlarni o'rganib, ular haqida fikr-mulohazasini, shaxs munosabatini og'zaki va yozma shakllarda to'g'ri bayon eta olish ko'nikmasini o'quvchilarda shakllantirib bormog'i lozim. Shu bilan birga moddiy borliqni o'rganish va uni tafakkur birliklarida ifodalashda, jamiyat a'zolari orasida muloqat o'rnatishda ona tili va boshqa tillarning beqiyos ahamiyatini his etish uchun zarur bo'lgan nazriy ma'lumot va amaliy ko'nikmalarni berishni asosiy vazifa qilib olishi lozim. Ona tili darslarining samaradorligi o'qituvchining o'qitish metodlarini mukammal bilishi, metodni

to‘g‘ri tanlay olishi va ularning har birini o‘z o‘rnida qo‘ay olishiga bog‘liq. Metod tanlashda o‘quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda tanlashi lozim.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, ona tili fanining o‘qitish samaradorligi juda ko‘p omillar bilan chambarchas bog‘liq. Ta’limiy o‘yinlardan foydalanib darslarni tashkil qilish ham samarali natija hosil qiladi.

Foydalangan adabiyati.

1. Xalq ta’lim jurnali 2005, 3-son, 76-78-bet
2. A. G‘ulomo‘v Ona tili o‘qitish metodikasi

ONA TILI TA'LIMI JARAYONIDA O'QUVCHILARNI ISH QOG'ÖZLARIDAN FOYDALANISHGA O'RGATISH

*Qoraqalpog'iston Respublikasi Beruniy tumani
XTBga qarashli 46mactabning
Ona tili va adabiyot fani o'qituvchi
Ramanova Rozaxon Alimovna
Tel: 97-788-69-63*

Annotatsiya: biz ushbu maqolamizda o'quvchilarga ona tili fanini o'tish jarayonida ularni ish qog'orlari bilan tanishtirib borish. Kichik sinflardan boshlab yuqori sinf bo'lgunicha barcha ish qog'ozlarini mukammal bila olish darajasida shakillanishi kabilalar haqida bat afsil yoritib o'tdik.

Kalit so'zlar: ish qog'ozlari, ariza, bayonnoma, taklifnomma, o'quvchi, o'qituvchi

O'quvchilarni ish qog'ozlaridan to'g'ri foydalana olishga o'rgatish hayotiy zaruriyatdir. Zero, „O'zbekiston Respublikasining Davlat tili haqida”gi Qonunining 7-maddasida: O'zbekistonda muassasa, karxona tashkilot birlashmalarda ish davlat tilida yuritiladi deb qayd qilinadi.

Ish qog'ozlaridan foydalinishga o'rgatish til sathlarini o'qitish bilan chambargas aloqadorlikda amalga oshiriladi. Ona tilining deyarli barcha bo'limlarini o'qitishda o'quvchilar hujjatlarning ayrim turlari bilan tanishib boradilar, uni yozishni o'rganadilar. Bu ish qog'ozlarni o'zlashtirish har bir bo'lim yoki mavzu o'tish jarayonida tushintirilib borilishi lozim. misol uchun: „Fanetika” bo'limini o'rganishda manzilgoh yozish, matn ustida ishlash, ariza yozish kabilalar ko'zda tutilgan bo'lsa, „Leksikologiya”da e'lon, taklifnomma, dalolatnomma, tavsiyanomma yozish, „Morfologiya” bo'limida esa tarjimayi hol, majlis bayoni, bildirishnomma, tilxat, ishonchnomma, ma'lumotnomma va boshqa hujjatlar ustida ishslash lozim. „Sintaksis”ni o'rganishda esa o'quvchilar buyruq, farmoyish, yo'rinqnomma, shartnomma, hisobat kabi hujjatlarni o'rgatish mumkin.

Ona tili fani o'qituvchilari oldida juda katta ma'sulyat bor. Ushbu ma'sulyatni his qilgan holda har bir o'qituvchi dars o'tish jarayonida o'quvchilarni yuqorida sanab o'tgan hujjatlarimiz bilan tanishtirib bormog'i lozim hisoblanadi. Zero, yoshlarimiz ona tili fanidan egallagan bilimlari asosida ish qog'ozlarini bemalol yurita olish darajasida shakillanmog'i lozim. Shunday ekan, ona tili mashg'ulotlarida ish qog'ozlaridan foydalinishni samarali tashkil etish uchun avvalo shu hujjatning murakkablik darajasi hisobga olinishi lozim. kichik sinflarda 5-6- sinflarda asosan, sodda hujjatlar ustida ish olib borilsa, keyinchalik murakkab hujjatlar ustida ish olib borilsa, o'quvchilar barcha hujjatlarni mukammal darajada bilib oladilar. Shunday ekan bu hujjat turlarini o'rgatishda o'qituvchilarimizdan juda katta ma'sulyat talab qiladi. Buning uchun asosan o'qituvchi bir xil qolibda dars tashkil qilmasdan turli xil metodlar zamonaviy pedagogic texnologiyalardan unumli foydalangan holda darslarni qiziqarli tashkil qilib, o'quvchilarni ona tili faniga qiziqtirish. Ana shundagina ko'zlangan maqsadga erishish mumkin.

Ish qog'ozlari matniga bir qator talablar qo'yiladi. Shu talablarni chuqur o'rgatib borish lozim. Ya'ni hujjatlar matni boshqa ijodiy yozma ishlar kabi imloviy, ishoraviy, uslubiy jihatdan to'g'ri bo'lishi kerak. Buning uchun o'quvchilarimizga fanetika bo'limida egallagan bilimlari, hamda punktuatsiya bo'limida egallagan bilimlari ast qotadi. O'quvchilarimiz shu talablarni asosida biron- bir ish qog'ozlarni to'g'ri mukammal yozishga o'rgansa. Ona tili fanidan olgan bilimlarni amaliyotda qo'llay bilish darajasi shakillanadi albatta. Bugungi davr talabi ham bizdan aynan shuni taqoza qilmoqda. Sababi, o'quvchilarimiz ona tilida yoki boshqa fanlardan olgan bilimlaridan amaliyotda samarali foydalananib bilmog'i lozim.

Shunday ekan o'quvchilarimizga dars o'tish jarayonida yosh xususiyatlarni inobatga olgan holda metod tanlab darslarni tashkil qilish lozim. ish qog'ozlaridan „Taklifnomma” yozishga o'rgatishda 5- sinfda „Grammatika va leksikaloyigadan dastlabki ma'lumotlar” bo'limini o'rganish jarayonida tanishtirish maqsadga muvofiqdir. O'quvchi taklifnomma yozish uchun taklif qilinayotgan shaxsning, muassasaning nomi, qanday tadbiriga taklif qilinayotganligi, tadbirni o'tkazish sanasi va vaqt, o'tkazilish joyi, tadbirni tashkil etuvchi muassasa nomlarini bilishi kerak. Kichik sinflardanoq mana shunday ish qog'ozlarni yozishga o'rgatish samarali natija beradi albatta. Buning uchun o'qituvchilarimizdan juda katta mashaqatli mehnat talab qilinadi. O'quvchilarni hisobat yozishga o'rgatish jarayonini esa til sathlarini o'qitish orqali, „Ijodiy yozma matn ustida ish”, „Insho va uning turlari” ushbu mavzularni o'rgandan keyin o'rgatish

mumkin. Hisobat yozish jarayonida o‘quvchilar orasida mакtab hayotiga oid hisobatlardan keng foydalanishga to‘g‘ri keladi.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, ona tili fani o‘quvchilar hayodida juda katta ahamiyatga ega hisoblanadi. O‘quvchilar ongiga singdirish uchun o‘qituvchilarimizda juda katta ma‘sulyat talab qilinadi. Har bir o‘qituvchi ushbu ma‘sulyatni his qilgan holda darslarni samarali tashkil qilib borsa maqsadga muvofiqdir.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Xalq ta’lim журнали 2005, 3-сон, 88-90-бет
2. A. G‘ulomo‘v Ona tili o‘qitish metodikasi

KOREYS XALQ MAQOL VA IBORALARINING KELIB CHIQISHI VA ULARNING MA'NOVIY TAHLILI

*Raximberdiyeva Ozoda Doniyor qizi
Toshkent davlat Sharqshunoslik universiteti talabasi
rahimberdievaozoda@gmail.com*

Annotatsiya: Maqolada koreys xalqining lingvistik ijodida maqol va iboralarning tutgan roli va ahamiyati, shuningdek, koreys xalqining ijtimoiy, iqtisodiy hayoti, turmush tarzi, qolaversa, hayotning barcha muhim holatlari aynan ularda o‘zining badiiy timsolini topganligi haqida so‘z yuritilib, maqol va iboralarning boshqa xalq og‘zaki ijodi namunalari bilan aloqadorligi hamda ularning ma’no va mazmuniy jihatdan tahlili ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Maqol, xalq og‘zaki ijodi, qishloq xo‘jaligi, ajdodlarga sig‘inish, moddiy madaniyat, topishmoq, satirik ibora, koreys madaniyati.

Koreys maqollari folklor janri sifatida koreys yozuv xati yaratilishidan ancha oldin paydo bo‘lgan va ular insonlar hayoti va turmush tarzi bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan. Koreyslar kundalik kuzatuvlarga asoslangan holda o‘zlarining alohida mulohazalarini izchil bayon etishgan va xalq tajribasi asta-sekin butun jamoaning umumiy xulosasiga aylangan. Masalan : 짹이 기울면 오래 못 산다(Agar juftlik teng bo‘lmasa, u uzoq umr ko‘rmaydi). O‘zbek tilida ushbu ibora teng tengi bilan tezak qopib bilan degan maqolga to‘g‘ri keladi). 땅이란 깊이 파야 수확을 본다(Yerni chuqur kovlabgina hosil olinadi. Ya’ni mehnat qilsang, rohat ko‘rasan yoki mehnat mehnatning tagi rohat. Biron bir ishga chuqurroq yondashsang, natjasini ham yaxshiroq bo‘ladi degan ma’noda ham ta’riflasak, mubolag‘a bo‘lmaydi). Shuning uchun bugungi kunda maqol va iboralar odamlarning turmush tarzining o‘ziga xos xususiyatlarini to‘g‘ri idrok etish, koreyslarning xulq-atvor normalari va dunyoqarashini anglash, xalq donoligi chuqurligiga kirishning o‘ziga xos kalitidir.

Koreys xalqi madaniyatining ajralmas qismi bo‘lgan maqollar, iboralar, hikmatli so‘zlar, voqelikning barcha hodisalariga har doim sezgir munosabatda bo‘lib, koreyslarning hayoti va dunyoqarashini har xillik bilan aks ettirgan va bugungi kunda ular bizga qadimdan odamlarning kundalik, ijtimoiy, falsafiy, diniy, axloqiy estetik qarashlarini yetkazishgan.

Qishloq xo‘jaligi koreys maqollari va iboralarining yaratilish poydevorlaridan biri hisoblanadi. Koreys xalqi Uzoq vaqt davomida qishloq xo‘jaligi bilan shug‘ullanganliklari uchun iqlim sharoitlariga to‘liq bog‘liq bo‘lganlar. Shu sababli, tabiatni, tabiiy hodisalarini doimiy ravishda kuzatib borganlar va natijada uzluksiz kuzatuvlar xalq hayotidan belgi beruvchi koreys maqollari asosini tashkil etdi. Masalan: 눈 많이 오는 해는 풍년이 든다 (Ko‘p qor yog‘gan yilda mo‘l hosil bo‘ladi). 무지개가 동쪽에 뜨면 날씨가 좋고 서쪽에 뜨면 비가 온다 (Agar kamalak sharqdan chiqsa, yaxshi ob- havo bo‘ladi, g‘arbdan chiqsa, yomg‘ir yog‘adi). 배꽃이 두 번 피면 풍년이 든다 (Agar nok ikki marta gullasa, hosilga boy yil bo‘ladi).

Ajdodlarga sig‘inish, yoshi katta insonlarga hurmat va ularni qadrlash va boshqa konfutsiy ta’limotining qadriyatlarini hamda me’yorlari koreys xalqining xalq og‘zaki ijodida ham aks etgan. 아랫사람이 윗사람을 하늘처럼 여기지 않는다면 어지러워진다 (Agar yoshi kichik insonlar yoshi katta insonlarga bosh egmasa, betartiblik yuzaga keladi)

Koreyslarning moddiy madaniyati an’analarini aks ettiruvchi uy-joy, kiyim-kechak, oshxona haqidagi maqol va iboralar alohida qiziqishlarga sabab bo‘lgan. Masalan Vatan, uy koreyslar hayotining ajralmas qismi hisoblanadi. Ular ta’riffashicha, 거지도 잘 집은 있다 (Tilanchini ham o‘z uyi bor). 살되 나라를 위해 살고 죽되 나라를 위해 죽으라 (Yashasang ham vatan uchun yasha, o‘lsang ham vatan uchun o‘l). 헐어도 내 땅이라 (Yerim Kambag‘al bo‘lsa ham, men uchun jannah degan ma’noni ifodalamoqda). Koreya maqollarida ko‘pincha vatandan ajralishning qanchalar jiddiyligi, uni sog‘inish va yo‘qotishning achchiqligi aks etadi. 나라 없는 사람은 집 없는 개만 못 하다 (Vatansiz odam uysiz kuchukdan yomonroq). 까마귀도 내 땅 까마귀라면 반갑다 (Qarg‘a bo‘lsa ham, o‘zimning yurtimdan bo‘lsa xursandman). Xalqning chuqur vatanparvarlik tuyg‘ulari vatanni dushmanlardan himoya qilish mavzusida aytilgan hikmatli so‘zlarda namoyon bo‘ladi. 나라를 잃고 사는 것보다 구하다 죽는 것이 낫다 (Vatanni yo‘qotib yashagandan ko‘ra, uni himoya qilib o‘lgan yaxshi).

Kiyimlarda odamlarning turmush tarzi va xarakterini kuzatish mumkin. Shuni ta’kidlash lozimki, koreyslar har doim kiyim va tashqi ko‘rinishga katta e’tibor berishgan. Buni ushbu

maqolda kuzatishimiz ham mumkin: 옷 잘 입고 미온 사람 업다 (Yaxshi kiyangan insonning xunugi bo'lmaydi).

Eng barqaror va konservativ elementlar koreys xalqining moddiy madaniyati bo'lmish oziq – ovqat an'analarida o'z aksini topgan. Va hozirgi kunda ham koreys tilida pap (guruch), kuk (sho'rva), ttok (guruch unidan tayyorlanadigan non), kimchi, kuksu, tenjang (soya pastasi) kabi oziq- ovqat mahsulotlariga aloqador ko'plab maqol va iboralarni uchratishimiz mumkin. Masalan: 된장 맛이 좋아야 집안이 잘 된다 (Tenjanning mazasi yaxshi bo'lsa, uyda hammasi yaxshi bo'ladi). 김치국부터 마시지 말라 (Kimchi sho'rvasidan boshlab ichma. Ya'ni hamma narsaning o'z vaqtি bor). 가는 떡이 커야 오는 떡이 크다 (Boradigan ttok katta bo'lsa, keladigan ttok ham katta bo'ladi, ya'ni salomga yarasha alik yoki ekkaningni o'rasan deb ham ifodalash mumkin). 금강산도식후경 (Hatto Kimgansan tog'i ham ovqatdan so'ng tomosha qilinadi).

Koreys maqollarining kelib chiqishi folklorning boshqa janrlari bilan ham aloqadordir. Ushbu muhim manbalarga- ertak, topishmoq, qo'shiq va boshqa janrlar kiradi. Ertaklarning boshlanishi va tugashida, shuningdek, voqealar rivojida maqollarni ko'plab uchratishimiz mumkin. Yana bir muhim manba bu – topishmoq. Maqolli masal, topishmoqlarning umumiy jihatlari juda ko'p. Masalan mashhur topishmoqni olsak, 두 형제 산마루를 두고 서로 보지 못하는게 무엇이냐? (눈) (Tog'ning ikki yonida ikki aka-uka yashaydi, ammo bir-birini ko'rmaydi, bu nima?) (ko'z) Ushbu topishmoq bir-biri bilan aloqa qilmaydigan yaqin insonlarni xarakterlab maqol sifatida ham fodalaniladi.

Ba'zi koreys maqollari xalq e'tiqodidan kelib chiqqan. Masalan, 산소에 꽂이 편다 (Ajdodlar qabrida gullar gullab yashnagan). Ajdodlarga sig'inish Koreyada azal-azaldan mavjud bo'lган. Ajdodlar qabri uchun joyni muvaffaqiyatlар tanlash avlodlarga sharaf, boylik va shon-sharaf keltiradi deb ishonishgan. Shu sababli, ota-bobolarning qabrida gullar ochilishi ularning avlodlari ko'tarilishini va zodagonlikni va'da qiladi. Yana bir hikmatli so'zga e'tiborimizni qaratsak, 남의 친환에 단지- ushbu hikmatli so'zning ma'nosi: Boshqa birovning ota onasi kasal bo'ladi, lekin u eski e'tiqodga ko'ra o'zining barmog'ini kesadi, chunki o'g'il yoki qiz barmog'ini kesib, bemor ota yoki onasiga uning qonini ichirsa, ular sog'ayib ketishadi. Ushbu ibora begonalarga nisbatdan haddan tashqari g'amxo'rlik ko'rsatadigan yoki o'zgalarning ishiga aralashadigan odamlarga nisbatdan qo'llaniladi.

Ko'plab maqollarining asosolarini koreys xalqining qadimgi urf- odatlaridan izlash lozim. 굽은 나무 선산 지킨다 (Egri daraxt ajdodlar qabrini qo'riqlaydi). Ma'nosi: Ibora jismoniy nogironlik sababli o'g'il armiyaga olib ketilmaganda ishlatiladi va u ota onasi bilan birga qolib, ularga g'amxo'rlik qiladi.

Badiiy adabiyotdan kirib kelgan ba'zi aforizmlar, keskin satirik iboralar orqali hukmron tabaqa vakillari tanqid ostiga olingan. Bir qator maqollar va hikmatli so'zlar Koreya o'rta asr adabiyotidagi belgilari bilan bog'liq. Bunga misol tariqasida ushbu maqolni keltirish mumkin: 흥부 집 제비새끼만도 못하다 (Xingbuning uyida hatto qaldirg'och bolalari ham bo'lolmaydi). Noshukur odamlarga nisbatdan shunday maqol ishlatiladi. Ikki aka-uka- boy Nolbu va kambag'al Xingbu haqida hikoya qiluvchi o'rta asrlar ertagida qanday qilib Xingbu qaldirg'och bolasini qutqarib va buning uchun sehrli oshqovoq urug'I bilan mukofotlangani haqida bayon etiladi. 심사 놀부라 (Nolbu kabi juda yomon) matali ham shu ertak bilan aloqadordir. Nolbu ziqna va ochko'z obrazda tasvirlangan.

Xulosa sifatida shuni aytish joizki, Koreys xalq og'zaki ijodida maqollar, hikmatli so'zlar va iboralar juda katta hajmni tashkil etadi. Ularning salmoqli qismi doimiy ravishda ishlatilib, kundalik suhbatlarda, ommaviy nutqlarda, matbuotda hamda adabiyotlarda keng qo'llaniladi. Shuningdek, ular koreys xalqining ulkan ma'naviy boyligiga tog'ridan to'g'ri yo'l ochadi va dunyoga qo'shimcha eshik bo'lib xizmat qiladi. Aynan ular orqali koreys xalqining mentaliteti va turmush tarzi bilan aloqa o'rnatilib, fikrlash tabiatini va dunyoqarashi ko'rsatib beriladi.

Foydalilanigan adabiyotlar:

1. Э. Х. Лим, И. В. Корнеева, И. Е. Че, К. В. Де. Культура Кореи в вопросах и ответах. Южно-Сахалинск СахГУ 2018
2. Происхождение корейских пословиц и поговорок. Цхай Е.В., Львова И.С. <https://koryo-saram.ru/proishozhdenie-korejskih-poslovits-i-pogovorok/>
3. 속담이 백 개라도 꿰어야 국어왕 2 : 꼭 알아야 할 교과서 속담 100 국어왕 시리즈-08이동 강지혜 글 | 상상의집 | 2014년 05월 20일

O'ZBEK TILI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING NUTQIY MALAKALARINI O'STIRISH USULLARI

*Qoraqalpog'iston Respublikasi Beruniy tumani
XTBga qarashli 39- mактабнинг
O'zbek tili fani o'qituvchisi
Reymova Munavvar Saparbayevna
Tel: 97-353-78-18*

Annotatsiya: Biz ushbu maqolamizda o'quvchilar hayotida o'zbek tili fanining o'rni va ahamiyati haqida batafsil yoritib o'tdik.

Kalit so'zlar: o'zbek tili, o'quvchi, o'qituvchi, turkman tili, qoraqalpoq tili,

Tilning xususan, ona tilining shaxs kamolatidagi o'rnini hech narsa bilan qiyoslab bo'lmaydi. Birinchi Prezidentimiz I.A.Karimov ta'kidlaganidek, „Ona tili- bu millatning ruhidir. O'z yo'qatgan har qanday millat o'zligidan judo bo'lishi muarrar”

Nutq – kishi faoliyatining turi, til vositalari (so'z, so'z birikmasi, gap asosida tafakkurni ishga solishdir. Nutq o'zaro aloqa va xabar funksiyasini, o'zaro fikrni his-hayajon bilan ifodalash va boshqalarga ta'sir etish vazifasini bajaradi.

Yaxshi rivojlangan nutq jamiyatda kishi faoliyatining muhim vositalaridan biri sifatida xizmat qiladi. O'quvchi uchun esa nutq maktabda muvofaqqiyatlari ta'lim olish qurolidir. O'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini o'stirishda samarali usullarni ishlab chiqish hozirgi vaqtida o'zbek tilini o'qitish metodikasi oldida turgan eng muhim vazifalardan biridir. Chunki ijtimoiy hayotdan o'rin olish uchun to'g'ri yozish, o'z fikrini erkin bayon etish kabi ko'nikmalar va malakalar zarur.

O'zbek tiliga davlat tili maqomi berilishi, ta'lim o'zbek tilida olib boriladigan maktablarda bu tilni asosiy fan sifatida o'qitish imkoniyatini kengaytirib, unga bo'lgan ma'sulyat hissini kuchaytirdi.

O'zbek tili mashg'ulotlari oldiga bosh maqsad qilib nutqiy ko'nikma xosil qilish qo'yilgan va unga erishuvning asosiy omili darsda nutq mavzusi talabi darajasida nutqiy vazifalarni bajarish, shunga qaratilgan nutq vaziyatlaridan muntazam foydalanish hisoblanadi. Shundagina turkiyzabon sinf o'quvchilari o'zbek tilida erkin muloqatga kirisha olish malakasini qiyinchiliklarsiz egallaydilar.

To'g'ri, o'zbek tili tillarning biri bo'lganligi bois, rusizabon va turkman sinf o'quvchilariga nisbatan turkiyzabon sinf o'quvchilari uchun o'zbek tilini o'zlashtirish va nihoyat, o'zbekcha erkin muloqat malakasini egallah, badiiy matnning mazmunini tushinishlari qiyin emas. Ammo ta'lim turkman tilida olib boriladigan maktablarda „O'zbek tili” o'quv fanini puxta o'zlashtirilganligi qoraqalpoq va o'zbek tillari orasidagi farqlarni bilish darajasi: o'quvchilarning o'zbekcha matnlarni tez, ravon, to'g'ri va ifodali o'qish malakasi: o'zgalar fikri va matn mazmunini anglash malakasi: fikrni og'zaki va yozma ravishda bayon qilish malakasi, turkman matnni o'zbek tiliga, o'zbek matnni turkman va qoraqalpoq tiliga tarjima qilish o'girish darajasi, o'quvchilarning gap tuzish malakalari, ish qog'ozlaridan foydalanish darajasi kabi meyorlar bilan belgilanadi.

Matn ustida ishslash, matn yaratish o'zbek tili mashg'ulotlarining tarkibiy ajralmas qismiga aylanmog'i, o'quvchilar kuzatgan, eshitgan o'qigan, bilgan, tasavvur qilgan narsa, voqeahodisalarni, og'zaki va yozma shakllarda maqsadga muvofiq ravishda to'g'ri, ixcham, mazmundor va badiiy ta'svirlay olishlari yoki hikoya qila olishlari zarur.

O'quvchilar nutqiy malakalarining ahvolini o'rganish va ular ustida ishslash o'zbek tili o'qituvchilaridan katta ma'sulyat talab etadi. O'quvchilarning o'zbek tilini amaliy jihatdan bilishlarini nazarda tutib, ularga murakkabiroq topshiriqlar berish tavsiya qilinadi.

Har bir o'qituvchi o'z fani yuzasidan chuqur bilim, ko'nikma, malaka talablarini egallashi lozim hisoblanadi. O'qituvchi o'quvchilarda qiziqish uyg'otib, fanga mehr-muhabbat tuyg'usini shakllantirsagina, o'quvchi har bir darsni mehr bilan o'rganadi va o'zlashtiradi. Dars o'tish jarayonida zamonaviy ilg'or texnologiyalardan unumli va samarali foydalanmog'I lozim hisoblanadi. Agar o'qituvchi bir xil shaklda dars jarayonini tashkil qilsa u dars sifatsiz bo'ladi. Shuning uchun zamon bilan hamnafas bo'lgan holda ilg'or tajribalar asosida dars tashkil qilinishi lozim.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, o'quvchilar hayotida o'zbek tili fanining ahamiyati

va o‘rni juda katta hisoblanadi. Ushbu fanni chuqur bilsagina ish qog‘ozlaridan unumli foydalanib biladi. Yozma va og‘zaki savodxon bo‘lishida katta ahamiyatga ega hisoblanadi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Mahmudov N. O‘qituvchi nutq madaniyati- Toshkent Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi nashryoti,2007.-188-bet
2. G‘ulomov A, Nematov X. Ona tili ta’limi mazmuni.- Toshkent O‘qituvchi,1995

ONA TILINI O'QITISHDA NAZARIYANI AMALIYOT BILAN BOG'LASH

*Qoraqalpog'iston Respublikasi
Beruniy tumani XTBga qarashli 28- maktabning
Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi
Ro'zimova Nodira Urazbayevna
Tel: 97-505-80-15*

Annotatsiya: biz ushbu maqolamizda ona tili fanining bugungi kundagi ahamiyati, hamda o'quvchilar olgan bilimlarini amaliyotda qanday qo'llay olish usullari haqida batafsil yoritib o'tdik.

Kalit so'zlar: amaliyot, nazariya, ona tili, o'quvchi, o'qituvchi

Barchamizga ma'lumki, ona tili fanining jamiyat hayotida tutgan o'rni beqiyos hisoblanadi. Shuning uchun ona tili o'qitishda nazariyani amaliyotga bog'lash deganda o'quvchilarning ona tildan egallayotgan ilmiy-nazariy bilimlarni amalda qo'llashni ta'minlash, ularni mustaqil turmush uchun zarur bo'lgan amaliy ko'nikmalar bilan qurollantirishni tushunamiz. Shunday ekan nazariyani amaliyotga bog'lash ona tili o'qitishni foydali maqsadlarga burish, o'rganilayotgan til hodisalarini o'quvchilarning faoliyatini rivojlantitishga bo'ysundirish, til ta'limini hayot bilan, kundalik turmush bilan bog'lash lozim.

O'quvchi o'z ona tilini yaxshi o'rganib olsagina, uning zehni, aqli, ongi va umumiyl madaniy darajasi ortadi. O'z tilining keng imkoniyatlaridan og'zaki va yozma nutqda bemalol foydalana oladigan shaxsgina xalq yaratgan madaniy-tarixiy merosimizdan xabardor bo'ladi. Bundan tashqari og'zaki va yozma nutqdan foydalanish malakasiga ega bo'lgan o'quvchi ertangi ishlab chiqarish va ijtimoiy hayotda ijodiy faoliyat ko'rsata oladi.

Mustaqil turmushga uning ona tildan bilganlari, to'g'ri yozish va o'qish malakalari, mazmunli va chiroyli so'zlash san'ati, ijodiy fikr mahsulini nutq sharoitiga mos ravishda ifodalash ko'nikmalar, ish qog'ozlari bilan muomala qilish tajribasi samarali yordam beradi. Shuning uchun ham ona tili o'qitishda nazariyani amaliyot bi;lan bog'lash juda muhim hisoblanadi.

Ayrim o'qituvchilar, „o'quvchi o'z ona tilining qonun-qoidalarini bilsa, aytib bersa, u savodli yozadi”, - degan fikrni ilgari suradilar. Bu fikrga qo'shilish qiyin albatta chunki, ona tilining qonun-qoidalarini bilish boshqa, undan amaliy ish jarayonida foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lish boshqa.

Ona tili o'qitishda nazariyani amaliyot bilan bog'lash maqsadida har bir soatlik dars mashg'ulotida o'qituvchi o'quvchilarga mavzu yuzasidan nimalar bilishlari va nimalarini amalda qo'llay olishlari lozimligi muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Sababi olingan bilim yuzasidan o'quvchi nima qila oladi. Grammatik bilmiga asosan yoki, mafologik bilmu yuzasida, leksikologiya bo'limi yuzasidan nimalar qilishini o'yaydi, ariza, va boshqa ish qog'ozlarni to'g'ri yoza olishi mumkin. Yoki inshoni mukammal holda yoza olishi mumkin. Bundan tashqari ona tili mashg'ulotlarida o'quvchilar tomonidan tuziladigan matnlar, yoziladigan bayon va insholar nazari bilimlarni amaliy ko'nikmaga aylantirishga yordam beradi.

Shunday qilib, til hodisalarni tahlil qilish va tahlil qilingan hodisalarga tayanib xulosalar chiqarish, o'rganilgan qoidalarni dalillash vositasida isbotlash, matn ustida ishlash, ijodiy-amaliy topshiriqlardan foydalanish nazariyasini bevosita amaliy faoliyatga olib o'tadi.

Ona tili ta'limini turmush bilan bog'lashning asosiy omillaridan biri o'quvchilarga ish qog'ozlaridan foydalana olish malakalarini singdirishdir. Bundan tashqari o'qituvchi har bir bo'lim va mavzuning talbi ham imkoniyatlaridan kelib chiqib, bu ishni amalga oshirish choralarini ko'rish ko'rishi lozim.

„Atoqli otlar va ularning imlosi” mavzusini o'rganish jarayonida joy nomlarini yozish ustida ish olib borilsa. „Shart maylidagi fe'llar” mavzusini o'rganish jarayonida qaror matni ustida to'xtalib o'tilsa maqsadga muvofiqdir.

Ona tili fanini o'qitishda nazariyani amaliyot bilan bog'lash prinsipi vaqtida matbuot, ommoviy axborot vositalar, badiiy adabiyotdan unumli foydalanishi talab etadi.

Fonetika bo'limini o'tishda o'qituvchi o'quvchilar nutqidagi dialektal xatolarning oldini olish va bartaraf etish uchun qator ish usullaridan foydalanishi mumkin. Misol uchun: talaffuzi qiyin bo'lgan so'zlarning sheva variant bilan adabiy-orfoepik shaklini qiyoslash, so'zлarni adabiy til

me'yorlariga muvofiq talaffuz etish, o'quvchilarning nutqini yozib olib olib, qayta eshittirish orqali ularning xatolarini aniqlash va tuzatish mumkin.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, ona tili fanining ahamiyati o'quvchilarimiz hayotida juda katta ahamiyat kasb etib kelmoqda. Shunday ekan, har bir soha vakillari bu ma'sulyatni xis qilgan holda ish olib bormog'I lozim hisoblanadi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Xalq ta'lif jurnali 2005, 3-son, 76-78-bet
2. A. G'ulomo've Ona tili o'qitish metodikasi

TARJIMADA YONDASHUV

Tojiboyev Islom Odil o‘g‘li

Samarqand davlat Chet tillar instituti talabasi

Gmail:@islomtojiboyevodilovich@gmail.com

+ 998 93 999 36 08

Anotatsiya: Tarjima — bir tildagi matnni boshqa tilda qayta yaratishdan iborat adabiy ijod turi. Tarjima millatlararo muloqotning eng muhim ko‘rinishi. Tarjima qilishda tarjimonning ro‘li va uning soxadagi maxorati. Tarjima jarayonida yuzaga keluvchi muammolari va ularning yechimi.

Kalit so‘zlar: Tarjimon, mohiyat, pragmatika, milliy so‘zlar, nazm, mahorat

Tarjima - sertarmoq va shuning bilan birgalikda murakkab faoliyatdir. Tarjima tufayli biz insoniyat taraqqiyoti tarixini ochiq-oydin tasavvur etamiz. Tarjima xalqlar o‘rtasidagi “buyuk ko‘prikdir”.

Yozuvchi hayotning mushohadalarini, ko‘rganlarini asarda o‘z tilida bayon etsa, tarjimon shu asarni boshqa tilda qayta gavdalantiradi.

«Har bir xalqning o‘ziga xos ruhiy hayotini aks ettiruvchi (ko‘pincha xos so‘zlar bilan ifodalangan) tasavvur va tushunchalarni bir tildan boshqa tilga o‘tkazish tarjimondan nihoyatda ehtiyyotkorlikni talab etadi¹.»

Tarjima qilishda shuni e’tiborga olish joizki, asarning asl mohiyati ochib bera olish, har bitta detalni ham nazardan chetda qoldirmaslik, asar mohiyatini o‘zgartirib yubormaslik juda muhim hisoblanadi. Tarjimon biror asarni tarjima qilar ekan, u shu asarni qaytadan yaratadi va unga qaytadan jon beradi.

Bunda tarjimon har ikki tilni ham chuqur bilishi kerak, ya’ni asliy va tarjima tillarini. Chunki adabiyotda turli xil iboralar, qochirmalar, kinoyalari, priyomlar, shevalardan, badiiy tasvirlardan juda keng foydalaniladi. Tarjimon personajlar nutqining asliy holatida saqlashi, frazeologizmlarning muqobil variantlarini tanlay bilishi, tabiiylikni saqlab qolishi muhim hisoblanadi va bu tarjimondan katta mashaqqat va mehnatni talab etadi. Tarjima jarayonida qilingan tarjimon xulosalari, tarjimaga aniqligiga putur yetkazmasligi lozim.

Tarjimada pragmatika juda katta o‘rin tutadi. Tarjimada asardagi hissiyiyotlarni, emotsiyonal holatlarni o‘z holicha ochib berish muhimdir. Adabiyotchi asarni o‘qish davomida unda asarga bo‘lgan munosabati, unga nisbatan fikr uygon boshlaydi. Aynan mana shu narsa pragmatik munosabat hisoblanadi.

Tarjima ilmi va amaliyotida o‘girish qiyin bo‘lgan so‘zlar bir talay. Ularning asosiyлари milliy o‘ziga xos so‘zlar bo‘lib, xalqaro terminda realiyalar deyiladi. Realiyalar deganda ma’lum bir millat va elatga xos narsa-hodisalarini ifodalovchi so‘zlar va tushunchalar anglashiladi. Bu tarjimondan yuksak mahorat talab qiladi.

Tarjima jarayonining mohiyatini o‘zbek tarjimashunos vakillaridan biri G‘aybull Salomov shunday asoslaydi: «Tarjima jarayonining mohiyati asl nusxada aks etgan shakl bilan mazmunning birligini, yaxlitligini saqlash uchun bo‘lak tildan muqobil vositalar qidirib topishdan iborat. Bundan tashqari, asl nusxa mazmunini boshqa tilda berishning mavjud bir nechta imkoniyatlari orasida eng muqobil va muvofiq variantini tanlash ham adekvat tarjimaning asosiy talablaridan biri hisoblanadi. Ana shu muqobil til vositalarini qidirib topish va muvofiq variant tanlash ijodiy xarakterga ega bo‘lib, tarjima qiluvchi kishi, ya’ni tarjimondan ongli mehnatni talab etadi. Tilning ifodaviyligi bilan chambarchas bog‘liq bolgan ijtimoiy-siyosiy adabiyotlar tarjimasida ham muayyan badiiy-ijodiy masalalarni yechishga to‘g‘ri keladi. Bu tarjimondan adabiy mahoratni talab qiladi. Bunday tarjima san’at jumlasiga kiradi²».»

Nafaqat o‘zbek adabiyotlarini yoxud asarlarini boshqa tillarga tarjima qilishda, balkim boshqa jahon adabiyot durdonalarini tarjima qilishdagi muammolar bir talay. Milliy qadriyatga aylangan so‘zlarning to‘liq va aniq tarjimasining chiqmasligi va buning natijasida yuzaga kelayotgan muammolar, ya’ni qadriyatlarimizni, an’ana va urf-odatga aylangan merosimizni to‘g‘ri tatbiq

¹ Hamidov X.X. Tarjimashunoslik fanidan ma’ruza matnlari. Toshkent-2012. 64-bet

² Salomov G‘. Tarjima nazariyasiga kirish. -T.: «O‘qituvchi», 1978. 149-bet.

etolmasliklari va to‘la-to‘kis yoritib berolmasliklari, chet el adabiyotshunoslarining xalqimiz haqidagi fikrlarining o‘zgarib ketishi va shu kabi bir necha muammolarga sabab bolishi mumkin. Misol uchun, nazmda turli xil o‘xshatishlar, tishni durga, marvaridga, sochni ipakga yoki sunbulga, ko‘zni ohuga, kipriklarni nayzaga, ko‘ngilni kulba yoki vayronaga qiyoslashadi. Tarjimada esa bu bir qancha qiyinchiliklarga sabab boladi. Bundan tashqari jigarim, qo‘zichog‘im, do‘mbog‘im kabi erkalash so‘zlarini to‘g‘ridan to‘g‘ri tarjima qilib bo‘lmaydi.

Nafaqat bizda, balkim boshqa millatlarda ham erkalash yuzasidan ko‘proq hayvonlarga o‘xshatiladi. Masalan o‘tgan asrda amerika kinoekranlarida keng namoyish etilgan «Jungli»li nomli filmidagai ayol obrazi o‘rmonдан topib olgan chaqaloqqa nisbatan «you are my frog» - mening qurbaqam deya erkelaydi. Bu bilan u chaqaloqni badbashara qurbaqaga emas, o‘zbekchada mening qo‘zichog‘im atamasi bilan ifoda etish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, tarjimon tarjimaga to‘g‘ri yondasha bilishi, muqobililikni saqlashi, tub mohiyatni anglab, uni o‘zgartirib yubormasligi, barchaga tushinarli, sodda til bilan ifodalashi lozim. Tarjimon va tarjimonlik faoliyati bo‘yicha Abdulla Qodiriyning «O‘tgan kunlar» romanini ingliz tiliga tarjima qilgan tarjimashunos Mark Riss o‘zining jurnalistlarga bergen nutqida: «Tarjimon kimningdir asarini oladi-da, uni boshqa xalqlar o‘quvchilari tushunadigan tilda ifodalaydi. Tarjima bu qandaydir fan sohasi emas, balki muallifning fikrini yetkazib berish san’atidir»- kabi jumlalarni keltirib o‘tadi. Tarjima- milliylikni, asrlar oshgan tarixni, bir millat, bir yurtning barcha javhalarini dunyoga, insoniyatga ko‘rsatuvchi, talqin etuvchi va ochib beruvchi buyuk ko‘prikdir. Qisqa qilib aytganda, millatni dunyoga tanituvchi muhim omillardan biri- tarjimonlikdir.

Foydalaniman adabiyotlar:

1. Hamidov X.X. Tarjimashunoslik fanidan ma’ruza matnlari. Toshkent-2012
2. G‘aybull Salomov. Tarjima tashvishlari. G‘afur G‘ulom nomidagi adabiyot va san’at nashriyoti Toshkent-1983
3. Ergash Ochilov. Badiiy tarjima masalalari (o‘quv qo‘llanma). 2014
4. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi. 2000-2005
5. G‘aybull Salomov. Tarjima nazariyasiga kirish. «O‘qituvchi» - 1978

COPING WITH THE PROBLEMS OF MIXED ABILITY CLASSES AND ITS SOLUTIONS

*Umarova Nodiraxon G‘aforovna
English teacher and deputy director
for spiritual affairs at school # 33
Balikchi District, City Andijan*

Annotation: Mixed ability classes are a fact of not only language classes but of all courses. Since no two students can be the same in terms of language background, learning speed, learning ability and motivation, it is a utopian view to think that our classes could be homogeneous in terms of these aspects; no matter where we live in the world or at which school we teach. Therefore, the language teachers should be aware of the problems of mixed ability classes and their solutions to identify the source of troubles in their classes and to cure them.

Key words: mixed- ability classes, educational aim , effective learning , speech, in-class activity,open-ended tasks, contingency plans .

The differences which cause problems in heterogeneous classes are in language learning ability, language knowledge, cultural background, learning style, attitude towards language, mother tongue, intelligence, world knowledge, learning experience, knowledge of other languages, age, gender, personality, confidence, motivation, interests, and/or educational level (Ur 1996, 304). However, these variations may occur in different degrees in different classes. Thus, if the teacher wants to ensure that all students perform to their maximum potential, the teacher must identify these problems and deal with them accordingly.

Effective Learning. As a teacher, our aim is to reach all of our students. However, it is well known that every student has a different way of learning, and learns and progresses at different speeds. Thus, while some students may find the learning task very easy to deal with, others may find it difficult to understand. Besides, learning also depends on what students have brought with them into class. Since each comes from a different family, a different environment and/or a different nation, the multi-cultural population of the classroom may be an obstacle for the teachers in reaching the students, which eventually results in ineffective learning. Moreover, although it is quite difficult for the teacher to know about each student and to follow what each one does during the lessons even in small classes, it is important for teachers to monitor each and every student and to reach their needs in a variety of ways to achieve effective teaching.

Materials. Since most language textbooks are designed for an ideal homogeneous classroom environment, teachers always have to deal with the problem that students react to the textbook differently due their individual differences. First of all, some students may find the textbook boring and very hard, whereas some find it interesting or very easy. In addition, as language teaching course materials are currently based on content-based or theme-based syllabi, some students may find the topics dull, strange, or meaningless; whereas others find it enjoyable, familiar or interesting. Therefore, it is usually necessary for the teacher to evaluate and adapt the materials according to his/her class.

How to Cope with the Problems

1. In order to solve the problems of mixed ability, teaching should **appeal to all senses**, all learning styles and all intelligences. Moreover, it should be based on a meaningful context for all learners. To exemplify, visuals are always useful for all age and proficiency levels, so even using coloured chalk or board markers attracts learners' attention to the teaching point. Hence, teachers can make use of visuals to grab students' attention and to motivate them because even the most passive learners are often interested in realia and/or colourful and interesting posters.

2. It is advisable to have **contingency plans** for the early finishers in case they finish the tasks earlier. This contingency plan might be an extra exercise, a handout or a reading passage. Recently, some of the textbooks have been prepared considering the mixed ability classes and include contingency activities in teacher's books. Nevertheless, teachers are the ones who should/ could know which contingency plan works better after which activity in their class.

3. All students do not need to carry out an entire **in-class activity**. While every student should do certain parts, only some of the students (weak ones or early finishers) do all of it (Ur

1996, 306). In relation to that, the tests could include optional questions: While every student completes some parts of the test, some other parts may have options from which the students choose. Furthermore, different tasks can be given to different learners according to their language progress or interest, or optional tasks can be prepared from which students choose.

4. **Open-ended tasks** or questions (such as writing a letter, an ending of a story/book/film, or a response to a picture) have a variety of possible correct answers instead of a single answer. These tasks allow each learner to perform at his/her own level. Some of the students may be good at understanding but might be weak in expressing themselves orally or in written work; thus, open-ended tasks give them the chance to express themselves without trying to find the one and the only correct answer.

5. Students love **games, competitions and dramatisation**, so these are ways of ensuring their interest in the lesson. Regardless of the differences among the students in terms of language level and learning styles, they are motivated to use the target language while they are playing a game or participating in a completion or a role-play.

6. **Extra homework** always helps teachers of mixed ability classes. However, considering the level and the interests of the students, extra work should be of something that the students would enjoy doing. Therefore, a good way of dealing with mixed ability may be individual and team projects. In addition, students would be more enthusiastic to work in such projects if they can choose their topic such as preparing a poster on their favourite extreme sports like parachuting.

I believe this activity was effective for all students, as they really liked to express their ideas, thoughts and feelings through a letter as if they had written it to someone, who knew nothing about them. They used the language at their own level; writing about themselves made the task personalised, and they were all successful at the end as they finished their letter. Being quicker is not a disadvantage for the early finishers; they enjoyed giving feedback to a piece of work, which is a useful contingency plan to improve language. The only problem was that some students could not decide what to write about as quickly as the other students. However, that may have been due to the fact that they rarely write to express themselves in the target language, so they were not used to it. It is for sure that with these kinds of activities for mixed abilities, they will get used to them.

References

1. Kelly, A.V. 1978. Mixed Ability Grouping. London: Harper & Row Publishers.
2. Prodromou, L. 1989. The mixed-ability class and the bad language learner. English Teaching Forum, 27/4, 2-8.
3. Ur, P. 1996. A Course in Language Teaching: Theory and Practice. Great Britain: Cambridge University Press.

DIFFERENT METHODS OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE FOR CHILDREN

Xodjalepesova Zayda Utepbergenovna
A teacher of English language
of school №38 of the Republic
of Karakalpakstan, region Shimbay
Telephone: +99891 372 44 14

Annotation: The article is about the methods of teaching English language for children. There I made an effort to give some arguments about the ways of teaching called as deductive and inductive. Having read this article you can easily understand and differ them.

Kew words: Methods, teaching language, children, Deductive, Inductive, difference, young learners.

A foreign language, especially English, is very popular. Indeed, all people want to learn English. Also interest in the teaching English to young learners has been steadily growing in the recent years. There are lots of ways of teaching English language, but two of them are main that we tend to teach grammar: deductively and inductively. Both deductive and inductive teaching have their pros and cons and which approach we use when can depend on a number of factors, such as the nature of the language being taught and the preferences of the teacher and learners. Some agreement exists that the most effective grammar teaching includes some deductive and inductive characteristics.

So what is deductive and inductive grammar teaching? Deductive reasoning is essentially a top-down approach which moves from the more general to the more specific. In other words, we start with a general notion or theory, which we then narrow down to specific hypotheses, which are then tested. Inductive reasoning is more of a bottom-up approach, moving from the more specific to the more general, in which we make specific observations, detect patterns, formulate hypotheses and draw conclusions. These two approaches have been applied to grammar teaching and learning. A deductive approach involves the learners being given a general rule, which is then applied to specific language examples and honed through practice exercises. An inductive approach involves the learners detecting, or noticing, patterns and working out a ‘rule’ for themselves before they practice the language. A deductive approach starts with the presentation of a rule and is followed by examples in which the rule is applied. An inductive approach starts with some examples from which a rule is inferred. Both approaches are commonplace in published materials. Some course books may adhere to one approach or the other as series style, whereas some may be more flexible and employ both approaches according to what the language being taught lends itself to. In other words, exercises and questions guide the learner to work out the grammar rule [5](211-219). The following course book extracts illustrate the two different approaches. The subsequent practice exercises are similar in both course books.

First and foremost, it is perhaps the nature of the language being taught that determines if an inductive approach is possible. Inductive learning is an option for language with salient features and consistency and simplicity of use and form. The basic forms of comparative adjectives, as shown above, is an example of this. Conversely, teaching the finer points of the use of articles (a/an, the) inductively, for example, would most probably be problematic. The metalinguistic tools that the learners will need to accomplish the task is also a factor. However, the learner-centred nature of inductive teaching is often seen as advantageous as the learner is more active in the learning process rather than being a passive recipient. This increased engagement may help the learner to develop deeper understanding and help fix the language being learned. This could also promote the strategy of ‘noticing’ in the student and enhance learner autonomy and motivation. On the other hand, inductive learning can be more time- and energy-consuming and more demanding of the teacher and the learner. It is also possible that during the process, the learner may arrive at an incorrect inference or produce an incorrect or incomplete rule. Also, an inductive approach may frustrate learners whose personal learning style and or past learning experience is more in line with being taught via a more teacher-centred and deductive approach. Nevertheless, while there are pros and cons to both approaches and while a combination of both inductive and deductive grammar teaching and learning is probably inevitable, an inductive

approach does seem to be broadly accepted as being more efficient in the long run, at least for some learners. But nowadays, the use of multimedia in English classes is a requirement of today and helps in the work of a teacher.

At a foreign language lesson with young learners, no matter which method we use, we come across the same problem: children tend to rely on the patterns of their native tongue which they are also still learning to use correctly. On the other hand, once they learn a few words, they are ready to communicate, to talk. Poems and songs are extremely useful, as well as fairy-tales, short plays, cartoons, any and all kinds of visual aids. Have them draw simple diagrams, repeating the same forms over and over again. Children can recite the same poem, listen to the same fairy-tale, sing the same song, and watch the same cartoon hundreds of time. They will enjoy drawing the same picture and laugh at the way grammar can be learned.

David Singleton states that in learning a foreign language, "younger - better in the long run," but points out that there are many exceptions, noting that five percent of adult bilinguals master a foreign language even though they begin learning it when they are well into adulthood, but it is generally agreed that younger people learning a foreign language typically achieve fluency more often than older learners. Older learners may be able to speak the language but will lack the native fluidity of younger learners [4](p.2192-226). Teaching English to young learners has its own peculiarities based on psychophysiology of their age. Psychologists assert that preschoolers' perception, memory and attention are involuntary [3](p.313-319). Children cannot regulate their perception and analyze an object. Use of Games in the educational process Language learning is hard work. One must make an effort to understand, to repeat accurately, to manipulate, and to use the whole range of the target language in the written composition. Games also help the teacher to create contexts in which language is useful and meaningful. Many games provide this repeated use of a language form. If it is accepted that games can provide intense and meaningful practice of language, then they must be regarded as central to teacher's repertoire. Games can be found to give practice in all the skills (reading, writing, listening and speaking), in all the stages of the teaching/learning, sequence (presentation, repetition, recombination and free use of language) and for many types of communication functions. Class and individual work, work in groups and in pairs of the four types of grouping, pair and group work are very important if each learner is to have sufficient oral practice in the use of the language. In class work it is easy to demonstrate that learners say only one or two sentences in a lesson. The greatest «mistake» is for the learner not to speak at all! [6] (64:10-11). The method of project work is worth mentioning too: it gives every student a good chance to show their creative individuality and develops their team spirit at the same time.

Pair work is easy and fast to organize. It provides opportunities for intensive listening and speaking practice. Pair work is better than group work if there are discipline problems. Indeed, for all these reasons we often try to organize games in pair or general class work, rather than in group work. Results Learners should be motivated by a desire to succeed, to explore, to develop and to improve, not by a fear of failure. We learn by doing. Young learners feel the need for a demonstration when they are learning any language skill. This is because they want to know how they can best do it, when and where it is appropriate to make use of their skill. Most learners prefer a definition of their learning task [1](156-157). Conventional methods, techniques paved the way for the unified requirements for foreign language learning: x a child should master the language consciously; x training should not become an imitative process; x children should master the language as a medium of communication. The main functions of the foreign language as a subject of the school are to develop willingness to use a foreign language as a means of communication, to familiarize with other national culture.

Today nobody is to be convinced that early language training contributes not only more durable and practical knowledge, but also carries a great intellectual, educational potential. According to long-term observations early teaching of foreign languages: stimulates the language and overall development of children and, as a consequence, increases the value of comprehensive early childhood education and elementary education as the foundation of general education; attaches children to other cultures, thereby forming a universal consciousness; creates a favorable basis for mastering a foreign language , as well as for further language

learning at later stages , as it prevents the formation of the psychological barriers that arise at the beginning of learning a foreign language at the age of 10-11 years old; improving general educational skills (e.g. ability to work with the book) by expanding their scope in the process of mastering a foreign language.

References

1. Petty G. Teaching Today. 3rd ed. Cheltenham, the UK: Nelson Thornes Ltd., 2004.
2. Harley T. The Psychology of Language. Psychology Press, 1997, (p.313-319)
3. Skehan P. A Cognitive Approach to Language Learning. Oxford University Press, 1998, (p.222-232)
4. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching; Cambridge University Press, 1986.
5. Koptyug N.M. Mistakes: To Correct or Not. English,2013; v1; (64:10-11)

ONA TILI TA'LIMIDAGI MUAMMO VA YECHIMLAR

Xoliqova Malika
Navoiy viloyat Navoiy shahar
6-umumta'lim maktabi ona tili
va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktab dasturidaga ona tili va adabiyot darslarida bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishslash, tilshunoslik bo'limlarini o'rgatish usullari, nutqdagi takrorlarning oldini haqida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: BKMLar, metod, tilshunoslik, murakkab mavzular lug'atlar.

Ona tili ta'limentarying bugungi kundagi muammolaridan biri-o'quvchilarning og'zaki nutqining sustligidir. Shuning uchun o'qituvchi har darsida bu muammoning yechimini topishga harakat qilsa, nur ustiga a'lo nur. Buning uchun yangicha didaktik o'yinlar o'tkazish, interfaol metodlar va usullardan unumli foydalanish lozim. O'quvchilarning BKM hamda kompetensiyalarini shakllantirish uchun qaysi metod va usullar orqali mavzuni tushuntirish yaxshi natija beradi? Jumladan, "Ergashgan qo'shma gaplar" mavzusini o'rganish jarayonida, INSERT texnologiyasidan foydalanish yaxshi samara beradi. Buning uchun tarqatmalar yordamida o'quvchilarga matnlar beriladi. O'quvchilar matn ichidan bugun o'rganilayotgan mavzuga oid gaplarni aniqlab, belgi qo'yib boradilar. O'qituvchi mavzuni tushuntirib bo'lgach, birgalikda muhokama qilinadi. Zeroki, "INSERT" metodi – matnlardan mustaqil foydalanish, olingan axborotlarni tahlil qilish, tizimlashtirish, ularni qisqa va aniq og'zaki bayon qilish ko'nikmasini rivojlantiruvchi metoddir.

Hozirgi kunning o'yinqaroq bolalari uchun mavzularni oddiylikdan murakkablikka qarab o'rgatish zarur. Aynan bunda "Klaster" metodi qo'l keladi. Masalan: Zidlov bog'lovchili bog'langan qo'shma gap mavzusini tushuntirishdan oldin ushbu metod yordamida quyi sinflarda o'rganilgan "Zidlov bog'lovchilari" mavzusini eslash lozim: ammo, lekin, biroq, balki. Bu bog'lovchilar yordamida avval sodda gap, so'ngra qo'shma gaplar tuzish maqsadga muvofiq.

Ona tili ta'limentarying bugungi kundagi muammolaridan biri-o'quvchilarning og'zaki nutqining sustligidir. Shuning uchun o'qituvchi har darsida bu muammoning yechimini topishga harakat qilsa, nur ustiga a'lo nur. Buning uchun yangicha didaktik o'yinlar o'tkazish, interfaol metodlar va usullardan unumli foydalanish lozim. O'quvchilarning BKM hamda kompetensiyalarini shakllantirish uchun qaysi metod va usullar orqali mavzuni tushuntirish yaxshi natija beradi? Jumladan, "Ergashgan qo'shma gaplar" mavzusini o'rganish jarayonida, INSERT texnologiyasidan foydalanish yaxshi samara beradi. Buning uchun tarqatmalar yordamida o'quvchilarga matnlar beriladi. O'quvchilar matn ichidan bugun o'rganilayotgan mavzuga oid gaplarni aniqlab, belgi qo'yib boradilar. O'qituvchi mavzuni tushuntirib bo'lgach, birgalikda muhokama qilinadi. Zeroki, "INSERT" metodi – matnlardan mustaqil foydalanish, olingan axborotlarni tahlil qilish, tizimlashtirish, ularni qisqa va aniq og'zaki bayon qilish ko'nikmasini rivojlantiruvchi metoddir.

Hozirgi kunning o'yinqaroq bolalari uchun mavzularni oddiylikdan murakkablikka qarab o'rgatish zarur. Aynan bunda "Klaster" metodi qo'l keladi. Masalan: Zidlov bog'lovchili bog'langan qo'shma gap mavzusini tushuntirishdan oldin ushbu metod yordamida quyi sinflarda o'rganilgan "Zidlov bog'lovchilari" mavzusini eslash lozim: ammo, lekin, biroq, balki. Bu bog'lovchilar yordamida avval sodda gap, so'ngra qo'shma gaplar tuzish maqsadga muvofiq.

Ona tili ta'limentarying bugungi kundagi muammolaridan biri-o'quvchilarning og'zaki nutqining sustligidir. Shuning uchun o'qituvchi har darsida bu muammoning yechimini topishga harakat qilsa, nur ustiga a'lo nur. Buning uchun yangicha didaktik o'yinlar o'tkazish, interfaol metodlar va usullardan unumli foydalanish lozim. O'quvchilarning BKM hamda kompetensiyalarini shakllantirish uchun qaysi metod va usullar orqali mavzuni tushuntirish yaxshi natija beradi? Jumladan, "Ergashgan qo'shma gaplar" mavzusini o'rganish jarayonida, INSERT texnologiyasidan foydalanish yaxshi samara beradi. Buning uchun tarqatmalar yordamida o'quvchilarga matnlar beriladi. O'quvchilar matn ichidan bugun o'rganilayotgan mavzuga oid gaplarni aniqlab, belgi qo'yib boradilar. O'qituvchi mavzuni tushuntirib bo'lgach, birgalikda muhokama qilinadi. Zeroki, "INSERT" metodi – matnlardan mustaqil foydalanish, olingan axborotlarni tahlil qilish, tizimlashtirish, ularni qisqa va aniq og'zaki bayon qilish ko'nikmasini rivojlantiruvchi metoddir.

Hozirgi kunning o'yinqaroq bolalar uchun mavzularni oddiylikdan murakkablikka qarab

o‘rgatish zarur. Aynan bunda “Klaster” metodi qo‘l keladi. Masalan: Zidlov bog‘lovchili bog‘langan qo‘shma gap mavzusini tushuntirishdan oldin ushbu metod yordamida quyi sinflarda o‘rganilgan “Zidlov bog‘lovchilar” mavzusini eslash lozim: ammo, lekin, biroq, balki. Bu bog‘lovchilar yordamida avval sodda gap, so‘ngra qo‘shma gaplar tuzish maqsadga muvofiq.

”FSMU“ texnologiyasi. Bu texnologiyadan foydalanishda o‘qituvchi har bir o‘quvchiga ”FSMU“ texnologiyasining 4 bosqichi yozilgan qog‘oz varaqlarini tarqatadi va yakka tartibda ularni to‘ldirishni iltimos qiladi. Bunda:

O‘qituvchi o‘quvchilar bilan bahs mavzusini belgilab oladi. Yakka tartibdagi ish tugagach, o‘quvchilar kichik guruhlarga ajratiladi va o‘qituvchi kichik guruhlarga FSMU texnologiyasining 4 bosqichi yozilgan katta formatdagi qog‘ozlarni tarqatadi. Kichik guruhlarga har birlari yozgan qog‘ozlardagi fikr va dalillarni katta formatda umumlashtirgan holda 4 bosqich bo‘yicha yozishlari taklif etiladi. O‘qituvchi kichik guruhlarning yozgan fikrlarini jamoa o‘rtasida himoya qilishlarini so‘raydi. Mashg‘ulot o‘qituvchi tomonidan muammo bo‘yicha bildirilgan fikrlarni umumlashtirish bilan yakunlanadi.

”Kichik guruhlarda ishslash“ usuli-ta’lim oluvchilarni faollashtirish maqsadida ularni kichik guruhlarga ajratgan holda o‘quv materiallarini o‘rganish yoki berilgan topshiriqni bajarishga qaratilgan. Ushbu usul qo‘llanganda ta’lim oluvchi kichik guruhlarda ishlab, darsda faol ishtirok etish imkoniga, boshlovchi rolida bo‘lish, bir-biridan o‘rganish va turli fikrlarni qadrlash imkoniga ega bo‘ladi.

**KELAJAK AVLODNI ILM-HUNARGA YO'NALTIRISHDA, MAKTABI VA
OILANING HAMKORLIGI, HAMDA E'TIBORLI JIXATLARI**

*Yaqubbekova Dilnozaxon
13-umumiyo'rta ta'lim maktabi
fransuz tili fan o'qituvchisi
Andijon viloyati Oltinko'l tumani*

Annotatsiya: Ushbu maqola bugungi kunda o'qituvchi-o'quvchi, o'quvchi-ota-on, o'qituvchi-ota-on, o'rtasidagi hamkorlik, o'quvchini kelajakdagi shaxsiy va ijtimoiy hayotda o'z o'rnini topishida maktab va Oilaning ahamiyatlari haqida.

Kalit so'zlar: Oila, maktab, ta'lim-tarbiya, ota-on, o'quvchi, o'qituvchi, hamkorlik, muhit, mutaffakkirlar, Muslihiddin Sadi Sheroyi.

*Yoshlarga munosib ta'lim berish, ularning ilm-fanga bo'lgan intilishlarini ro'yobga
chiqarish-muhim vazifadir.*

*Sh.M.Mirziyoyev
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti*

Mustaqil O'zbekistonimiz rivojlanishning yuksak darajasida olg'a borayotgan bir davrda, ulg'ayib kelayotgan yosh Avlodni ta'lim-tatbiyasi juda katta ahamiyat kasb etadi. Yurt kelajagi farzandlarimiz qo'lida ekan, ularga hayotning dastlabki kunidanoq buyuk maqsadlari sari intilib yashashi, unib o'sishi uchun, oila va maktab hamkorlikda yordam berishimiz, qo'llab quvvatlashimiz, kerakli Imkoniyatlarni yaratib berishimiz va albatta o'z o'rnida doimiy nazoratni unutmasligimiz kerak. O'quvchining bilim salohiyati qanchalik muhim bo'lmasin, bu ishni,,Oila»ning ko'magisiz hal etib bo'lmaydi

Chunki oila ilk tarbiya o'chog'i, birinchi muallim, farzandlarlarimizning Ilm-hunar o'rganishga layoqatini, turli sohalarda qobilyatini, ijtimoiy qiziqishini uyg'otadigan dastlabki „Tarbiya» maskani hisoblanadi. Farzandlarimizning voyaga yetishida, kamol topishida tarbiyaning kuchi va qudratiga alohida e'tibor beriladi. Sog'lom oilaviy muhit, ota-onalarning oiladagi namunasi, ilm va hunarga bo'lgan munosabati, hamda atrofdagilarga ko'rsatgan mehr-oqibati muhim o'rin tutadi. Shu o'rinda Sharq mutaffakkirlaridan biri bo'lgan Muslihiddin Sadi Sheroyining fikrlarini keltirib o'tmoqchiman: „Oila-bolaning baxti, kelajagi uchun zamin yaratuvchidir. Oilada asosiy tayanch otadir, ma'suliyatli tarbiyachi hamdir. Ota o'z farzandlarini tarbiyalashi, o'qitishi, hunar o'rgatishi va jismoniy chiniqtirishi kerak». Demak ota oilaning tarbiyachisi hisoblansa, ona o'z navbatida „Oilaning muallimasasi» bo'lmog'i darkor. Mana shunday tarbiya maskani shakllangan oilada kamol topayotgan farzand, o'zida yaxshi odat va fazilatlarni mujassam etadi. Har bir ota-on, farzandini o'zidan ham baxtli, farovon va har tamonlama komil inson bo'lib kamol topishini hohlaydi. Shunday ekan farzandini ta'lim va tarbiya olish uchun ham har bir ota-on, mas'uliyat bilan yondoshmog'i zarur. Sababi ta'lim-tarbiya egiz bo'lib, bir-biri bilan uzviy bog'liq, ta'limni-tarbiyadan yoki aksincha tarbiyanti limdan ajratib bo'lmaydi. Eng nufuzli maktabni tanlab, eng tajribali Ustozni qo'liga farzandini ilm olishi uchun topshirib, keyin esa ishonch tufayli befarq bo'lgan ota-onalar yutqazadi. Chunki ular yuqorida aytib o'tganimdek oilaning tarbiyachisi va muallimasidirlar. Shunday ekan farzandini maktabdagi o'quv jarayonidan ham xabardor bo'lib, hamkorlikni yo'nga qo'ygan ota-on, kelajakdagi orzu qilgan maqsadi, farzandining buyuk kelajagiga sazovor bo'ladi. Farzand bir nihol bo'lsa albatta unga ota-onalarning go'zal tarbiyasi, Ustozlarning mukammal bo'lgan ilmi kerak.

Bugungi davr talablaridan biri shuki, o'qituvchi-o'quvchi-ota-on, o'rtasidagi aloqalarni izchil yo'lda qo'yish kerak. Ana shunda farzandlarimizning ta'lim va tarbiyasida bo'shliq bo'lmaydi. Oila va maktab hamkorligi natijasida farzandlarimizning ta'lim-tarbiya olishlari uchun sog'lom muhit shakllanadi. Barkamol avlod ta'lim-tarbiyasi, bu uzlusiz jarayon bo'lib, bunda juda katta mas'uliyat biz o'qituvchilarnig ham zimmasiga tushadi. Shu o'rinda biz oqituvchilar ham o'z hushmuomilaligimiz, o'z faninimizni puxta va yaxshi bilishimiz bilan birga o'quvchilarga o'rnak bo'lmog'imiz zarur.

Mustaqil O'zbekistonimizning barkamol avlodlarini ta'lim-tarbiyasiga katta e'tibor qaratishimiz,maktab-oila hamkorligini ijobiy yo'lga qo'yib,butun borlig'imiz bilan harakat qilmog'imiz kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning „Erkin va farovon demokratik O'zbekiston Davlatini birgalikda barpo etamiz»asari.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning „Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug' ,hayotim yorug' va kelajagi farovon bo'ladi»asari.
3. Abu Ali Ibn Sino „Tadbirim manzil»asari.
4. „Sharq mutafakkirlarining farzand tarbiyasi haqidagi fikrlar jamlanmasi»Toshkent-2003.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОПОРНОЙ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА

*Сотволодиева Шохиста Игамбердиевна,
Учитель русского языка № 32
Ташкент, Сергели*

Опорная технология, методика крупноблочной подачи материала или опорные сигналы – это применение конспектов, иллюстративных картин, предметов, разных схем, таблиц в качестве опор на уроках для объяснения и закрепления нового материала, для систематизации и обобщения знаний, организации общения, организации самостоятельной работы учащихся.

Технология работы с опорными конспектами была предложена и разработана учёными В.Ф.Шаталовым, Ю.С.Меженко, О.И.Любимовым. Данная технология соответствует современным психологическим рекомендациям, получившим подтверждение в многочисленных экспериментов известных учёных, где была доказана эффективность второго вида обобщения – движения от абстрактного к конкретному, раннего сопоставления сходных понятий, а не изолированного изучения каждого из них.

Введение крупных блоков теоретического материала осуществляется с помощью опорных сигналов. Опорный сигнал – это ассоциативный символ, заменяющий некое смысловое значение, он способен мгновенно восставить в памяти известную, и ранее понятую информацию. Под опорным конспектом понимается система опорных сигналов, имеющую структурную связь и представляющих собой наглядную конструкцию, замещающую систему значений, понятий, идей как взаимосвязанных элементов.

Обучение по опорным сигналам требует активной мыслительной деятельности учащихся. Они должны обладать навыками восприятия информации, соотнесения её с ранее усвоенной, умением выделять главное. Увидеть большую тему в целостном виде без схематизированного краткого конспекта довольно трудно. Схема представляет собой приём, облегчающий восприятие темы и её понимание. Схема целенаправленное обобщение материала она позволяет обозреть суть предмета исследования, отбросить затемняющие мелочи. Схему усвоить легко – значит, остаются силы на то, чтобы продвинуться дальше, т.е. поставить гипотезы и организовать их проверку.

Иными словами опорная технология представляет с собой организацию теоретического материала в форме графического изображения, зрительно подчёркивающего соотношение и зависимость явлений, характеризующих определённую языковую проблему грамматическую, орфографическую и пунктуационную.

По мнению психологов, у каждого человека работают в разной степени все три механизма памяти: слуховая, зрительная, двигательная. И если в процессе обучения все они целенаправленно используются, то уровень усвоения нового материала повышается.

При объяснении нового материала с помощью опорных сигналов работают зрительная и слуховая память, причём способ запоминания не механический, в основанный на установлении смыслового понимания сигналов. При воспроизведении опорных конспектов как контрольном моменте усвоения знаний подключается двигательная моторная память.

Правильно оформленный конспект привлекает, заостряет внимание на главном, т.е. воздействует на ученика своими эстетическими и психологическими качествами.

Опорные схемы и конспекты привлекают простотой составления и простотой применения. Они уместны на разных этапах обучения: при вводе нового понятия, знакомстве с орфографическим правилом, при отработке, закреплении и повторении учебного материала.

При использовании опорной технологии необходимо учитывать:

- на лаконичность, максимум закодированной информации при минимуме визуальных или графических знаков;
- на структурность, один блок содержит несколько тем;
- удобство восприятия и воспроизведения, непохожесть опорных конспектов между собой, разнообразие форм, структурирования, шрифтов;
- акцент на основных смысловых элементах;

- принцип привычных стереотипов и ассоциаций;
- занимательность, парадоксальность;
- цветовое оформление.

Применяя опорную технологию на уроках русского языка необходимо учитывать и этапы обучения, и степень подготовленности учащихся к полноценному восприятию и анализу схемы, их способность самостоятельно составить и записать подобную информацию, оформленную в виде схемы, и умение пользоваться ею в процессе языкового анализа.

Следует отметить положительные стороны использования опорных конспектов. Во-первых, теоретический материал группируется в крупные блоки, и появляется возможность значительно увеличить объём изучаемого на уроках материала без перегрузки учащихся, что в значительной степени активизирует познавательную деятельность учащихся. Во-вторых, кодирование учебной информации, умение читать опорные сигналы, представить материал в сжатом, то в развернутом виде- это важные навыки творческого процесса, позволяющие реализовать требования развивающего обучения.

Использованная литература:

1. Ахмедова Л.Т., Лагай Е.А. Современные технологии преподавания русского языка и литературы. Т.2016
2. М.Х.Тўхтахўжаева, Нишонова и другие —Педагогика‖ Ташкент 2010 г. З.В.Каримова Педагогика.Психология.Учебное пособие Ташкент 2012 г.

ОСНОВЫ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКУ СПЕЦИАЛЬНОСТИ НА ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА

*Хайруллаева Мохина Бахшилло кизи,
Учитель русского языка школы №20
Навоийская область Кызылтепинский район*

Методика обучения языку специальности способствует ускоренному общению будущих специалистов в сферах производства, развитию деловых отношений в административных кругах как на родном, так и на русском языках.

На практических занятиях русского языка закладываются основы профессионального мастерства учащихся, отсюда любая работа, связанная с будущей специальностью студентов должна способствовать активизации их речемыслительной деятельности.

Для целенаправленной подготовки обучаемых к их будущей деятельности необходимо определить ключевые сферы данной деятельности - сферы профессионального общения. В соответствии с социальным заказом в системе подготовки молодёжи к будущей профессии можно выделить две основные сферы общения: профессионально-трудовую; социально-культурную.

Профессионально - трудовая сфера включает деятельность студента – русиста, историка, математика, экономиста и т.д. в пределах вуза: развитие и

совершенствование речевых умений обучаемых с учетом будущей профессиональной деятельности (в сфере педагогики, экономики, информатики, юриспруденции и др.), а также самообразование и саморазвитие, получение навыков работы с учебной литературой.

Социально-культурная деятельность будущего специалиста - за пределами вуза, общение со специалистами, с носителями языка, работа в качестве учителя, экономиста, банкира, бухгалтера и т.п. Указанные сферы общения являются основополагающим фактором при определении целей обучения русскому языку с профессиональной ориентацией.

Стремление к профессиональной компетентности представляет собой сложное мотивационное образование, включающее, прежде всего:

- познавательный интерес к изучению научно-технической информации;
- желание хорошо подготовиться к избранной профессии;
- желание стать высокообразованным специалистом;
- получение одобрения со стороны специалистов, профессионалов.

В связи с этим многие исследователи в последнее время направили свое внимание на неиспользованные резервы межпредметных связей.

В практическом курсе русского языка для студенческой молодёжи представлена типология занятий следующим образом:

- 1) курс речевой адаптации (корректировочный курс);
- 2) аудиторное занятие;
- 3) занятия с использованием современных ТСО (видео- телеаппаратуры, - обучающих машин, лингафона, компьютера);
- 4) интегративные занятия (объединенные);
- 5) циклы занятий с использованием новых педагогических технологий и др.

Для каждого специалиста важно знать и терминологическую лексику. По выражению выдающегося учёного А.А.Реформатского, «термины, как их составные части, являются инструментом, с помощью которого формируются научные теории, законы, принципы, положения», то есть «в терминах отражается социально организованная действительность, поэтому термины имеют социально обязательный характер».

В связи с этим нами проводится определённая работа с терминами из разных областей знания. Студентам, на наш взгляд, важно пояснить не только, что данное слово термин, но показать его значение, толкование, которое даётся в разных терминологических словарях, дать пояснение. К примеру на занятиях были предложены термины (*металл, соль, ткань* и др.), которые одновременно являются обычными словами общенородного языка. Таких словтерминов огромное число. Они известны каждому говорящему, их можно найти не только в специальных справочниках, но и в филологических (например, толковых) словарях. Здесь необходимо пояснить студенту, что указанные слова могут быть и терминами

определенной сферы (оксид металла, натриевая соль, мышечная ткань и т.д.).

В «Словаре русского языка» С. И. Ожегова, металл — это «химически простое вещество (а также сплав), обладающее особым блеском, ковкостью, хорошей теплопроводностью и электропроводимостью». Известно, что металлы — это железо, медь, серебро, золото, алюминий; они бывают черные, цветные, драгоценные; используются, например, для изготовления дверей, лестниц; что металлы различаются по весу (алюминий легче свинца); они тонут в воде; металлы окисляются и ржавеют; они бывают мягкими и твердыми. Многие (не специалисты) знают, какое значение для человеческой цивилизации, в частности, экономики, а также о том, что Донбасс и Урал - центры производства металлов, в Туле производят оружие, можно вспомнить из географии: о Курской магнитной аномалии и Кузбассе, о плавке железной руды, а также о железной дисциплине, стальной воле, о железном потоке и т.д. Как известно, с точки зрения семантики слово и термин равны между собой: они оба обладают понятием и фоном. Однако содержание понятия и фона слова существенно отличается от содержания понятия и фона термина, поэтому мы должны объяснить студентам, что должны говорить об этих элементах с соответствующей дифференциацией, т. е. в составе сочетания «лексический фон или научное понятие».

На межпредметных занятиях русского языка студенты знакомятся с терминами определенной области знания, где осуществляется связь с такими дисциплинами как история, география, физика. Главное у студентов развивается речевысказывательная деятельность, обогащается словарный запас, расширяется кругозор. Подобная работа с терминологией позволяет совершенствовать и лингвистическое чутьё учащейся молодёжи, желание заняться поиском ответа или научно-исследовательской работой.

На основании изложенного выше легко разграничиваются сферы приложения сил преподавателя-руссиста и преподавателя-предметника в обучении студентов терминологической лексике. Преподаватель-руссист поясняет данное слово, не вдаваясь в подробности, который должен знать специалист той или иной сферы, преподаватель-предметник даст подробное описание свойств, качеств и других особенностей терминологической лексики.

В качестве примера можно привести всем известное слово «стол». Объяснение значения слова «стол» в толковом словаре относится к логическому определению, т. е. определению понятия через ближайший род и видовое отличие: «что это такое?» - предмет мебели, затем признаки видового понятия этого же рода: какой? для чего? - «Стол – предмет мебели в виде широкой горизонтальной доски на одной или нескольких ножках (иногда с ящиками, тумбочками), на который кладут или ставят что-либо». Для сравнения можно привести толкование слова: «Стол – неотъемлемая часть быта, общественных и других учреждений» или «плоскость различных форм, которая служит для удовлетворения удобств человека в работе». Согласитесь, что под последнее определение анализируемого слова можно подвести другие слова (например: это может быть «стул, кровать, диван, кресло и др.»). Как видно, при логическом определении перечисляется не всё, а только отличительные видовые признаки определяемого понятия.

Использование терминов в речи требует особого внимания. Считаем, что в подобных случаях студентам целесообразно обращаться к словарям терминологического характера. Если термины непонятны адресату, они не выполняют информативную функцию и мешают восприятию речи. Злоупотребление терминами лишает речь доступности, затрудняет ее восприятие. Всё то, что, было отмечено выше, проверялось путём экспериментальных исследований, результаты которых говорят сами за себя: качество речевых навыков и уровень знания студентов терминологической лексики – ядра профессиональной речи, - повысился. Считаем, что важным также является то, что преподаватель должен научить студентов правильно и уместно применять термины по специальности.

Литература:

1. Стоберский З. Научная и техническая терминология// Известия АН России. Серия литературы и языка. - Т. 33. - 1999, № 5.
2. Проблематика определений терминов в словарях разных типов. - Л., 2001.
3. Даниленко В.П. Русская терминология: опыт лингвистического описания. - М., 1997.

INNOVATIVE METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES

*Qodirova Dilnoza Mamanazarovna, teacher
Bukhara region, Qorakul district, School № 52
qodirova_teacher@inbox.uz*

Annotation: In this articles highlights of innovative activity in the teaching foreign languages.
Key words: innovation, innovative activity, multimedia programs.

At the present stage of development of science, technology, international trade, various types of business communication, knowledge of foreign languages is not only a necessity, but also a need for specialists. There are many traditional methods of teaching foreign languages that are quite effective. However, the modern development of society requires the search and use of more advanced methods and technologies. Knowledge of several languages becomes the norm of life. For fast and effective teaching of foreign languages, innovative methods are needed to form the practical skills of a qualified specialist who is able to solve professional problems at the level of foreign language communicative competence.

When teaching pupils foreign languages, the most effective methods are the following: multimedia presentation, project method, testing interactive programs on-line, on-line modules, interactive whiteboards, multimedia programs, creating a pupil's language portfolio, case method (based on situational teaching methods), competency analysis (represents the assessment of game participants by competencies, building profession by specialty), distance learning, etc.

Innovative methods allow us to achieve the following goals:

- 1) accessibility of perception of educational material;
- 2) systematization of knowledge;
- 3) development of creative abilities of students;
- 4) self-education;

5) understanding of educational material, analysis of the learned material. One of the modern methods of teaching foreign languages is the use of computer technology. Computer language programs bring diversity to the learning process, contribute to the creation of a favorable creative atmosphere and, at the same time, individualize the learning process and facilitate ongoing monitoring. Multimedia programs increase the effectiveness of teaching, interest in learning foreign languages, expand the possibilities of perception and assimilation of educational material (using video, graphics, testing, etc.) and also allow you to distribute tasks in a group according to the degree of complexity. Multimedia programs have a number of advantages, which are expressed in the following:

- 1) use of fascinating country studies videos with text support, which can be excluded for tasks of increased complexity;
- 2) virtual speech contact with native speakers, the opportunity for the student to become a participant in events, control the quality of foreign language communication;
- 3) the opportunity for the student to make an audio recording of their own speech and compare the accuracy of pronunciation on an evaluation scale;
- 4) the opportunity not only to hear, but also to see native speakers, imitate their gestures and articulation;
- 5) the ability to consolidate grammatical material using games.

Multimedia programs motivate students to learn a foreign language, give them the opportunity to effectively work out and independently control phonetic, lexical and grammatical skills. Computer programs develop students' cognitive activity, their intellectual abilities, logical thinking, memory, attention, and imagination.

Thus, the use of various innovative methods of teaching foreign languages has a number of advantages that help teach students to actively acquire new knowledge, develop their creative and organizational abilities, and provide a powerful incentive to learn the language. Innovative technologies allow you to perfectly combine theory with practice, form knowledge of the subject, professional skills and abilities.

References:

1. Boltayeva M. L. Business game in training. –M., 2012.
2. Ochilov M. New pedagogical technologies. - Qarshi, 2000.

“ANBIYOLAR – PAYG’AMBARLAR HAQIDAGI QISSALARING HIKOYATLAR BILAN IXTILOFLARI ”

*Maxmasoliyev Otajon Isomiddin o‘g‘li
Samarqand davlat universitei filologiya
fakulteti 203-guruh talabasi
Telefon: +998 97 914 75 15
otajonmaxmasoliyev121@gmail.com*

Annotatsiya: Maqolada muqaddas dinimiz – Islom dinidagi Alloh taolo elchilari – payg’ambarlarning hayoti haqidagi hikoyatlarning muqaddas kitobimiz Qur’oni Karim bilan xalq og‘zaki ijodi ta’sirida shakllangan hikoyatlar o‘rtasidagi ixtiloslar haqida so‘z boradi

Kalit so‘zlar: Payg’ambarlar hayoti, “axsan”, ixtilof, sabr

Islom dinining muqaddas kitobi “Qur’oni Karim” boshqa dinlarning muqaddas kitoblari hisoblanmish xristianlik “Injil”, yahudiylar “Tavrot”, hinduiylar “Veda”lar kabi muhim ahamiyat kasb etadi. Qur’on suralarida payg’ambarlarning hayoti ma’lum bir oyatlar ichida ishora yoki to‘liq ko‘rinishda aytilib ketiladi. Ba’zida esa butun bir suralarni o‘zi bitta payg’ambarga bag‘ishlanadi va yoritiladi. Bu oyatlarda payg’ambarlarni hayotidan olib berish nima uchun kerak degan savol tug‘iladi. Bu keltirishlar o‘sha yetkazilishi kerak bo‘lgan fikrni islom dinida tan olingan payg’ambarlar hayotini ibrat qilib keltirish va insonga xulosani o‘zi chiqarishga va biron-bir yo‘nalish berishga yordam beradi.

Yuqorida keltirganimizdek ba’zi bir suralar ma’lum bir payg’ambarning hayotiga to‘liqligcha bag‘ishlanadi. Shunday suralardan biri “Yusuf” surasidir. “Yusuf” surasi “Qissasi Rabg‘uziyda” “axsan” qissa ham deb aytildi. “Axsan” so‘zi arabchadan tarjima qilinganda “husnliroq” degan ma’noni anglatadi (arabcha “husn” so‘zidan kelib chiqqan). Ya’ni boshqa suralardan ko‘ra husnliroq va yaxshiroq degan ma’noda aytigan. Haqiqatdan ham “Yusuf” surasida boshqa suralarga qaraganda ibrat oladigan va komil insonni tarbiyalash uchun muhim ahamiyat kasb etadigan jihatlarga boy. Unda oilaviy masalalardan tortib davlat ishlari-yu, tush ta’birlarigacha so‘z yuritiladi. Masalan: Yusuf alayhissalom otalari Ya’qub alayhissalomning sabrlari. U kishi farzandlari ichidagi eng yaxshi ko‘rgani Yusufni yo‘qtoganda qanchalik qayg‘uga tushsa-da chiroyli sabr bilan qissa oxirida Yusufni diydoriga erishadi. Sabr timsoli faqatgina Ya’qub alayhissalom emas balkim Ayub alayhissalom ham hisoblanadilar. Ba’zi bir boshqa asarlarda badanlari yara bosib qurtlab ketgan degan ma’lumotlar ham uchraydi. Ammo marhum Shayx Muhammad Solih Muhammad Yusuf hazratlarining “Hadis va hayot: Anbiyolar qissasi”da bu ma’lumotlar ishonchli emasligi ta’kidlanadi. Ya’nikim “Ayub alayhissalom haqida, u zotning sabrlari haqida to‘qilgan, yolg‘onlarning eng odoblisisida aytilishicha u zot juda xunuk dardga mutbalo bo‘lgan emishlar. Yaqinida turib bo‘lmaydigan darajada yomon ahvolga tushgan emishlar.”¹

“Bunday afsonalar payg’ambarlik maqomiga mutlaqo ziddir. Alloh taolo boshqalarga o‘rnak bo‘ladigan xos bandasiga- payg’ambarga odamlar nafrat bilan qaraydigan darajada jirkanch kasallik bermaydi.”² Xuddi shunday ixtiloslardan biri Yusuf qissasida ham keladi: Qissasi Rabg‘uziyda Yusuf alayhissalomga tush ta’biri yechish ya’ni bilishi uchun Alloh taolo Jabroil alayhissalomni yuborib ular zindonda namoz o‘qityotgan paytlari o‘g‘izlariga uzumga o‘xshash meva solib u erib qonlariga singgandan so‘ng tush ta’birini bilish qobiliyatini paydo bo‘ladi. Biz bilamizki Alloh taoloning elchilari payg’ambarlarga odamlarga Alloh taoloni elchiligini bildirish uchun g‘ayrioddiy qobiliyatlar beriladi. Masalan Dovud alayhissalomga temirni mumdek qilib ishlov berish, Sulaymon alayhissalomga esa ins-jinslrani bo‘ysundirish va boshqarish. Ammo Yusuf alayhissalomga tush ta’birini bilish qibiliyatini berish haqida Qur’oni Karimda bunaqa fikr yoki so‘z yuritilmagan. Bunday ixtiloslar kelib chiqishiga nima sabab bo‘lgan degan savol tug‘iladi. Buning sabablaridan biri xalq o‘g‘zaki ijodining rivojlanishi. Xalq og‘zaki ijodida bir

¹ “Hadis va hayot” 20-juz “Anbiyolar qissasi” Shayx Muhammad Solih Muhammad Yusuf - Hilol nashr.:Toshkent -2014,285-bet 1-xatboshi

² “Hadis va hayot” 20-juz “Anbiyolar qissasi” Shayx Muhammad Solih Muhammad Yusuf - Hilol nashr.:Toshkent -2014,285-bet 2-xatboshi

hikoyat og‘izdan og‘izga ko‘chish jarayonida yangi material yoki detallar bilan boyib boradi va shuning hisobiga payg‘ambarlar qissasiga ham qo‘srimcha detallar, materiallar qo‘shiladi. Shu sababli o‘zgarishlar davom etadi va asliylik yo‘qoladi. Bu fikrlardan kelib chiqadiki ba’zida odamlar og‘zidagi hikoyatlar hammasi ham Qur’oni Karim bilan to‘g‘ri kelmaydi va bu ixtiyoqlar insonlarni chalg‘itadi xuddi muqaddas Injil kitobini to‘rt nusxasini to‘rt inson yozib to‘rt xil tahvil qilgandek gap. Shunday ekan faqat va faqat Qur’on Karimda va Hadisi Sharifda keltirilgan hikoyatlarga ishonaylik. Biz hali ikkita payg‘ambar qissalaridagi ixtiyoqlarni ko‘rib chiqdik. Qur’onda esa 24 ta payg‘ambar nomi tilga olingan va bu Islom dinimizning muqaddas kitobi Qur’oni Karim va boshqa asarlar o‘rtasidagi ixtiyoqlar ko‘pligining bir belgisidir.

Foydalaniman adabiyotlar ro‘yxati:

1. “Qissasi Rabg‘uziy” www.ziyouz.com
2. “Hadis va hayot” 20-juz “Anbiyolar qissasi” Shayx Muhammad Solih Muhammad Yusuf - Hilol nashr.:Toshkent -2014

THE CONCEPT OF ROLE-PLAYING GAMES. STRUCTURE AND TYPES OF ROLE-PLAYING GAMES.

*Sadirova Dinara Sadikovna
English teacher Tashkent State Pedagogical
University named after Nizami
dinarasadikovna096@gmail.com*

Abstract: This article discussed about concept of role-playing games, major characteristics of the role-playing techniques and its types.

Key words: Role-playing, role-theory, social role, imitation, game, activity, communication, speech activities and skills.

Today, a new theory has been developed by sociologists and socio-psychologists, revealing the idea of using role behavior. This theory is called "role theory". Those who are in favor of "role theory", it is believed that the unity of a person with his environment this is manifested in the fact that a person is the performer of several roles: for example, in the family – the role of the son, in school - the role of the student, and so on. These roles determine the speech and non-speech behavior of the individual in the society. Thus, the concept of a social role is a component of public relations, in which the environment acts as a primary socialization in relation to the individual. Naturally, a person receives a social experience that fixed in the language. Natural social roles in educational settings this is "teacher-student", means, when using role-playing games as learning tools, we will talk about the so-called "secondary socialization", which simulates "primary socialization" in its defining features. Speaking of secondary socialization, it social roles are artificial (tasks usually have following wording: "imagine that you work as a guide interpreter"). Moreover, the measure of conditionality may differ: for example, performing as a literary character or a fairy-tale character a hero. It happens that role play is in the nature of assimilation, in other words, simulates a situation typical for the environment, and sometimes role play can get complicated conflict, high point and interchange. But the element of Convention is inherent in all types of role playing [1; p. 169]

Play along with work and learning is one of the key types human activity, an extraordinary phenomenon of our existence. A person has an inherent need for play, which is an especially strong manifest itself in childhood. By definition, a game is a type of activity in situations, aimed at recreating and assimilating the social experience in which self-management of behavior develops and improves. [4, 16]

There are a variety of learning tools available. Funds training – a set of resources for achieving educational goals purposes'. The game is one of them. Learning tools can be divided into means of teaching and means of learning. Teaching tools they are mainly used by teachers to explain and consolidate the educational process material, and by means of teaching-students to learn new knowledge. In at the same time, some tools are used both in teaching and in learning.

Teaching tools are essential for implementation information and control functions of the teacher. They help excite and support the cognitive interests of students, improve visibility of educational material, make it more accessible, provide more accurate and complete information about the subject being studied they intensify independent work and allow you to conduct it at an individual pace. R. P. Milrud defines role-playing as «a methodical technique, related to the group of active methods of teaching practical foreign language proficiency» [2; p. 8].

The role-playing game is based on the interaction of students in according to the roles distributed between them and the game plot. So, role-playing game is both speech, and game, and educational activity at the same time. Through the eyes of students, role – playing is a game activity where they have a chance to" try on «different roles. Most often, the educational nature of the game is not realized by students. However, the role-playing game is manageable and its educational character is clearly understood a teacher.

Speaking about the principles on which the role-playing game is built, it is worth mention interpersonal relationships. Role playing is a model interpersonal communication: it creates a real need for communication, encourages motivation to participate in communication on the in English, therefore, it performs a motivational incentive function. Also, role-playing games can be classified as educational games, since it determines the choice of language tools and develops speech skills and skills. Role-playing is a special exercise for mastering speech skills

and skills within the framework of interpersonal communication, allowing you to simulate the act of communication in certain situations. In role-playing games, hard work, and discipline can be developed, ability to work in a team, activity, ability to be involved in different activities types of activities, ability to make a compromise decision. The ability to change masks, or social roles, is extremely important ability from a psychological point of view, and role-playing forms this ability. Role play defines the model of speech behavior, a characteristic of the performer in various situations: for example, the choice of certain speech turns, compliance with the rules of speech etiquette, knowledge of background and active vocabulary related to socio-cultural information, in other words, involves preliminary work with language material, its training in exercises. Role playing can be considered as the most correct communication model, since it imitates the realities of the surrounding world in the most essential features, in addition there is speech and non speech behavior in the role playing game communicants [3; p. 69].

Gaming activities perform the following functions: entertainment (this is the main function of the game - to entertain, give pleasure, inspire, and arouse interest);

- communicative: mastering the dialectic of communication;
- self-realization in the game;
- game therapy: overcoming various difficulties, arising in other types of life activity;
- diagnostic: detection of deviations from the standard behavior, self-knowledge in the game;
- correction function: making positive changes to the structure of personal indicators;
- the function of international communication: assimilation of common for all people of social and cultural values;
- socialization: inclusion in the system of public services relations, assimilation of the norms of human community.

Most games have four main features:

- free development activities undertaken only by at the request of the child, for the pleasure of the process itself activity, not just from the result (procedural pleasure);
- creative, largely improvisational, very the active nature of this activity ("field of creativity");
- emotional elation of activity, rivalry, competition, attraction, etc. (sensual the nature of the game, "emotional tension");
- there are direct or indirect rules that reflect the content of the game, its logical and temporal sequence development.

Role playing is one of the various means of teaching culture a foreign language. Words such as role-playing, modeling, and drama is sometimes used as synonyms, but, in fact, they illustrate different concepts. Some scientists believe that the difference between role-playing game and simulation consists in the authenticity of the roles assumed students. Modeling is a situation in which students play a natural role, in other words, a role that sometimes occurs in real life (for example, buying groceries or booking a hotel) [5; 26]. In a role-playing game, students play a role that they have never played before play in real life (for example, Prime Minister, Director an international company or a famous singer). Some scientists consider a role-playing game as a component or element modeling. Thus, in a role-playing game, participants are assigned roles that they follow within the script. In modeling, emphasis it is based on the interaction of one role with other roles, not on the game individual role. Anyway, role-playing games prepare students for communication in various social and cultural settings.

Role playing has several useful characteristics of language learning and one of the goals of this work is to introduce and discuss advantages of using role-playing games in teaching English language in middle classes. It should be noted that the role-playing game does not limited to language practice as language learning. To role-play the game was effective; it should be part of the methods category language learning. Role-playing events offer opportunities for the actual use of the language.

There are several types of role-playing games. The goal is to involve students in solving problems that exist in the real world. Role-playing is often chosen to create such a situation that students actively interacted in the language; thereby making it learning is more meaningful. At the same time, students are introduced to different learning styles - listening, memorizing, discussing, writing and performing in public.

Role play is useful for practicing appropriate behaviors in complex social interactions that students should choose from a wide range of possible behaviors. Good themes for role-playing games include the exchange of materials between schoolmates, during which students must

support and fix someone who makes a mistake. Role playing allows the teacher to recognize the complexity of situations and provide students with practice in making responsible decisions.

Role-playing is a very flexible learning activity that it has a wide scope for variation and imagination. Role-playing games they use various communication techniques and develop free speech language proficiency, promote interaction in the classroom and increase motivation. This encourages mutual learning and separation responsibilities between the teacher and the trainee that occur in the process of learning.

Role playing can improve students' conversational skills at any time it helps students interact with each other. As for shy students, role-playing games help them open up by providing student "mask". In conclusion, this activity is quite fun, and most students will agree that reproducing certain this leads to better assimilation of the material.

Every teacher wants to teach their students to think, but at any level at the level of complexity this requires the implementation of three interrelated components: problem solving, interaction with other participants and self-awareness. These skills cannot be learned while reading any number of books, although didactic material can be useful in creating an intellectual Foundation for adaptive learning. Hurry up in total; the types of skills required for flexible, creative, rational thinking should be implemented in practice and to learn in the process of interaction, making risky decisions, self-expression, feedback and encouragement.

One of these activities is role-playing, which is a way to bring a real-life situation to the classroom. But any a role-playing game cannot exist without a certain structure. In the structure of a role-playing game, it is customary to allocate the following components: roles, initial situation, role actions.

The first and perhaps most important component are roles. Roles that belong to students in the classroom can be social and interpersonal. Social roles are determined by the individual's place in the system of objective values. Social relations (professional, socio-demographic), interpersonal roles are determined by the individual's place in the system interpersonal relationships (leader, friend, rival, etc.) role Selection it should be carried out in such a way as to develop the skills of schoolchildren active life position, best personal qualities: feeling collectivism, mutual assistance and mutual assistance.

There are different ways to classify roles: status roles that can be given from birth or acquired in the course of life (the role of a citizen of a particular state, etc.); positional roles are usually encoded rules that define a certain position in society (professional, family roles, etc.); situational roles, presented in the form of fixed standards of behavior and activities that only need to be played a short-term participant in a communication situation (the role of a guest, tourist, pedestrian, etc.).

The second component of the role-playing game-the initial situation-acts as the way it is organized. When creating a situation, you must take into account and real-world circumstances and relationships interlocutors. The following components of the situation are highlighted:

- 1) Subject.
- 2) The object (subject of conversation).
- 3) The attitude of the subject to the subject of conversation, the conditions of the speech act.

The third component of the role-playing game is the role-playing actions performed students playing a role. Role-playing actions as a variety of game actions are organically related to the role-the main one a component of role-playing games. Thus, the functionality of the role the value of the game increases with a clear understanding of its structure [1; p. 143].

In a role-playing game, participants speak and react individually, and they separate roles are assigned that can be written out on the cards. For example, the role on card A: "You are a customer in a pastry shop, you want to buy a birthday cake for a friend, he or she loves chocolate very much" "Role on card B: you are a sales consultant in a pastry shop, you have there are many types of cakes, but not chocolate ones." Very often role playing done in pairs, as in the example above, sometimes it includes interaction between five or six different roles.

Role-playing is almost the only way that can give students can practice the language in the classroom by imagining situations from real life, and is an extremely effective method if students are confident and ready to act; but more depressed or introverted people find role-playing difficult, and sometimes even difficult awkward. Factors that contribute to the success of role-playing games: vocabulary compliance with the requirements within the learner's abilities; enthusiasm of the teacher; careful design and instructions.

In simple variations of the role-playing game, a General theme can be given, according to which each of the students should speak out. In more complex situation types of role playing game

the teacher's activity can be more detailed, and the activity of students-more specific. The teacher could for example, explain the situation and describe the cards that describe the specific roles that students should play. Such Role playing can be applied to language teaching in many ways areas. In most role-playing games, one person plays the judge, or referee, who can be considered as the "Director" of the story. In this role usually the teacher speaks. The teacher describes the world, and the students will take on roles in this world, and guide your characters through the story they create.

There are several types of role-playing games.

Moderate controlled role-playing game - role-playing game, when preparation for which students get a generalized idea of their roles, on the basis of which prepare their individual role-playing task. The difficulty lies in the fact that the features of the role-playing behaviors are known only to the performer. It is important for other participants guess what line of behavior their partner should follow, and accept the appropriate decision about your own reaction. Game plan it is developed by the teacher and students are given a list of all typical and problematic situations in which they will have to take part participation. All typical and problematic situations are worked out in detail in the lessons, we study samples of dialogues, and you can get a teacher's consultation on lexical and grammatical material.

Free role-playing game is a role-playing game, in preparation for which students receive the circumstances of communication. This game serves formation of individual and group skills of independent works on the subject. Students should not only choose for themselves theme and develop a game scenario, but also choose the appropriate one material, search for information using the recommended literature.

Most often when working with artistic texts a scenario game is used. When preparing for a scenario game, students develop a plan and scenario under the guidance of a teacher. They pick up language content of certain roles in individual mode, pair or group work. In preparation for the scenario role the game forms the skills of collective learning activities on creating its scenario, identifying problem situations, searching for more information on the topic. In preparation for this game the teacher clearly using an explanation, filling in various forms tables, problem-solving questions demonstrates to students methods of working with text, while teaching the search, learning, and introductory reading. Basic text for the role-playing game it is studied under the guidance of a teacher, considering possible the reasons for the appearance of this text are determined by its "author" or from whom when there is a narrative or dialogue, assumptions are made about the character or characters, students make predictions: what will follow after this text, how events will unfold. Thereafter work begins on defining roles and filling them with specific content language content based on modified previously studied texts of the textbook, literature recommended by the teacher. During role playing presentations each student can change any of the following their statements of their own volition, thereby contributing to the role-playing game element of surprise, improvisation [1; p. 168].

To ensure that the interest in role-playing games does not decrease, and training to them, it did not become an algorithmic exercise, the types of role-playing games it is recommended to alternate.

References

1. Livingston C. Role-playing games in teaching foreign languages.: Higher school, 1988, 169 p.
2. Milrud, R. p. Competence in language learning/ / R. P. Milrud/ IYASH,2004. - no. 7. - P. 30-36.
3. Elkonin D. B. E53 Psychology of the game. - 2nd ed. - Moscow: Humanit. ed. VLADOS center, 1999. - 360 p.
4. Grigorieva M. B. the Use of game techniques in the classroom a foreign language. // Foreign languages at school. 2011. No. 10. P. 47.
5. Kolesnikova O. A. Role-playing games in teaching foreign languages languages//Foreign languages at school. - No. 4, 1989. - P. 14-16.;

ОАВДА ОДАМ САВДОСИ МАВЗУСИ ВА АТАМАЛАР

M. Бозорова

Мирзо Улугбек номидаги

Ўзбекистон миллий университети таянч докторанти

Телефон: +998977324448

mahzuna.bozorova@gmail.com

Аннотация: Бугун одам савдоси муаммоси бутун инсониятни ҳар қачонгидан-да қаттиқ ташвишга солмоқда. Унга қарши курашиш жараёни комплекс ёндашувни талаб этади. Ахборот, иқтисодий, таълим ва имкониятларни кенгайтириш лойиҳалари шулар жумласидандир. Ушбу дастурлар орасида ахборот лойиҳалари алоҳида аҳамиятга эга. Улар тизимида оммавий ахборот воситалари мухим ўрин эгаллаши шубҳасиз. Ушбу маколада ОАВ вакиллари томонидан бир-бирининг ўрнида нотўғри қўлланиладиган баъзи атамаларга илмий изоҳлар берилган.

Калит сўзлар: одам савдоси, атамалар, оммавий ахборот воситалари, одам савдосига қарши кураш

Бугунги кунда одам савдоси энг хавфли ва тез тарқалаётган жиноятчилик турларидан бири ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси «Одам савдосига қарши курашиш тўғрисида»ги Конунининг 3-моддасида «одам савдоси» атамасига қўйидагича изоҳ берилади: «куч билан таҳдид қилиш ёки куч ишлатиш ёхуд бошқа мажбурлаш шаклларидан фойдаланиш, ўғирлаш, фирибгарлик, алдаш, ҳокимиятни суистеъмол қилиш ёки вазиятнинг қалтислигидан фойдаланиш орқали ёхуд бошқа шахсни назорат қилувчи шахснинг розилигини олиш учун уни тўловлар ёки манфаатдор этиш эвазига оғдириб олиш орқали одамлардан фойдаланиш мақсадида уларни ёллаш, ташиш, топшириш, яшириш ёки қабул қилиш». Бу иллатга қарши курашишда оммавий ахборот воситалари аҳолининг хабардорлиги ва хуқукий саводхонлигини оширишда мухим ўрин эгаллайди. Ахборотни тўғри етказиши учун журналистларнинг ўзлари назарий билимларга эга бўлишлари, ҳар бир сўз ва иборани, шу жумладан атамаларни тўғри қўллай билишлари мақсадга мувофиқдир. Хусусан, 2016-2019 йиллар ичida Ўзбекистоннинг «Народное слово», «Правда Востока», «Нишуц», «Даракчи», «Qalqon» ва Россиянинг «Российская газета», «Мир новостей» ва бошқа нашрларида чоп этилган материаллар таҳлили шуни кўрсатди, аксарият ҳолларда журналистлар ва мақола муаллифлари атамалардан кенг фойдаланишади: *принудительный труд (мажбурий меҳнат); торговля людьми (одам савдоси), нелегальная миграция (ноқонуний миграция); сексуальная эксплуатация (шаҳвоний эксплуатация); реинтеграция беженцев (қочоқлар реинтеграциялашуви); пострадавшие (жабрланганлар); уюшган гуруҳ, соҳта ҳужжатлар; жабрдийдалар; потенциальный донор (потенциал донор), трансплантация органов (тана аъзолари трансплантацияси), коррекция миграционной конъюнктуры (миграцион конъюнктурага тузатишлар киритиши)*. Аммо ОАВ вакиллари томонидан бир-бирининг ўрнида нотўғри қўлланилиши мумкин бўлган баъзи атамалар ҳам мавжуд. Масалан, «трафик», «траффикинг», «одам савдоси». Чет эл сўзларининг изоҳли луғатида «трафик» тушунчаси қўйидагича изоҳланади: «бу товар айирбошлиш, савдо битими», Кембриж луғатида эса «ноқонуний савдо» (маънолардан бири) деб кўрсатилган. Инглиз тилида -ing қўшимчасининг қўшилиши жараён, битим актини англатади. Бундан келиб чиқадики, «трафик, траффикинг» журналистик матнларнинг контекстуал конструкцияларида мукобил сифатида хизмат қилиши мумкин, аммо сўз ёки иборанинг маълум бир изоҳсиз мустақил қўлланилиши (масалан, сарлавҳаларда) ўқувчини чалғитади. Инглиз тилида айнан «human trafficking» ёки «trafficking in human beings» ибораси мавжуд бўлиб, бу «одам савдоси» атамасига ёндош ҳисобланади. М. Ю. Бурякнинг сўзларига кўра, «воқеликни талқин қилиш учун жонсиз нарсалар [траффикинг]ни номлашда қўлланиладиган атамани ишлатиш содир бўлаётган ҳодисанинг, аниқроғи унинг бир томонлама моҳиятини англашга ёрдам берадиган муайян идрок тушинчаларини келтириб чиқаради – пировард натижада одамлар худди жисмлар каби манипуляция (истифода) қилинади». Бизнингча, барча ҳолларда «одам савдоси» ибораси ишлатилса, трафик, траффикинг атамалари эса ўқувчига тушунарли контекстда (илова ёки ишорада) қўлланилса, мақсадга мувофиқ бўлади.

«Мажбурий меҳнат» ва «меҳнат эксплуатацияси» атамаларини чалкаштириб юбор-маслиқ лозим. ХМТ (Халқаро меҳнат ташкилоти) «мажбурий меҳнат»ни «хоҳишга қарши ва ҳар қандай жазо таҳдида остида бажариладиган иш» деб таърифлайди. Бу эса одамларни зўравонлик ёки қўрқитиш йўли орқали ёки ундириладиган қарз, шахсни тасдиқловчи хужжатларни олиб қўйиш ё иммиграция идораларига тақдим этиш таҳдида каби мурракаб воситалар орқали ишлашга мажбур бўлган ҳолатларга тааллуклидир». Меҳнат эксплуатацияси - бу одам савдоси қурбонларининг меҳнат натижаларини ўзлаштириш орқали жиноятчилар томонидан фойда олинишидир. Демак, мажбурий меҳнат жараёнида ҳаракатни жиноий фаолият қурбонлари (улар босим остида меҳнат фаолиятини амалга оширадилар), меҳнат эксплуатациясида эса жиноятчиларнинг ўзлари бажарадилар (ишлашга мажбурлашади, фойда кўришади). Шундай қилиб, мажбурий меҳнат одам савдоси қурбонларининг меҳнат эксплуатацияси жараёнидаги дастлабки таркибий қисмлардан бири (ёки бўғинларидан бири) ҳисобланиб, у амалга ошиши билан жиноятчилар молиявий фойда олишади.

Шунингдек, «ички одам савдоси» ва «маҳаллий одам савдоси» атамалари ўртасида фарқ мавжуд. Ички одам савдоси трансмиллий одам савдосидан фарқли ўлароқ, миллий чегаралар доирасида (битта давлат худудида) амалга оширилади. С. И. Ожеговнинг фикрига кўра, маҳаллий - бу «маълум бир худуд ёки туманда амалга ошириладиган ёки аҳамиятга эга бўлган умумдавлат бўлмаган» тушунча. Бинобарин, маҳаллий одам савдоси ички одам савдосига қараганда географик жиҳатдан торроқ. Масалан, мамлакатнинг айрим худудларида майший, уй-жой, демографик шароитдан келиб чиқсан ҳолда тиланчилик ёки фоҳишабозлик кенг тарқалган бўлиши мумкин.

«Фоҳишалик» ва «шаҳвоний эксплуатация» тушунчалари бир хил эмас. Фоҳишалик - бу ноқонуний ёки қонуний фаолият бўлиб, унда мижозларга моддий манфаат эвазига фаҳш хизматлари кўрсатилади. Шаҳвоний эксплуатация - бу молиявий фойда учун аёлларни ўз хоҳишларига қарши шаҳвоний мақсадларда ишлатишдир. Ҳар қандай жабрланаётган шахс жинсий хизмат кўрсатишга мажбур қилиниши мумкин, аммо бу интим хизмат кўрсатадиган ҳар бир аёл одам савдоси қурбонига айланганлигини англатмайди. Бошқача қилиб айтганда, баъзи аёллар учун бундай фаолият ихтиёрий, ва ҳатто касбий машғулотдир. Икки атаманинг фарқли жиҳатлари жадвалда кўрсатилган (**Жадвал 1**).

Жадвал 1. «Фоҳишалик» ва «шаҳвоний эксплуатация» атамалари маъносидаги фарқлар:

ФОҲИШАЛИК	ШАҲВОНИЙ ЭКСПЛУАТАЦИЯ
Кўшмачиларлик, жинсий алоқа, фаҳш хизматини амалга оширувчи ёлланма ишчилар ва мижозларнинг ўзаро манфаатли моддий алоқалари ўрнатиладиган тижорат манбайи.	Шаҳвоний мақсад учун ёлланган аёллар меҳнат натижаларининг эксплуататорлар (зўравонлар) томонидан моддий тўловсиз ўзлаштириш жараёни.
Баъзи мамлакатларда бу қонуний фаолият тури, бошқа давлатларда қонун даражасида тақиқланган.	Одам савдосининг бу шакли сифатида дунёнинг барча мамлакатларида тақиқланган.
Бу одам савдоси жабрланувчилари эксплуатация қилиниши мумкин бўлган соҳалардан биридир.	Жабрланувчилар нафакат фоҳишабозликда, балки «жинсий ҳарактердаги кўнгилочар тадбирларда иштирок этиш, порнографик материаллар ёки буюмлар ишлаб чиқариш ёки жинсий қуллиқда сақлаш ва ушлаб туриш учун» ҳам эксплуатация қилинишлари мумкин.

«Одам савдоси» ва «қул савдоси» атамалари ҳам алоҳида эътиборга лойик. В. И. Ко-валенконинг сўзларига кўра, «нафақат семантик жиҳатдан, балки қатъий қонуний маънода ҳам одам савдоси ва қул савдоси бир хил тушунча эмас, чунки «қул савдоси» тушунчасини сўзма-сўз талқин қилганда, шундай хulosага келинадики, унда объект (яъни қул) конкретлашган бўлиб, унга нисбатан савдо амалга оширилади», бу мақом эса мерос бўлиб наслдан-наслга ўтиб бораверади. Бундан ташқари, қуллар савдоси тарихий нуқтаи назардан қонуний иқтисодий фаолият сифатида қабул қилинган, одам савдоси эса шахс хуқуқ ва эркинликларининг қўпол равищда бузилишига олиб келувчи, қонунан жавобгарликка

тортилувчи жиноят тури ҳисобланади. Гарчи қул савдоси элементлари унсурлари одам савдоси ҳодисасида мавжуд бўлса-да, иккинчисининг обьекти сифатида эркин одам на-моён бўлади, эксплуатация жараёни унинг иродасига қарши амалга оширилади. Шунга асосланиб, биз «одам савдоси» ва «қул савдоси» атамаларининг журналистик матнларда ўз маъносида қўлланилиши тарафдоримиз.

Шундай килиб, биз одам савдоси мавзусида ёзидиган журналистлар фаолиятида тўғри, ўз ўрнида қўлланилиши керак бўлган энг муҳим атамаларига амалиётда чалкашлик ҳолатлари юзага келмаслиги мақсадида илмий асосланган изоҳлар бердик. Терминлардан фойдаланиш матннинг аник, қисқа, лўнда ва бир маъноли бўлишини таъминлайди, бу одам савдоси каби нозик мавзуни ўрганишда жуда муҳимдир.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Борисенко Л., Зайков Н. А была ли сделка? // Российская газета. – 2016. – 14 январт.
2. Буряк М.Ю. Торговля людьми и борьба с ней: криминологические и уголовно-правовые аспекты: диссертация ... канд. юр. н.: 12.00.08. – Владивосток: Юридический ун-т ДВГУ, 2005. – Б. 26.
3. Икрамова А. Миграция: как снизить негативный эффект? // Правда Востока. – 2018. – 6 декабр. – Б. 1-2.
4. Коваленко В.И. Торговля людьми и работоторговля – корректна ли подмена понятий? // Юристъ – Правоведъ. – 2009. – № 6. – Б. 27-30.
5. Одам савдосига қарши курашиш тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Қонуни. 17.04.2008да қабул қилинган // <https://lex.uz/docs/1339438?otherlang=3> [юзланиш муддати: 16.09.2020].
6. Принудительный труд недопустим // Народное слово. – 2018. – 14 ноябр. – Б. 1.
7. Пуртова Н. Как остановить охотников за органами? // Мир новостей. – 2018. – 2 май. – Б. 9.
8. Раҳмонова Д. Иллатга қарши курашиш йўлида // Qalqon. – 2018. - № 11. – Б. 18-19.
9. Словарь и энциклопедии на Академике // [https://official.academic.ru/22652/%D0%A1%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D1%8D%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%BB%D1%83%D0%B0%D1%82%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F_%D1%8F%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BA%D0%B0](https://official.academic.ru/22652/%D0%A1%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D1%8D%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%BB%D1%83%D0%B0%D1%82%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F_%D1%87%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BA%D0%B0) [юзланиш муддати: 11.11.2019].
10. Степовой В. Зачем Россия подсела на мигрантов? // Мир новостей. – 2018. – 21 феврал. – Б. 14.
11. Тангирова Г. Кодекс чести тут отдыхает // Народное слово. – 2018. – 15 ноябр. – Б. 1.
12. Тангирова Г. Партнеры придут на помощь // Народное слово. – 2018. – 2 май. – Б. 5.
13. Толковый словарь иноязычных слов / Крысин Л.П. – М.: Эксмо, 2010. – Б. 290.
14. XMT сайти // <https://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/definition/lang--en/index.htm>.
15. Ҳакимов У. Шифохонада нобуд бўлган гўдаклар // Г. Ниуқиқ. – 2018. – 14 июн. – Б. 8.

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 20-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(7-қисм)

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳих: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 30.09.2020

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000